ISSN 1302-9959

TÜRK VETERİNER HEKİMLERİ BİRLİĞİ DERGİSİ

Uluslararası Kuş Gribi Kongresi Başarılı Bir Şekilde Gerçekleştirildi

Veteriner Fakültelerinin Sayısı ve Kontenjanlarının Sınırlandırılması ve Uzmanlık Yönetmeliği Toplantısı Ankara'da Yapıldı

Kurban Bayramı ile İlgili Basın Toplantısı Yapıldı

Cilt: 7 Sayı: 3-4 2007

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Dergisi
Cilt: 7 Sayı:3-4 - 2007

Türk Veteriner Hekimleri Birliği
Merkez Konseyi Adına Sahibi
Dr. Mehmet ALKAN

Editör
Prof. Dr. Ender YARSAN

Yazı İşleri Müdürü
Prof. Dr. Ender YARSAN

Yayın Kurulu
Prof.Dr.Oğuz SARIMEHMETOĞLU
Prof.Dr.Adnan ŞEHU
Prof.Dr.Cengiz YALÇIN
Prof. Dr. Ender YARSAN
Dr.Nahit YAZICIOĞLU

Bu Sayının Hakemleri
Prof.Dr. Necmettin TEKİN
Prof.Dr. Abdurrahman AKSOY
Doç. Dr. Cengiz GÖKBULUT

Reklam Sorumlusu
Gökhan ASLIM

İdare Yeri
Mediha Eldem Sokak 73/8
Kocatepe - Ankara

Tel: 0312-4355415
Belgegeçer: 0312-4351853
elmek: merkezkonseyi@tvhb.org.tr
web sayfası: www.tvhb.org.tr

Tasarım
Fikirci Rek.Tan.Mat.Ltd. Şti.
(0312) 424 12 70-424 00 99

Baskı
Başkent Matbaacılık - 4315490

Baskı Tarihi : 30 Ocak 2008

ISSN: 1302-9959

Dergi üç ayda bir çıkar ve ücretsiz olarak dağıtılır. Dergimizde yayınlanacak yazılarda Yayın Kurulu değişiklikler yapabilir. Gelen yazılar yayınlansın, yayınlanması iade edilmez.
Bu dergide yer alan yazılardaki görüşler yazarlarına aittir. Yayın hakları Türk Veteriner Hekimleri Birliği'ne aittir.

çıkarken

Değerli Okuyucular;

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Dergisi'nin yeni bir sayısında daha sizlerle birlikteyiz. Bu sayıda da yine son derece zengin bir içerikle geçtiğimiz altı aylık döneme ilişkin haberler ve konsey faaliyetleri yanında bilimsel makaleler, iz bırakanlar, güncel konular ve basından bölümleriyle Dergimizi hazırladık.

Tüm Dünya'da olduğu gibi ülkemiz için de son derece önemli olan Kuş Gribi'ne ilişkin TVHB öncülüğünde Antalya'da Uluslararası nitelikte bir Kongre gerçekleştirildi. Kuş Gribi konusu uzmanları tarafında 3 gün süren yoğun bir program içerisinde tüm yönleriyle tartışıldı. Gerek haberler gerekse Konsey Faaliyetlerimiz ve Basından kısımlarında buna ilişkin değerlendirmeler sunuldu. Aynı şekilde geçtiğimiz dönemde Merkez Konsey'imizin çalışmaları ve mesleğimiz ile ilgili gelişmeler Haberler ve Konsey Faaliyetleri kısımlarında ayrıntılı şekilde verildi. Samsun Bölgesi Veteriner Hekimleri Odası tarafından Dünya Veteriner Hekimleri Günü münasebetiyle düzenlenen kompozisyon yarışmasında dereceye giren öğrencilerin yazıları Görüş kısmında sunuldu. Geçtiğimiz dönemde Merkez Konseyimizin çalışmalarına ilişkin basında çıkan haberler ve basın açıklamaları ise ayrı bir başlık altında Basından bölümünde verildi. Bununla birlikte nesli tehlike altında olan kültür varlıklarımızdan birisi olan Kara Akbaba ile ilgili yazı, bu konuda yoğun çalışmaları olan ve "Dev Kanatlar" adlı bir belgeselle konuyu işleyen Ece Soydam tarafından kaleme alındı. İz Bırakanlar bölümünde ise ülkemizde Veteriner Farmakoloji eğitiminin tarihsel gelişimi işlendi. Geçtiğimiz dönemde aramızdan ayrılan değerli hocamız Prof.Dr.Faruk AKIN ile ilgili yazı ise Rahmetle anıyoruz bölümünde sunuldu.

Bilimsel makaleler kısmında dört farklı konu ele alındı. "Yara Sağaltımında Larval Tedavi Uygulamaları", Sığırlarda Spermayla Aktarılan Hastalıklar", Korunganın Antelmintik Amaçlı Kullanımı" ve "Bağlı Kalıntılar".

Dergimizin bu sayısının da sizlerin beğenisine mazhar olacağını ümit eder; emeği geçen ve katkı sağlayanlara teşekkür ederiz.

Gelecek sayıda buluşmak üzere…

Yayın Kurulu

içindekiler

içindekiler

Uluslararası Kuş Gribi Kongresi Gerçekleştirildi **18**

Sudan Heyetinin Konsey Ziyareti **20**

TVHB İftar Yemeği **21**

Doğu Anadolu Veteriner Hekim Odaları İstişare Toplantısı **30**

Gündem

Dr. Mehmet ALKAN 6

Görüş

Çocuk Gözüyle 8

Prof. Dr. Nurullah Çetin ile “Türkiyeli Aydın Üzerine” “Türkiyelilik Bir Batı Düşüncesidir” 10

Haberler

Özlük Hakları Konusunda TVHB’nin Çalışmaları . . .17

Uluslararası Kuş Gribi Kongresi Gerçekleştirildi . . .18

A.Ü. Veteriner Fakültesi Mezuniyet Töreni 19

Sudan Hayvancılık ve Balıkçılık Bürokrat ve Akademisyenlerinin Merkezimizi Ziyareti 20

TVHB İftar Yemeği 21

Mehmet Akif Ersoy Şiir Yarışması 23

Ulusal Kalkınma Planı Görüş 24

Veteriner Hekim Ücretleri ve Yönetmelik Hakkında 25

Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesi 27

Doğu Anadolu Veteriner Hekim Odaları İstişare Toplantısı 30

Dünya Gıda Günü 2007 Sempozyumu 30

Kurban İle İlgili Protokol 31

Uluslararası Veteriner Halk Sağlığı ve Gıda Güvenliği Kongresi 32

“Dünyanın En Saygın Mesleği Olmak” Paneli 33

Kanun Tasarıları ile İlgili Çalışmalar 34

Sürü Sağlığı, Beslenme ve Dölerme Yönetimi Sempozyumu 35

ekiler

içindekiler • içindekiler

Konsey Faaliyetleri

TVHB Faaliyetleri 37

Uluslararası Kuş Gribi Kongresinin Ardından 39

Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve
Veteriner Hekim Odaları İzmir Toplantısı 43

Basından

Dünya Gıda Günü Basın Bildirisi 45

Türk Milletinin Başı Sağolsun 47

Kurban Bayramı Basın Toplantısı 48

Güncel

Dev Kanatlar: Kara Akbaba 54
Ece SOYDAM

Bilimsel Makaleler

Yara Sağaltımında Larval Tedavi Uygulamaları 59
Ender YARSAN - Sibel SARI

Sığırlarda Spermayla Aktarılan Kalıtsal Hastalıklar .69
Recai KULAKSIZ - Ali DAŞKIN

Korunganın Anthelmintik Amaçlı Kullanımı 75
Sinan İNCE

Bağlı Kalıntılar 79
Sinan İNCE - Ayhan FİLAZİ

İz Bırakanlar

Türkiye'de Veteriner Farmakoloji 87
Ferruh DİNÇER - Atilla ÖZGÜR - Abdullah ÖZEN

Rahmetle Anıyoruz

Bir Bilim Adamının Ardından 94

39 Uluslararası Kuş Gribi Kongresinin Ardından

41 Uzmanlık Yönetmeliği Toplantısı

43 TVHB ve Veteriner Hekim Odaları İzmir Toplantısı

54 Dev Kanatlar: Kara Akbaba

Değerli Meslektaşlarım,

Mesleğimizin sorunlarının çözümleri konusunda son 6 ayda yoğun bir şekilde uğraşırken maalesef ciddi bir mesafe kaydedememenin üzüntüsü ile sizlere yazıyorum. Sorunları halledememek bir yana, kamudan gelen yeni teşebbüs ve uygulamalar sanki yaramıza tuz basarcasına bizleri yeni acılara sevkediyor. Bunladan birincisi Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda değişiklik öngören taslağı 40. madde 13.bendinde ".... veteriner teşkilatında vazife gören memur ve hizmetlilerden....ile salgın ve bulaşıcı, paraziter hayvan hastalıkları ile mücadele işlerinde çalışan personelin hizmet sürelerine eklenen 60 günlük fiili hizmet süresi zammının" kaldırılmak istendiği, yine 2464 sayılı Belediye gelirleri kanunun 81. maddesine, işyeri açma ve çalışma ruhsatlarına ilişkin yönetmeliğin 3. maddesine göre bazı belediyelerin işyeri açan meslektaşarımızdan "işyeri açma izin harcı" adı altında para almalarıdır. Meslektaşlarım şuna emin olsunlar ki gerek biz Türk Veteriner Hekimleri Birliği olarak gerek diğer meslek örgütlerimiz bu sorunların halli için uğraşırken, daha bunları çözmeden kamu tarafından başımıza yeni gaileler sarılacaktır. Çok önemli gördüğümüz 2 temel konuda hala bir sonuç alamadık. Bunlardan birincisi 2 yıldan bu yana kamuda çalışan meslektaşarımızın içinde bulunduğu adaletsiz maaş uygulaması, ikincisi ise Veteriner Hekimleri Uzmanlık Yönetmeliği'dir. Bu arada maalesef Tarım Bakanlığı'nın iyi niyetine rağmen, Maliye Bakanlığı'nın aşırı taleplerinden dolayı arsa konusunda henüz bir sonuç alamadık.

Değerli meslektaşlarım, bu geçen dönemde ülkemizde gerçekleşen genel seçimlerin hayatın her safhasında olduğu gibi bizim faaliyetlerimizi de kısmen etkilediği muhakkaktır, fakat buna rağmen gerçekleştirdiğimiz aktiviteleri sıralamak gerekirse 20 Ekim tarihinde Kars Veteriner Hekimleri Odası tarafından gerçekleştirilen Bölge Odaları toplantısı ile 16-17 Kasım tarihinde İzmir'de 33 Bölge Odamızla birlikte gerçkleştirdiğimiz değerlendirme toplantıları oldukça başarılı geçmiştir. Bu arada Amasya, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Erzurum, Erzincan, Sivas, Malatya, Elazığ, Kayseri ve Trakya Odalarımız ziyaret edilmiş, meslektaşlarımızla yüz yüze sorunlarımızı görüşmek imkanı sağlanmıştır. Çok önemli bir sorun olarak gördüğümüz Veteriner Fakültelerinin sayılarının ve Öğrenci Kontenjanlarının artmasını engellemek amacıyla 28 Kasım

2007 tarihinde Veteriner Hekim Parlementerler, Veteriner Hekim üst düzey bürokratlar, tüm Veteriner Fakülteleri Dekanları, Meslek Örgütleri Başkanları ve Bazı Veteriner Hekimleri Odası Başkanlarımızın da katılımıyla gerçekleşen toplantı sonunda hazırlanan deklerasyon başta Cumhurbaşkanı ve YÖK Başkanı olmak üzere tüm ilgili ve yetkili mercilere gönderilmiştir. Bu süreçte Türk Veteriner Hekimleri Birliği Bilim, Himzet ve Onur Ödülü Yönergesi hazırlanarak müracaatlar için gerekli duyurular yapılmıştır. Kurban Bayramı münasebetiyle geniş katılımlı bir basın toplantısı düzenlenmiş, Kızılay ile yapılan Protokol çerçevesinde Van, Ağrı ve Bingöl Et ve Balık Kurumu Kombinalarında yapılan kurban kesimleri için bölge odalarımızla koordineli olarak meslektaşlarımız görevlendirilmiştir.

Değerli meslektaşlarım, önümüzdeki günlerde ciddi olarak hazırladığımız 3 önemli aktivite konusunda sizlere bilgi vermek istiyorum. Birincisi; son müracatları 15 Şubat 2008'de bitecek ve Ödül Töreni 18 Mart 2008'de yapılacak olan M.Akif ERSOY Şiir Yarışmasıdır. Bu konuda ilgi gösteren ve destekleyen tüm yurttaşlarımıza, firmalara ve meslektaşlarıma şimdiden teşekkür ediyorum. İkinci konu ise 11-13 Nisan 2008 tarihinde Antalya Topkapı Palas Otel'de TKB ve SETBİR ile birlikte yapacağımız "Uluslararası Veteriner Halk Sağlığı ve Gıda Güvenliği Kongresi"dir. Konu ile ilgili tüm yerli ve yabancı kuruluşların katılımı ile Gıda konusunda mesleğimize yeni bir vizyon ve projeksiyon çizeceğine inandığımız bu kongreyi çok önemsiyoruz. Üçüncü olarak , Bölge Odamızın ve Veteriner Fakültesinin bulunduğu şehirlerde 1923-2023 Cumhuriyetimizin 100. Yılında Veteriner Hekimliğin Vizyonu başlığı altında "Dünya'nın en saygın mesleği olmak" Panellerini yapmayı planlıyoruz. Buradaki amacımız; mesleki deontoloji ve etik konularında genç meslektaşlarımızı bilgilendirmektir.

Değerli meslektaşlarım önümüzdeki dönemde hazırlığını yaptığımız bir başka aktivitemiz de; ülke hayvancılığımız ve ekonomimiz açısından büyük önem taşıyan "Sürü Sağlığı, Beslenme ve Dölerme Yönetimi" adı altında bir dizi sempozyum organizasyonları olacaktır. Bu sempozyumları özellikle entegre hayvancılığın yoğun olarak sürdürüldüğü İzmir, Bursa, Tekirdağ ve Konya illerinde gerçekleştirmeyi planlamaktayız.

Değerli meslektaşlarım, Mesleğimizle ilgili her sahada tüm meslektaşlarımızı ve bu alanda çalışan sektörleri ilgilendiren ve ihtiyaç duyulduğuna inandığımız bir "Mesleki Katolog" ve "Veteriner Vademekum" hazırlama çalışmalarımız devam ediyor. Tüm bu bahsedilen konulardan da önemli olarak gördüğümüz 2 temel konu ise bu günlerde Başbakanlık'ta üzerinde çalışılan ve bir an önce çıkarılması düşünülen Bakanlık Teşkilat Yasası ile Veteriner Hizmetleri Gıda ve Yem Kanunu çalışmalarıdır. Her iki Kanun konusunda Türk Veteriner Hekimleri Birliği olarak ciddi şekilde ilgileniyoruz. Ne kadar başarılı oluruz bilemiyorum, fakat bu iki kanun umumi isteklerimizi yeteri kadar karşılamaktan uzak bir şekilde çıkarsa bugünleri de arayabiliriz endişesini her zaman taşıyoruz. Bu iki kanun ülke ve mesleki gerçeklerimize uygun bir şekilde çıkarsa gelecek yıllar daha faydalı ve başarılı geçecek, yoksa çok daha 10 yıllar kaybedeceğiz demektir. Onun için ben bu günleri bir yol ayrımı olarak görüyor, gelecek günlerde sizlere daha iyi haberler vermeyi ümid ediyorum.

Dr. Mehmet ALKAN

Merkez Konseyi Başkanı

Çocuk Gözüyle

2007 yılında Dünya Veteriner Hekimleri Günü kapsamında Samsun Bölgesi Veteriner Hekimleri Odası tarafından ilköğretim okulları arasında düzenlenen "ÇOCUK GÖZÜYLE VETERİNER HEKİM" konulu yarışmada dereceye giren kompozisyonlar

PROTEZ BACAKLI FIRTINA

Sibel BAŞER
7A/5 - 75. Yıl İlköğretim Okulu -Ondokuz Mayıs İlçesi

Küçük bir ilçeye tayinim çıkmıştı. O kadar şirin, o kadar güzel bir yerdi ki, yaşarken de cenneti görebileceğime inandım. Hem havası temizdi, hem de insanları...

Bir gün bir hasta için çağırdılar. Verilen adrese gittim. Gördüğüm manzara çok kötüydü. Yerde boylu boyunca yatan bir at. Hem de bir yarış atı. Hemen olay yerinde atı muayene ettim. Sonra da sahibinin de yardımıyla arabaya koyup kliniğe götürdüm. Atı ameliyata soktum.

Bacağından yaralanan atın durumu içler acısıydı. Sakar bir avcının silahından çıkan kurşun, atın sağ ön bacağını parçalamıştı. Bu yüzden atın bacağını kesmem gerekiyordu. Ameliyat tam bitecek derken, at uyandı. Epey uğraştıktan sonra yaptığım iğne etkisini gösterince tekrar uykuya daldı. Kaldığım yerden devam ettim. Sonunda ameliyat bitmişti. Artık at dört değil, üç bacaklıydı. Bir kaç gün dinlenmesi gerekiyordu. Klinikte onu alıkoydum.

Bu olay beni çok etkilemişti. Geceleri uyuyamıyordum. Çünkü; üç bacaklı at "Fırtına" rüyalarıma girip benden bacağını istiyordu. Kendimi onun yerine koyup, çektiği acıları hissediyordum. Artık onun için hayatta kalmanın önemi yoktu, biliyordum.

Bir gün yolda giderken gördüğüm protez bacaklı adam bana ilham vermişti. "Protez, bacak, Fırtına"...Evet! Neden olmasın?

Fırtınaya taktığım protez bacak herkesi şaşırttı. Evet eskisi gibi yarışamıyordu; ama kırlarda yürüyebiliyor ve koşabiliyordu. En önemlisi hayatından memnundu. Onun hayata bağlanması beni de çok sevindirmişti.

Hayat kurtarmak kolay bir iş değildir. Fakat kurtardığınız "Hayat", insan da olsa, hayvan da olsa, bitki de olsa, yaşama tekrar dört elle sarılabiliyorsa tarifsiz bir güzelliktir.

DOST

Özcan BOZKURT
8K/1409 - 23 Nisan İlköğretim Okulu

Dostumun dostu, benim de dostumdur. Günlerce yemeyen, içmeyen dostum Zeytin'i hayata bağlayan hekim Mustafa Bey'in dostluğundan şüphe duyabilir miyim?

Bütün çabalarıma rağmen onu iyileştirmeyi başaramadım. Dostuma yalnızca o yardım edebilirdi.

Biz çocuklar hayvanları çok severiz. Hayatta en iyi dostlarımızdır hayvanlar. Onlardan hiçbir zaman ayrılmak istemeyiz. Bir gün en iyi dostlarının hastalandığı, acı çektiği bir zamanda veterinerin gelip dostumu iyileştirmesi, onu acıdan kurtarması bir bakıma hayvan sahiplerinin acısının dindirir. Bu da çocukların veterinere karşı bir sempati duyması anlamına gelir. Veterinerin zor anlarında gelip dostunu kurtarması çocuğu etkiler. Ona artık bir kahraman gözüyle bakar. Zaten veterinerlik mesleği bir bakıma kahramanlık değil midir? Hayvanların, yani dostlarımızın zor anlarında onlara yardım ederek, onları iyileştirerek, onların derdine derman olmak kahramanlık değil de nedir?

İşte tüm bunlardan dolayı çocuk ile veterinerin arasında sıkı bir bağ vardır. Çocuk belki dostunun sağlığı için bir daha veterinere işinin düşmesini istemez. Ancak dostunun tekrar zor duruma düştüğü bir anda o kahramanın dostunu yine kurtaracağını bilir.

TEŞEKKÜRLER VETERİNER ANNE

Duygu AKMAN
8B/1666 - Belediye İlköğretim Okulu

Havanın buz gibi soğuk olduğu bir günde yolda yürürken bir hayvanın sesini beynimin deliklerini tırmalayan o müthiş yankısıyla irkiliverdim.

Bir ağacın dallarının arasına sıkışmış, soğuktan ve korkudan ne yapacağını şaşırmış bir halde yavru bir kedinin masum yakarışını hiç unutamıyorum. Çok korkmuştum. Ne yapacağımı bilemedim ve etrafıma bakınıp yardım etmesi için birilerinin geçmesini bekliyordum. Derken, orta yaşlarda bir adamın "Bırak kalsın, kendisi iner. Nasıl olsa acıkmıştır, ondan bağırıyordur" dediğini hiç unutamıyorum. "Ne kadar duyarsızsınız" demiştim. Korkudan yerinden kımıldayamayan o yavru kediyi kurtarmak için ağaca tırmanmaya başladım ve elime alarak o yavruyu aşağıya indirdim.

Zavallı o kadar çaresizdi ki yere koyduğum zaman basamadığını fark ettim. Onu alıp getirdiğimde teyzem: "Onu dışarıya koyman lazım, eve mikrop bulaştıracaksın" demesiyle yıkılmıştım. Arkadaşımı arayıp "Ne yapabiliriz?" diye sorduğumda; tanıdığı bir arkadaşının annesinin veteriner kliniği olduğunu, böyle yaralı olan hayvanların burada bakımlarının yapıldığını ve hayvan barınma evlerinin olduğunu söylemesiyle çok sevindim. Hemen oraya gittik ve kediye inanılmaz derecede bir sevgi ve ilgiyle yaklaştılar. Yavru kedi arkamdan öyle bir sesle bağırdı ki sanki ölümden kurtulmuş bir insanın duyduğu hisleri ifade eder gibi koşarak yanıma geldi ve kıvrılarak bana sürtünmeye başladı. Çok duygulanmıştım. Elim ayağım titremeye başlamıştı. Hayata bir canlıyı daha kazandırmak güzel bir duyguydu.

Yapılan ne olursa olsun bir canın yaralarını sarmak ona şevkat göstermek, onu hayata kazandırmak, bir insanlık görevidir.

BU UĞURDA GÖREV YAPAN TÜM BÜYÜKLERİMİZE VE DUYARLI VETERİNER HEKİMLERİMİZE TEŞEKKÜR EDERİM.

Prof. Dr. Nurullah Çetin ile "TÜRKİYELİ AYDIN" üzerine...

"TÜRKİYELİLİK BİR BATI DÜŞÜNCESİDİR"

(Bu röportaj, HaberAjanda Dergisinin Ağustos-Eylül 2007 sayısından aynen alınmıştır.)

- Sayın Hocam; söyleşimizi, bizim bildiğimiz, bizden biri, olumlu ve güvenilir aydın tipi yerine bize yabancı, hatta bize düşman, bazen gafil, bazen hain, olumsuz aydın tipi üzerine yoğunlaştırmak istiyorum. Türkiye'de hep şikâyet edilen bir aydın sorunu vardır. Milletimiz en çok bu tür aydın tipinden çekiyor. Bizim için sorun hâline gelen aydın kimdir?

- Türk milletinin gerçek aydınları her zaman olmuştur ve olacaktır. Tabii bu arada "aydın" etiketinin toplum üzerindeki saygınlığını istismar ederek ortalıkta dolaşan, zaman zaman gayr-i millî nitelikte eleştiri ve talepler içeren ortak bildiriler, yerli ve yabancı kuruluşlar için raporlar vs. hazırlayıp kamuoyuna ilan eden yazar, romancı, gazeteci, televizyoncu, siyasetçi gibi kimlikleri olan insanlar var. Bunların aydın kimliğiyle ortaya koyduğu çalışmalara baktığımızda Türkiye'nin ve Türk milletinin aleyhine bir içerik taşıdığını anlıyoruz. O yüzden bu tip aydınlara "Türk aydını" demek yerine, "Türkiyeli aydın" demek daha doğru olabilir.

Türkiyeli aydın, kendisini Türk hissetmeyen, kimliğini farklı bir etnik kökene dayandıran, biyolojik anlamdaki etnik aidiyetini sosyolojik anlamdaki Türk olma mensubiyet şuuruna tercih eden, hatta Türk milletinden intikam alırcasına çalışan, Türk olmaktan utanan, kendisini "dünya vatandaşı" diye tanıtan, emperyalist Batı'nın içimizdeki ileri karakol görevlisidir. Türkiyeli aydın, Batı'nın Türk kalesini içeriden fethetmesi için görevlendirdiği paralı askeridir. Türk milletini içten yıkmak için Batı, kendisine bağlı sadık köleler olarak "Türkiyeli aydını" görevlendirmiştir. Emperyalist Batı, uyguladığı strateji ile sinsi bir şekilde kendisine hizmet edecek yerli işbirlikçi hizmetkârlar bulup onların tavassutuyla Türk milletini içeriden tahrip etmeye çalışır. Makyavel şöyle demiş: "Türkleri dışardan işgal etmeye kalkmayın, yenemezsiniz. Fakat bir defa içeriden ele geçirdiniz mi her şeyi kabul ettirebilirsiniz."

Türkiyeli aydın, Batı'nın kulağına üflediği fikirleri kendi fikriymiş gibi söyleyen ve yazan kişidir. Eleştiri ve önerileri, hiçbir zaman Türk milletinin faydasına ve lehine değil, emperyalist Batı'nın bizim üzerimizdeki menfur emellerini gerçekleştirmeye yöneliktir. Nitekim CIA ajanlarından Philip Agee, "On The Run" adlı hatıra kitabında şöyle diyor: "Basın özgürlüğü demek, bizim hazırladığımız materyalleri kendisi yazmış gibi yayınlayan gazetecilere ödeme yapma özgürlüğümüz demekti."

Günümüzde en çok ABD ve AB hesap yapmakta, birtakım projeler geliştirmekte ve projelerini hayata geçirmek için içeriden aydın kisveli birtakım sözcüler, temsilciler görevlendirmektedir. Bunlar, Ankara merkezli değil, Washington ve Brüksel merkezli düşünmektedirler. Bu merkezlerde üretilen fikirleri, ülke içinde gazete, dergi, televizyon gibi yayın organlarında Türk milletine pazarlamaktadırlar. Türkiyeli aydın -ya da "karanlık aydın" da diyebiliriz bunabugün Batı merkezli bu siyasî ve ekonomik küresel güçlere rahatça at oynatabilecekleri bir alan açma görevini ve misyonunu üstlenmişlerdir.

Siyasî anlamda dünyaya nizam veren, yönetme iddiasında olan emperyalist dünya devletinin ve küresel sermayenin dünyayı sömürme düzenini dünya kamuoyuna pazarlayan, cilalayan, propaganda eden, fikrî ve felsefî temellerini döşeyen çağdaş propagandist, düşünce kuruluşlarında çalışanlar, gazeteciler, televizyoncular, üniversite hocalarıdır. Özellikle ABD bünyesinde bugün için Samuel Huntington, Francis Fukuyama, Zbigniew Brzezinski, Bernard Lewis gibi isimler var. En etkilileri bunlar... Daha başkaları da var. Dünyayı fesada verme bilimi profesörü Samuel P. Huntington, efendileri için siyaset tezleri hazırlayan biri. Özellikle I993'te yayınladığı "Medeniyetler Çatışması" tezini işleyen makalesinde şunlar üzerinde duruyordu:

"Kapitalist ve Komünist cephelere dayalı çift kutuplu dünya sona erdi. Ortada tek kutuplu Batı medeniyeti kaldı."

"Batı medeniyeti çatışmasız, düşmansız yaşayamayacağı için kendine yeni bir düşman bulması lazım. O da İslam ve Sind (Çin) medeniyetleridir."

"Batı kendini kültür (milliyet) ve dinle tarif etmelidir."

Bu tezin özellikle Batı'ya, ABD'ye gösterdiği siyasî hedef, "Kendi içinizde millî ve dinî değerlere önem verin, İslam dünyasında ise millî ve dinî yapıları yok edin"dir. Bu bağlamda İslam dünyasında millî devletlerin yok edilip kabile devletçiklerin kurulması ve dinin cıvıklaştırılması için de "Ilımlı İslam" projesi ve "misyonerlik" faaliyetleri üzerinde duruluyor. Bunun bütüncül sistemi de BOP'tur.

Yine karanlık aydınlardan biri olan Francis Fukuyama da "Tarihin Sonu" adlı kitabında millî devletin tahkimi üzerinde durur. Fakat onun kastettiği, Batılı devletlerin tahkimidir. Niyeti de Amerika Devleti'nin millî bir devlet olarak tahkimi, Avrupa Birliği'nin de bir başka millî devlet olarak tahkimidir. Ama öbür taraftan İslam dünyasının ise tam tersine millî devletlerinin tahribi, parçalanması ve kabilelere döndürülüşüdür. Mesela ona göre Amerika az fonksiyonlu, kuvvetli devlettir; Türkiye ise fonksiyonu fazla, ama zayıf devlettir. Dolayısıyla Türkiye, Irak, Afganistan gibi devletleri terör ve fakirlik üreten zayıf devletler olarak görüp bunları yeniden inşa etme gereği duyar.

- Hocam, günümüz Türkiyeli aydınları sık sık "Türkiyelilik" kavramından, Türkiye'nin birçok etnik gruptan oluştuğundan, çok kültürlülükten, çok dillilikten, Türkiye'nin yönetiminin Türklere bırakılamayacak kadar önemli bir ülke olduğundan bahsediyorlar. Bu tür bir söylemi nasıl anlayalım?

- Şu anda Türkiye'de Batılı toplum mühendisliği merkezleri tarafından milletimiz, Türk millî bütünlüğünden uzaklaştırılıp, çok kabileli ilkel bir yapıya döndürülme projesine maruzdur. "Türkiyelilik" söylemi, bunun kavramsal bir ifadesidir. Batı merkezli emperyalist sermaye gücü, siyasetçileri, devlet yöneticilerini yedeğine alarak Tanzimat'tan bu yana bizim üzerimizde nasyonalist politikalarla parçalama ve yutma projesi uyguluyor. Tanzimat döneminde Osmanlı Devleti'ni milletlere ayırma çalışmaları yaptılar. 1912 Balkan ve 1914 Birinci Dünya Savaşı'yla bunu başardılar. Atatürk dönemi, onlar için bir fetret dönemidir. Atatürk, Batı emperyalizmine rağmen tam bağımsız bir Türk Devleti kurdu ve Türk millî yapısını tahkim etti. Atatürk'ten sonra Batı emperyalizmi, kendine yerli işbirlikçiler ayarlayarak kademe kademe günümüze kadar Türkiye'yi parçalayıp yutmak için de kabilelere ayırma mücadelesi veriyor. "Emperyalist Küresel Derin Dünya Devleti", Türkiye'de sosyolojik anlamda kendi içinde kaynaşmış bir Türk milleti olgusunu hiçbir zaman kabullenmedi ve anayasamızda ifadesini bulan bütün Türk vatandaşlarının Türk olduğu gerçeğini hazmedemiyor. İnsanları biyolojik özelliklerine göre tanımlayıp oradan bir kimlik inşa etmeye, Cumhuriyet'in bütünlüklü ve uyumlu Türk milleti projesini imha etmeye çalışıyor.

"Türkiyelilik" bir Batı projesidir. Batı, suni olarak kimlik krizi çıkararak, birleşik, dayanışmacı, kaynaşmış bir Türk milleti bütünlüğü istemiyor. Bunun için bulduğu "Türkiye-

lilik" formülünü, siyasî ve entelektüel sözcülerine üfürüyor.

AB, kendi içinde farklılıklarını geri plana atan birleşik, bütünleşmiş bir Avrupa milleti oluşturmaya çalışıyor, fonlarını bu yöndeki projelere tahsis ediyor. Bizde ise tam tersine, ayrıştırmacı, bölücü, farklılıkları ön plana çıkaran projelere destek veriyor. Batı'nın bu çifte standardını iyi niyetle yorumlayamayız. Batı, emperyalist politikalarından hiçbir zaman vazgeçmemiştir. Amerika, Türkiye'deki milliyetçilikten rahatsız olduğunu belirtir. Rahatsız olunan milliyetçilik, Türkiye'de yaşayan herkesi Türklük şemsiyesi altında birleştirip bütünleştiren, tek bir millete mensubiyet şuurunu veren bir bütünleşme projesidir. Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kurarken uygulamaya koyduğu millet projesi de buydu aslında.

Türkiyelilik projesiyle yapılmak istenen, topraklarında dili, dini, kültürü, bayrağı, hedefi farklı kabile toplulukları üretmek... Bu ayrıştırma projesi, Batı tarafından tezgahlanmaktadır ve başta dil olmak üzere ortak değerler ve kültürel paydalar yok edilip ortadan kaldırılmak istenmektedir.

- "Türkiyeli aydın"ın adem-i merkeziyetçilik, eyaletçilik, bölücülük, ayrımcılılık, parçalayıcılık niyet ve faaliyetlerini biraz açabilir miyiz?

- Batı kaynaklı emperyalist güçler, Tanzimat'tan beri bizde ayrıştırmacı, adem-i merkeziyetçi politikaları uygulamaya çalışmıştır. Meselâ İngilizler Midhat Paşa'nın sadrazamlığa getirilişine çok sevinirler. İstanbul'daki İngiliz Büyükelçisi Sir Henry Eliot, 1876'da Londra'ya şunları yazar:

"Midhat Paşa Türk devlet adamları içinde en liberal olanıdır. Her zaman Müslümanlarla Hıristiyanların eşitliğini savunmuştur ve sadrazam ile padişahın yetkilerini sınırlandırmak arzusundadır. Merkeziyetçiliğe karşıdır ve bölge halklarına, kendilerini yönetmeleri bakımından daha geniş yetki verilmesinden yanadır."

Adem-i merkeziyet politikası Batı için Osmanlı bünyesinde çok önemli olmuştur. Düvel-i Muazzama denilen 6 iri Avrupa devleti, İstanbul'da 1876'da Balkan meselesiyle ilgili bir konferans toplarlar. Önce değişik yollarla Sırbistan, Karadağ, Bosna-Hersek, Bulgaristan gibi yerlerde anarşiyi körüklemişler. Oralarda nasyonalist proje çerçevesinde milliyetçilik propagandasıyla gayr-i müslim ahaliyi ayaklandırmışlar, Osmanlı yönetimine isyan ettirmişler, evlad-ı fatihan olan Türkleri kıyımdan geçirtmişler, sonra olaya el koyup "Oturalım, konferans yapıp Balkan sorununa çözüm üretelim" demişler. Taktik şu: Önce kendileri sorun üretiyorlar, bu sorunun üreticisi olarak Osmanlı Devleti'ni suçluyorlar, sonra dayatmalarla çözüm üretmeye başlıyorlar.

"Türkiyeli aydın", emperyalist Batılı odakların plan ve projelerine paralel biçimde sosyolojik ve hukukî anlamdaki millî birlik ve bütünlük yapısını, dokusunu parçalayıp ayrıştırarak etnik ve dinî temelli ayrıştırma çalışmaları içindedir. Bunun için mensubiyet kaynağı olarak bir değil, çoklu bir yapı dayatmaktadırlar. Tek bir millete, tek bir devlete değil, farklı yapılara mensubiyet şuuru geliştirmeye çalışıyorlar. Alt kimlik-üst kimlik, çok kültürlülük, farklı kimlikler, mozaikçilik, Türkiyelilik, çiçek bahçesi gibi kavramlar üretiliyor.

"Türkiyeli aydın" ve onun güdümündeki siyasetçi, Türkiye'yi bölüp parçalama, eyaletlere ayırma çalışmalarını değişik adlar altında yasalaştırmaya, legalize etmeye çalışmaktadır. Yerel yönetimlerle ilgili hazırlanan yasaların niyeti iyi okunmalıdır. Türkiye'nin 8 eyalete bölünüp Yugoslavyalaştırılması çalışmalarına dikkat etmek gerekir. Eyaletçilik, millî yapıyı siyasi açıdan parçalama projesidir. Lozan antlaşmasıyla Türkiye, üniter bir devlet yapısı kazanmıştır. Ancak bu durumu içlerine sindiremeyen Siyonizm ve emperyalizm, bu yapıyı tasfiye edip Sevr planını hayata geçirme çalışmaları yapmaktadırlar. Nitekim Amerika, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluş anlaşması olan Lozan'ı resmen tanımamıştır.

- Yine bunlara bağlı olarak "Türkiyeli aydın", çok kültürlülükten bahsediyor.

- Çok kültürlülükçülük", millî yapıyı kültürel açıdan parçalama projesidir. Türkiye'yi tasfiye etmenin bir başka boyutu, kültürel açıdan parçalamaktır. "Türkiye'de birden çok kültürel yapı var" söylemi, "Bir tek Türk kültürü yok, bunun dışında başka kültürler de var" düşüncesini içeriyor. Bununla yapılmak istenen, kültürel ayrışmayı hızlandırmaktır.

Türkiye'de çok kültürlülük söylemini dillendiren Türkiyeli aydın, iki hususa yer veriyor: Arkeolojik mahiyetteki eski kültürleri diriltmek... Güncel mahiyetteki millî kültür bütünlüğünü parçalara ayırmak...

Türkiye'de birden çok kültür yok, bir tek Türk millî kültür vardır. Farklılık, ayrı kültürel yapıları işaret etmez; aynı kültürel yapının zenginliği olarak algılanır.

- Bu arada "Türkiyeli aydın"ın AB hakkındaki tavrını nasıl değerlendiriyorsunuz?

- "Türkiyeli aydın", AB'nin propagandasını yapmaktan zevk alıyor. Çünkü AB'ye giriş sürecinde Türkiye, bütün kurumsal yapı ve değerleriyle aşınıyor. Türk milleti itilip kakılıyor, adeta bizimle alay ediliyor. Avrupa'nın bizi aralarına alacağı filan yok. Alacağız demiyorlar, almayacağız da demiyorlar. Onlar için Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesi mümkün değil. Bu konuda kararlılar. Ama sonu belirsiz bir süreçte tutarak Türk milletine istedikleri her türlü dayatmayı kabul ettirerek kolayca güdülebilir ve yönetilebilir hâle getirmek istiyorlar. Avrupa'nın sürece bakışı budur.

Tanzimat döneminden beri ülkemize, milletimize faydalı olsunlar diye Batı'ya öğrenci gönderiyoruz. Bunların birçoğu, Batı fikirleri ve dünya görüşleri doğrultusunda zihinsel bir yeni donanımla yani bir misyoner kimliğiyle geri dönüp yerli oryantalist olarak faaliyet gösteriyorlar. Tabii bunların bir kısmı, değişik kuruluşlarca para, kadın gibi imkanlarla elde ediliyorlar. Bir kısmı da şöhret, makam, mevki gibi avlarla avlanıyorlar.

Bizim "Türkiyeli aydın"ımızın bir kısmı, AB'yi destekliyor, bir kısmı ise AB fonlarından fonlanıyor. Millî yapı ve değerlerimizi parçalayıcı, hatta yok edici mahiyetteki projelere aldıkları büyük paralarla sadece şahsî menfaatlerini düşünüyorlar. O yüzden AB'yi destekliyorlar. Bir kısım İslamcılar, cemaatler de özgürlük alanlarının genişleyeceği aldanışıyla destek veriyorlar. Bilmiyorlar ki Avrupa'nın Müslüman'a özgürlük gibi bir derdi yoktur.

AB, içerde ayrıştırmacı faaliyetleriyle, yeni azınlıklar üretme gayretleriyle, millî yapımızı yok etme çalışmalarıyla zararlı bir projedir. Batılılar, ülkemizde toplulukların etnik kökenlerini araştırarak bölücülük yapıyorlar. Batıda etnik köken araştırmalarına fon ayrılmıyor. Oralarda Avrupalı milletler arasındaki birlik noktalarını öne çıkaran çalışmalara para veriliyor. Bizde ayrılık noktalarını öne çıkaracak projeler destekleniyor.

- "Türkiyeli aydın'ların, içini amaçları doğrultusunda doldurup dışına da güzel bir makyaj yaparak topluma dayattığı bazı kavramlar var. Hatta bu şekilde aslında iyi niyetli bazı kişilerin de gafil avlanıp bu kavramları istenildiği gibi kullandıklarını görebilmekteyiz. Sözkonusu kavramlardan biri de "küreselleşme"... "Türkiyeli aydın"ın küreselciliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Tanzimat'tan beri Türkiyeli aydın, yerli değil yabancı güçlerin, kurum ve kişilerin emrinde ve onların sözcüsü olan kişidir. Milliyetini unutmuş Türkiyeli aydın, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar İngiliz medeniyeti, 1960'lı yıllarda Komünist enternasyonalizmi, şimdilerde de Amerika globalizmi ve Avrupa Birliği Kozmopolitizmi bağlamında küreselcilik oynuyor. Dış güçlerle her anlamda işbirliği içinde olan, gazeteci, siyasetçi, akademisyen, araştırmacı gibi etiketler taşıyan bu figür, ülkemizde küresel sermayenin istediği gibi at oynatmasını normal görmek, hatta destekleyip sömürü için uygun zemini hazırlamakla görevlidir. Bugün küreselleşme bizi, kendi işimizi kendimizin gördüğü, kendi aşımızı kendimizin pişirdiği tam bağımsız ve bağlantısız bir millet ve devlet olmaktan uzaklaştırıp, yerlerde sürünen bir sömürge devleti hâline getirmeye çalışmaktadır. Küreselcilik Batı'nın Türkiye'ye dayattığı bir kavramdır. Batı, kendi içinde asla küreselci değil, tamamıyla millîdir. Yabancı düşmanı ve ırkçı olan Batı, kendi içinde farklı, bizim için farklı uygulamalar içindedir.

- Aydının misyonu, öyle ya da böyle, topluma yön vermektir; ancak ülkeyi somut olarak yöneten siyasetçilerdir. Söylediklerinizden, "Türkiyeli aydın"ın bir de siyasetçi türevinin olduğu sonucu çıkıyor ortaya. Eğer bu çıkarsama doğru ise, biraz da "Türkiyeli aydın"ın siyasetçi türevinin özelliklerinden söz eder misiniz?

- "Türkiyeli aydın"ın politikacı türevi, daha çok kendini

bir sömürge memuru gibi görür. Bu türev, bağımsız düşünen ve bağımsız karar verebilen, Türk milletinin menfaatlerini öne alan politikalar gütmez. Türkiye'nin güvenliğini başkalarına teslim etmeyi, tüm millî kurumlarını Batı'nın izni ve isteği çerçevesinde düzenlemeyi, gerektiğinde kısıtlamayı ve ortadan kaldırmayı dünyayla birlikte hareket etmek olarak algılar. Millî güvenliğimize tehdit oluşturabilecek olan Batı'nın kurdurduğu korsan devletçikleri tanımayı kabullenir. Türkiye'nin kendi başına millî güvenlik siyaseti uygulamasını aklı almaz. Etnik ayrımcılığa dayalı siyasete imkân ve kolaylık sağlar. Uygun yasalar çıkarıp Türkiye'yi eyalet sistemine geçirmeye çalışır. Türkiye'nin üniter devlet yapısını çözüp federasyona geçirmek ister. Kıbrıs'ın, Rumlara bırakılması için elinden geleni arkasına koymaz. Ege kıta sahanlığı konusunun Yunanlıların istediği gibi olmasını önemsemez. Türkiye'nin Ermenistan ile sınır ticaretinde Batı'nın emirleri doğrultusunda Ermeniler lehinde düzenlemeler yapılmasında bir sakınca görmez.

- Ermeniler deyince "Türkiyeli aydın"ın sözde Ermeni meselesinde Ermenici kesilmesini nasıl yorumlamalı?

- Türk düşmanlığına dayalı uyduruk Ermeni katliamı propagandaları karşısında "Türkiyeli aydın", kayıtsız şartsız, düşünmeden, sorgulamadan bu fikrin doğru olduğunu belirtip hemen özür dileyici bir pozisyona geçmemiz gerektiğini söyler. Bir kısmı da Batılı Ermenilerin tahsis ettikleri fonlardan yararlanıyorlar ve bu maddî imkânların ücreti olarak Ermeni tezlerini savunmakta beis görmüyorlar.

Batılılar, sürekli olarak bizi suçlayıcı ifadelerle psikolojik baskı altına almaya çalışıyorlar. İçerde de Türk adını taşıyan bazı "Türkiyeli aydınlar", "Tarihimizle yüzleşmemiz gerekir, bundan utanmayalım" diye hiç olmayan bir suçu kabul edip özür dilememizi istiyorlar. Böylece Türk milletinin tarihine, atalarına, değerlerine olan inancını kırarak kozmopolit, değerlerinden koparılmış, kimliksiz, kişiliksiz, ayıplı bir millet hâline getirmek istiyorlar.

1915 yılı şartlarındaki olayları sürekli gündeme getirerek, Türklerin Ermenileri katlettiği yalanını savunan, yazılar yazıp üniversitelerde sempozyumlar düzenleyen sakallı, pipolu, kasıntı tavırlı ukala "Türkiyeli aydın"ın, siz hiç daha yakın zamanda Azerbaycan'da Ermenilerin Azeri Türklerini katlettikleri, yurtlarından sürdükleri Hocalı katliamından, ASALA Ermeni terör örgütünün onlarca Türk diplomatı katlettiklerinden bahsettiklerini, bunlar için konferans düzenlediklerini gördünüz mü?!

-Bu durumda "Türkiyeli aydın"ın bir özgüven eksikliği ya da yoksunluğu içinde olduğunu söyleyebilir miyiz?

- Türkiyeli aydınlar, fikir, iş, kanun ve karar üretim merkezi olarak Batı'yı görürler ve bizim de orada üretilen programı sadece uygulayıcı olmamızı isterler. Bu, tamamen özgüven eksikliğinden, reşit olamamaktan başka bir şey değildir. Böyle düşünen aydın, eğer Türk'se bir mankurttur. Türk değilse, anayasamızdaki Türklük kimliğini benimsememişse bu tavrı bilinçli olarak geliştirir.

Türk düşmanı aydın, Türk'ün tam bağımsız ve bağlantısız millî bir devlet kurmasını ve yürütmesini hazmedemez. Ona bu durum sürekli rahatsızlık verir. AB'ye onun için ne pahasına olursa olsun şiddetle girmemiz taraftarıdır. Avrupa Birliği Anayasası'na bağlanmakla Türk'ün elinden yönetim ve devlet imkânını almış, Türk'ü müstemleke, tebaa hâline getirmiş olacaktır.

- "Türkiyeli aydın"ın bir de çok dillilik iyidir, kültürel zenginliktir gibi davaları var…

- Batı merkezli şer odakları tarafından üretilip Türkiyeli emir eri aydının eline tutuşturulan projelerden biri de budur. Bunlar, ülkede birden fazla resmî ve eğitim dili üreterek milleti millet yapan temel değerlerden bir olan ortak dili çözmek isterler. Ülkede birbirini anlamayan, farklı dil konuşan, ayrı milletçikler üretmek temel hedefidir Türkiyeli aydının. Bunun için de çok kültürlülük, çok dillilik, postmodern mozaik, insan hakları, demokrasi, kültürel haklar gibi lafları tekrar edip dururlar. Batı, Türkiyeli aydına bu kavramları üfürür, telkin eder, o da papağan gibi tekrar eder. Böylece bölünmenin ve ayrışmanın temellerini atmış olur. Türkiyeli aydın, kulağına bunları üfleyen Batı'ya dönüp bakmaz. Batı, Türkiyeli aydına dediklerinin tam tersini yapar. Kendi bünyesinde birlik, Türkiye'de ayrılık noktalarını öne çıkarmak, ilkesine bağlı kalarak kendi dilini tek resmî dil yapar. İngiltere'de tek resmî dil İngilizcedir, başka Avrupa ülkelerinde de öyle. Bugün Avrupa ülkeleri, Türkçeyi yasaklarken bizde birçok dilin eğitim dili ve resmî dil olmasını ister. Bu isteğini de Türkiyeli aydına söyletir.

Avrupa'nın her şeyi tezattır. Düalist bir anlayış üzerine temellenmiş bir dünyadır Avrupa. AB bünyesindeki tartışma konularından biri, dillerin çok çeşitli olmasının 'malî külfet' getirdiğidir. "Birliğin birbirini anlamak için bu yıl harcayacağı para, 665 milyon dolar. Son genişlemeyle çeviri masrafları yıllık I milyar euroya çıktı. Her yıl çevrilmesi gereken sayfaların sayısı 2006'da 2.4 milyona çıkacak. Ve tabii AB'nin çevirmen ordusu, teorik olarak 380 olası dil kombinasyonu yaratmak için cebelleşecek. Birliğin 80 bin sayfayı bulan yasal müfredatı, her gün yapılan seminerler, toplantılar vs.'nin her dile yazılı ve sözlü olarak çevrilmesi derken, bu özgürlüğe bürokrasi dayanır mı bilinmez." deniliyor (C. Karan, Radikal Gazetesi, 24.05.2004). (www.byegm.gov.tr, 2003/08/13).

Çok dilliliğin sorun olduğu Avrupa Birliği'nde buna çözüm olarak da tek bir resmî dil seçilmesi gereğinden söz ediliyor. (S. Arman: Milliyet Gazetesi, 02.01.2005). Avrupalılar, kendi içlerinde ortak bir anlaşma dili arayışındalar, bizim ise birbirini anlamayan kabileler yığını olmamızı istiyorlar.

- "Türkiyeli aydın"ın sıklıkla demokrasiden bahsetmesi, gece gündüz demokrasi sayıklaması size göre ne anlam ifade ediyor?

- Demokrasi, hürriyet, adalet, insan hakları, kültürel haklar vs. söylemleri yeni değil. Tanzimat sonrasında uzun bir süre meşrutiyet, hürriyet, müsavat, adalet, uhuvvet gibi kavramlar bayraklaştırıldı. Bugün de bunların karşılıklarını bağırılıyor. Meşrutiyet yerine demokrasi, müsavat yerine eşitlik, halkların kardeşliği, hürriyet yerine özgürlük filan söyleniyor. Batı, kendi dışındaki ülkeleri bölüp parçalamak için o milletleri oluşturan etnik unsurları kışkırtarak birbirine düşürmeyi, bölüp parçalamayı; böylece sömürgeleştirmeyi hep amaç hâline getirmiştir.

Bizde Tanzimat Dönemi Yeni Osmanlıları, II. Abdülhamit dönemi Jön Türkleri, II. Meşrutiyetçiler, Batılılar tarafından meşrutiyet, hürriyet, müsavat, adalet gibi sloganlarla kandırıldı. Meşrutiyet/demokrasi kavramı, hep bu dönemler boyunca gayr-i Türk unsurları ayrıştırmak ve onları ayrı birer devletçik yapmak amacına dönük olarak kullanılmıştır. Amerika Irak'a demokrasi getirmek vaadiyle girdi. Şimdi orada demokrasi uygulaması olarak mezhep çatışmaları, etnik çatışmalar, eşkıyalık, kargaşa, milyonlarca ölü ve yaralı, işsizlik, fakirlik, göç olayları, rezalet ve kepazelikten başka bir şey görmüyoruz.

Darbe finansörü spekülatör George Soros, Rusya'nın Svaboda radyosuna verdiği demeçte Gürcistan'da Gül devrimi olarak adlandırılan darbede başrol oynadığını kabul etti. Soros, darbe öncesinde ve sonrasında Gürcistan'da aktif rol oynadığını ve maddî destek sağladığını belirtti. Soros Ukrayna ve Kırgızistan'da da parayla darbe yaptırdı. Azerbaycan'da ise başaramadı. (Yeniçağ Gazetesi, 29 Nisan 2007, s.4)

Demokrasi, Amerika'nın emperyal emelleri için kullandığı bir tezgâhı ve oyunudur. Gerçek demokrasi yok, ABD tarafından yönlendirilen bir demokrasi var. CIA ajanlarından Philip Agee, "On The Run" adlı hatıra kitabında şöyle açıklıyor:

"Liberal demokrasi ve çoğulculuk denen şey sonuçta amaçlarımız için bir araçtı. Özgür seçimler demek, gerçekte bizim desteklediğimiz adaylara gizliden para ödeyerek müdahale etmemiz demekti. Hür sendikalar demek, bizim kendimize bağlı sendikalar kurma hürriyetimiz demekti. Basın özgürlüğü demek, bizim hazırladığımız materyalleri kendisi yazmış gibi yayınlayan gazetecilere ödeme yapma özgürlüğümüz demekti."

- Her şey tüm çıplaklığıyla ortada olmasına rağmen, bu projenin getireceği artı değerleri dillendiren Türkiyeli siyasetçi ve yazar aydınlar da var tabii ki... Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?

- Büyük ya da Genişletilmiş Orta Doğu Projesi, 2020 yılına kadar tamamlanması düşünülen dünya çapında bir yeniden tanzim projesidir. BOP Amerika-İsrail-İngiltere projesidir ve amaç, İslam ülkelerini paramparça etmek ve sömürgeleştirmektir. 24 İslam ülkesi demokrasi ve özgürlük adına hallaç pamuğu gibi atılmaktadır. Küresel sermayenin emperyalist derin devleti, İslam ülkelerinin millet yapısını parçalayarak kabile devletçiklerine dönüştürme, millî direnç noktalarını kırma, millî ordularını çökertme, millî ekonomilerini yok etme, yeraltı ve yer üstü kaynaklarını yağmalama projesidir. Bu amaç için kullandığı bazı araçlar var: Evrensel ilkeleri olan Nasyonalizmi, etnik temelde uygulamaya sokmak. Ilımlı İslam projesini yaymak, kendisine bağlı ve emrinde bir yeni hilafet planıyla ulusal yapıları aşmak...

Küresel sermayenin derin devleti, çok kültürlülük, kültürel haklar gibi sloganlarla İslam milletlerini mezheplerine, ırklarına, dillerine, coğrafî, kültürel, sosyal konumlarına göre ayrıştırmak, bunlar arasında çatışma çıkarmak ve bu kaos üzerine küresel bir imparatorluk kurmak amacındadır. Küresel sermaye sistemine Karunî sistem, emperyalist yönetim sistemine Firavnî sistem dersek, bu düzenin reklâmını yapan aydın kisveli kişiler de Bel'am-ı Baura olur.

- Hocam, Türkiyeli liberal aydının, ülkemizi Batı'ya, dünyaya borçlandırma tuzağında tutmak ister gibi bir hâli var. Borçlanmanın ülke kalkınmasındaki iyiliğinden filan da bahsediyorlar. Borç sarmalına dayalı bir liberal ve global ekonomi, neden gündemde tutuluyor?

- Borç alan emir alır. Batı'nın çok eski taktiklerinden biri de sömürgeleştirmek, elinde tutmak, yönetmek istediği ülkeyi borca boğmaktır. Batı, sömürgeleştirmek istediği ülkeyi borcunu ödeyemez hâlde tutar ve bu hâlde istediği gibi yönetmeye çalışır. Batı'nın yerli işbirlikçisi olan Türkiyeli siyasetçi aydın da ülkemizi sürekli borçlu tutarak Batı'nın emellerini gerçekleştirmesine yardım etmiş olur.

Türkiyeli aydınlar, IMF'yi, bizim için kurtarıcı bir kurum olarak görüyorlar.

Türkiyeli aydının ülkemizi IMF politikalarına mahkûm eden tutumu, Türkiye'yi daima sömürge hâlinde tutma isteğinden kaynaklanıyor. Çünkü Türkiyeli aydın, küresel sermayenin kuludur. İlginçtir, 2007 yılında IMF'nin desteklediği 6 ülke kalmış. Para desteğinin yüzde 85'i de Türkiye'ye. Bizim dışımızda IMF'den para alan ülkeler: Irak, Dominik, Makedonya, Peru ve Uruguay. Hâl-i pür-melâlimiz ortada, daha ne denir ki!

- Bir de Türkiyeli aydının genelde özgürlükler, özelde din ve vicdan özgürlüğü bağlamında misyonerlik çalışmalarına serbestlik tanınması yaklaşımı var. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?

- Türkiyeli aydın, misyonerlik çalışmalarını din ve vicdan özgürlüğü bağlamında demokratik bir hak olarak görüyor ve misyonerlik faaliyetlerinin serbest bırakılmasını normal karşılıyor. Türkiye'de Avrupa Birliği uyum yasaları yürürlüğe girdiğinden beri kilise ve havra sayısı artmış. 300'den fazla kilise kurulmuş. Pazar ayinine katılan Türklere aylık 250 dolar ücret ödeniyormuş. Ayrıca misyonerlik amacıyla çok sayıda kitabevi, kütüphane, yayınevi, gazete, dergi, radyo, manastır, şirket, kahvehane, acente otel, müze bulunuyormuş. Bâlâ'nın Kesikköprü beldesinde her Ağustos ayı öğrenci kampları kuruluyormuş. (Radikal Gazetesi, 20 Nisan 2007, s.7)

Vaktin İçişleri Bakanı Sadettin Tantan da şöyle demiş: "İnsanlarımız fakirlikten kaynaklanan tuzak içinde misyonerlerin kucağına süratle itiliyor." (Mart 2000, TBMM kürsüsünden yaptığı konuşmadan)

CHP'li Ankara Çankaya Belediye Başkanı Muzaffer Eryılmaz da şöyle yakınmış: "Kilise, havra, yani camilerin dışındaki yerler yediyi buldu. Örneğin Cebeci'de var. Oraya giden, orayı kabul eden adama bir de 250'şer dolar aylık veriyorlar. Yani felâket bir şey bu..." (Radikal Gazetesi, 20 Nisan 2007, s.9)

Emniyet Genel Müdürlüğü MGK'ya, iletilmek üzere Şubat 2005'te hazırladığı raporda misyonerlerin İstanbul'u üs seçtikleri, Anadolu'ya açıldıkları ve son bir yıl içinde 230 korsan kilise açtıkları iddia edildi. Raporda tamamı kaçak olan apartman altı kiliselerde toplanıldığı ve işsiz gençlerin hedeflendiği vurgulanıyordu. (Radikal Gazetesi, 20 Nisan 2007, s.9)

Misyonerlik, sıradan, masum bir din tebliği değil, siyasî amaçlı emperyalist bir faaliyetin bir parçasıdır. Sömürgeciliğin keşif kolları olarak çalışan misyonerler, Batı dünyası adına daha çok siyasî çalışmalar ve casusluklar yaparlar. Çalıştıkları ülkelerde bilimsel, sosyolojik, stratejik araştırmalar adı altında etnik ayrıştırma ve çatıştırma çalışmaları yaparlar.

1950'li-60'lı yıllarda da Türkiye'de özellikle Doğu bölgelerinde bir sürü Amerikalı CIA ajanı, Barış gönüllüleri adı altında Kürt kökenli Türk vatandaşlarını Türklere düşman yapma çalışmaları yürüttüler. Bugün de Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde hiç Hıristiyan olmayan köylere bile kilise yapıyorlar. Avrupa'dan öğrenci getiriyorlar, bir taşı bile kalmayan eski kiliseleri Avrupa Birliği fonlarıyla tamir ediyorlar. Bu çalışmalar sonunda topraklarımızda hak iddia edecekler. Başımıza Ermeni gailesi gibi yeni gaileler çıkacak.

Haber Ajanda Dergisi - Ağustos/Eylül 2007

Özlük Hakları Konusunda Türk Veteriner Hekimleri Birliği'nin Çalışmaları

Özlük Hakları konusunda gelişmeler bir süre daha takip edilecek olup, eğer yine verilen tüm sözlere rağmen özlük hakları konusunda bir iyileştirme ve düzeltme yapılmadığı takdirde, Türk Veteriner Hekimleri Birliği olarak meselemizi tüm kamu oyu ile paylaşılmasını sağlamak için bütün meslek camiamız ile birlikte bir Eylem Stratejisi belirleyeceğiz.

Değerli Meslektaşlarımız,

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi olarak Özlük Hakları konusu en çok önem verdiğimiz konuların başında gelmektedir. Bu bağlamda göreve geldiğimiz 01 Aralık 2006 tarihinden bu yana Özlük Haklarının iyileştirilmesi ile ilgili olarak;

06.12.2006 tarihinde Merkez Konseyi olarak Sayın Bakanımız Dr. M. Mehdi EKER'i, Müsteşar Vedat MİRMAHMUTOGULLARI'nı, Müsteşar Yrd. Dr. Ramazan KADAK'ı, Müsteşar Yardımcısı Dr. Nihat PAKDİL'i ziyaret ettik ve Özlük Haklarının iyileştirilmesi konusunu kendilerine aktardık. Sayın Bakanımız da Özlük Haklarının iyileştirilmesi konusunda destek vereceğini bizlere beyan etti.

Ocak ayı içerisinde Merkez Konseyi olarak Özlük Haklarının iyileştirilmesi çalışmaları çerçevesinde, Müsteşar Yardımcıları Dr. Nihat PAKDİL, Dr. Ramazan KADAK ve Maliye Bakanlığı Müsteşarı ile tekrar görüşmeler yapılmış olup, bu görüşmelerde Özlük Haklarının iyileştirmelerine ilişkin Bakanlığın gerekli çalışmaları yaptığı ve önümüzdeki dönemde çıkarılacak ilk kanuna bir madde eklenmek suretiyle bu düzenlemenin yapılacağı Heyetimize söylenmiştir.

27.03.2007 tarihinde TVHB Merkez Konseyi üyeleri, Veteriner Hekimleri Odası Başkanları ve Veteriner Hekimleri Derneği temsilcisi ile birlikte Sayın Bakanımız Dr. M. Mehdi EKER'i ziyaret ederek Özlük Haklarımızın iyileştirilmesi konusu tekrar aktarmışlardır. Ayrıca, görüşmede Müsteşar Yardımcıları Dr. Nihat PAKDİL ve Dr. Ramazan KADAK'da bulunmuşlardır. Heyetimize, Özlük Haklarının iyileştirilmesi konusunda çalışmaların devam ettiği, Kanuna eklenecek bir madde ile bu haksızlıkların giderileceği ifadesi Sayın Bakanımız tarafından tekrar söylenmiştir.

Son olarak, Merkez Konseyimiz 06.09.2007 tarihinde daha önceden meslektaşlarımıza duyurduğumuz gibi seçimlerin hemen ardından 60. Hükümetin belli olması ile birlikte Tarım ve Köyişleri Bakanı olan Sayın Dr. M. Mehdi EKER'i tekrar ziyarette bulunarak, hayırlı olsun dileklerini iletmişlerdir. Ayrıca, Özlük Hakları konusunun ivedilikle çözülmesi gerektiği hususu bir kez daha Sayın Bakanımıza hatırlatılmış olup, kendisi bir kez daha bu konunun halledilmesi için Bakanlık olarak ellerinden geleni yapacakları sözünü vermişlerdir.

Özlük Hakları konusundaki görüşmelerimiz bu kadar olmayıp, yaptığımız her toplantıda, her etkinlikte Bakanlık Üst Düzey Bürokratlarına konu iletilmiş olup, her defasında konunun çözüme kavuşturulacağı sözü alınmıştır.

Özlük Hakları konusunda gelişmeler bir süre daha takip edilecek olup, eğer yine verilen tüm sözlere rağmen Özlük Hakları konusunda bir iyileştirme ve düzeltme yapılmadığı takdirde, Türk Veteriner Hekimleri Birliği olarak meselemizi tüm kamu oyu ile paylaşılmasını sağlamak için bütün meslek camiamız ile birlikte bir Eylem Stratejisi belirleyeceğiz.

Bütün meslek camiamız tarafından bilinmelidir ki; Türk Veteriner Hekimleri Birliği gücünü siz meslektaşlarımızdan almakta olup, meslektaşlarımızın içinde bulunduğu bu haksız durumun ortadan kaldırılması için her türlü eylemi yapmanın kararlılığı içindedir.

Tüm meslek camiamıza önemle duyurulur.

Uluslararası Kuş Gribi Kongresi Gerçekleştirildi

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nce düzenlenen Uluslararası Kuş Gribi Kongresi 02-05 Eylül tarihlerinde Antalya Lares Park Otel'de gerçekleştirildi.

Dünya Veteriner Hekimleri Birliği Başkanı L. RUSSELL, Avrupa Veteriner Hekimleri Federasyonu Başkanı W.WINDING, Sivil Toplum Örgütü Temsilcileri yanında Dünya Sağlık Ögütü (WHO), Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı (OIE), Dünya Bankası, AB Komisyonu, ABD Tarım Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Azerbaycan, Kıbrıs, Türkmenistan, Bulgaristan gibi bir çok ülkenin temsilcileri, Veteriner Hekimleri Derneği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği Vakfı, Veteriner Tavukçuluk Derneği, Veteriner Mikrobiyoloji Derneği gibi Ulusal Sivil Toplum Örgütlerimiz ile Veteriner Hekim Odalarımızın Başkanları, İl Müdürleri, Hayvan Sağlığı Şube Müdürleri, Tarım ve Köyişleri ve Sağlık Bakanlığı'nın Bürokratları, Sektör temsilcileri, Bilim Adamlarının katılımı ile gerçekleşen kongre başarılı bir şekilde tamamlanmıştır.

Kuş Gribi virüsünün yapısı, antijenik özellikleri, hastalığın bulaşması ve yayılması, bulaşmada göçmen kuşların rolü, hastalığın klinik ve laboratuvar teşhisi, biyogüvenlik ve önlemleri, bölümlendirme, aşılar ve aşılama stratejileri, hastalıktan korunma, kontrol ve eradikasyon virüsün genetik değişimi, acil eylem planları ve sekans analizleri konularında çok sayıda bilimsel sunumun yapıldığı ve tartışıldığı bu toplantının amaçladığı hedeflere ulaştığı kanaatindeyiz.

Bize böyle bir Kongrenin düzenlenmesi fırsatını veren Tarım Bakanlığına, Kongremize katkı ve katılım sağlayan yerli ve yabancı tüm katılımcılara, Kongreye maddi destek veren firmalara ve Kongrenin düzenlenmesinde büyük emeği geçen düzenleme komitesine teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi 2006-2007 Yılı Mezuniyet Töreni

A.Ü.Veteriner Fakültesinin 2006-2007 yılı mezunları Dışkapı kampüsünde yapılan bir törenle meslek yaşamlarına başladılar. Törende açılış konuşmasını Fakülte Dekanı Prof.Dr.İbrahim BURGU yaptı. Fakültenin Akreditasyon sürecine ilişkin bilgi vererek bu konuda bir ilke imza attıklarını ifade etti. Daha sonra Törende Ankara Üniversitesi Rektörü Sayın Prof.Dr.Nusret ARAS'ta bir konuşma yaptılar. Tören Veteriner Hekim Andının okunması, dereceye giren öğrencilere ödüllerinin verilmesi ve fakülte birincisinin konuşmasıyla devam etti. TVHB olarak tüm mezunlarımıza, genç meslektaşlarımıza başarılar diliyoruz.

Antibiyotik Kullanım Stratejileri ve Kalıntıları Sempozyumu

10-11 Eylül 2007 tarihinde Bornova Veteriner Kontrol Araştırma Enstitüsü tarafından İzmir'de "Antibiyotik Kullanım Stratejileri ve Kalıntıları" konulu bir sempozyum düzenlenmiştir. TVHB adına Merkez Konseyi Yönetim Kurulu üyesi Prof.Dr.Ender YARSAN sempozyuma katılarak **"Hayvan Sağlığı Hizmetlerinde Antibiyotik Kullanım Stratejileri ve Veteriner Hekimlerin Rolü"** başlıklı bir tebliğ sunmuştur.

Sudan'ın Hayvancılık ve Balıkçılık konularında bürokratları ile Akademisyenleri Konseyimizi ziyaret etti

Başbakanlık Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığınca Sudan'da uygulanan hayvancılık projeleri kapsamında, Sudan Bilim ve Teknoloji Üniversitesi ve El Cezire Üniversitesi Veteriner Fakülteleri Dekan ve Öğretim Görevlileri ile Bakanlık yetkililerinden oluşan Sudan Tarım Heyeti, 19-27 Agustos 2007 tarihinde ülkemizi ziyaret etmişlerdir.

Ülkemize gelen ve Ömer Hasan Dirani (Sudan Federal Hayvancılık ve Balıkçılık Bakanlığı İktisat ve Planlama Genel Müdürü), Dr. Afaf Mekki İsmail (El Cezire Tarım Bakanlığı Veteriner İşleri Genel Müdürü), Dr.İntisar Yusuf Türki (Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Hayvansal Üretim Fakültesi Dekan Vekili), Prof.Dr. Ali Fadielmola Halit (El Cezire Üniversitesi Hayvansal Üretim Fakültesi Öğretim Üyesi), Bahaeldien Zenelabdien Mohamed (Menagil Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Müdürü), Prof.Dr.Elsir Abdelhai Babiker (El Cezire Veteriner Fakültesi Dekanı) ve Mohamed Hamd Ahmed Kanon (İnşaat Mühendisi) dan oluşan Sudan Tarım Heyeti, TİKA Tarım ve Hayvancılık Projeleri Koordinatörü Dr. Mahmut ÇEVİK koordinesinde Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyini ziyaret etmişlerdir. Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi Genel Başkanı Dr.Mehmet ALKAN ve Yönetim Kurulu Üyeleri ile görüşen heyet, iki ülke arasında veteriner organizasyonları çerçevesinde işbirliği yapılabileceğini görüştüler.

TVHB İftar Yemeği

Türk Veteriner Hekimleri Birliği tarafından 21.09.2007 tarihinde Ankara'da Hilton Otel'de bir iftar yemeği düzenlendi. Yaklaşık 300 kişilik geniş bir katılımla meslek camiamız bir araya geldi. İftar yemeğine katılanlar arasında Prof. Dr.Osman Durmuş (MHP Milletvekili), Prof.Dr. Abdülkadir Akçan (MHP Mv.), Ramazan Kerim Özkan (CHP Mv.), Vedat Mirmahmutoğulları (Müsteşar), Dr.Nihat Pakdil (Müsteşar Yrd.), Ali Eroğlu (Müsteşar Yrd.), Dr.Ramazan Kadak (Müsteşar Yrd.), Nurettin GÜRGÜR (Ankara Ticaret Odası Meclis Başkanı), Tekin KÜÇÜKALİ (Türk Kızılayı Genel Başkanı) ve Mesut Tamer Genç (Ankara Vali Yardımcısı) da vardı. Bununla birlikte TVHB Merkez Konseyi üyeleri, Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, Etlik Veteriner ve Kontrol Araştırma Enst., Lalahan Hayvancılık ve Araştırma Enstitüsü, Şap Enstitüsü, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın bir çok biriminden veteriner hekimler, TİGEM, TÜGEM, Teftiş Kurulu, TAGEM ile Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Öğretim Üyeleri, Veteriner Hekimleri Derneği ve Ankara Veteriner Hekimleri Odasından davetliler de iftar yemeğine iştirak ettiler.

Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında 2007 Yılı Destekleme Ödemeleri Hakkında Başbakanlığa, Maliye Bakanlığı'na ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na Gönderilen yazı

09 Haziran 2007 tarih ve 12146 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar da Hayvancılık Desteklemeleri ve 2007 yılında yapılacak olan destekleme miktarları belirlenmiştir.

Birliğimize bağlı 5000 Veteriner Hekim Suni Tohumlama çalışmaları yaparak Ülke hayvancılığına ve Islah çalışmalarına çok önemli katkılar sağlamaktadırlar.

Uygulanmakta olan Hayvancılık Desteklemeleri, Suni Tohumlama teşvikleri Veteriner Hekimleri için önemli bir gelir kaynağı olup, hayvancılık sektörü ve Islah çalışmalarına çok büyük katkılar sağlamaktadır. Bu açıdan 2007 Yılı Hayvancılık desteklemelerinin ödenmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla arz ederim.

Ülkemiz Hayvancılığının Hizmetinde 20. Yıl

GÜNEŞ ECZA DEPOSU
İstanbul

ÖZGÜR ECZA DEPOSU
Ankara

- Veteriner İlaçları
- Kanatlı Aşıları
- Dezenfektanlar
- Kedi-Köpek Aşıları

UĞUR TAVUKÇULUK

- Sağlıklı Koşullarda, Modern Yetiştirme Teknikleriyle, Kaliteli ve Leziz Broyler Üretimi

Silivri

Hızlı, Türkiye Genelinde Yaygın, Kaliteli Depoculuk Hizmetimiz

20 Yaşında

İstanbul: Talatpaşa Caddesi. No: 19/1 Bahçelievler / İSTANBUL Tel.: (0212) 441 04 33 (2 Hat) 441 20 04 Fax: (0212) 441 04 38
Ankara: Yeni Ziraat Mah. 16. Sok. Yıldız Apt. No: 35-7/C İskitler / ANKARA Tel.: (0312) 341 41 22 - 23 Fax: (0312) 341 58 47
www.gunesecza.com.tr

Mehmet Akif Ersoy Şiir Yarışması

Meslektaşlarımızdan gelen yoğun talep üzerine 18 Mart 2008 yılında sonuçlanacak ve ödül töreni yapılacak bir Mehmet Akif ERSOY Ödüllü Şiir Yarışması yapmayı planlıyoruz. Bu konuda Yönetim Kurulumuz 19 Ekim 2007 tarihininde yapmış olduğu toplantıda bir karar almış bulunmaktadır.

Ödül kazanan şairlerimizi elbetteki manevi değeri yanında küçükte olsa maddi olarak desteklemek gerektiğini düşünmekteyiz.

Bu bağlamda planladığımız ödül miktarları şöyledir;

1.lik Ödülü : 5.000 YTL
2.lik Ödülü : 3.000 YTL
3.lük Ödülü :2.000 YTL
Mansiyon : 1.000 YTL
Mansiyon : 1.000 YTL
Mansiyon : 1.000 YTL

Yarışmayı değerlendirecek Kurullar aşağıdaki şekilde tanzim edilmiştir;

ŞİİR YARIŞMASI ONUR KURUL

1. Prof. Dr. Sadık TURAL (T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı)
2. Cengiz AYTMATOV (Yazar, Veteriner Hekim, Büyükelçi)
3. Nuri GÜRGÜR (Türk Ocakları Genel Başkanı)
4. Bahtiyar VAHAPZADE (Şair)
5. Yavuz Bülent BAKİLER (Şair)
6. Servet KABAKLI (Gazeteci, Yazar, Türk Edebiyatı Vakfı Başkanı)

ŞİİR YARIŞMASI JÜRİSİ

1. Başkan: Ali AKBAŞ (Şair, Kardeş Dergiler Genel Yayın Yönetmeni)
2. Yrd. Doç. Dr. Veteriner Hekim Yakup DELİÖMEROĞLU (Yazar, Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı)
3. Serhat KABAKLI (Şair)
4. Dr.Veteriner Hekim Cumhur KOCA (T.C. Kültür Bakanlığı Türk Müziği Gençlik Korosu Şefi)
5. İmdat AVŞAR (Şair)
6. İrfan GÜRDAL (Veteriner Hekim, T.C. Kültür Bakanlığı Sanat Yönetmeni)

Ödül Töreni 18 Mart 2008 tarihinde Diyanet Vakfı Toplantı Salonunda yapılacak olup Mehmet Akif ERSOY'un Şair ve Veteriner hekimliği kimliğini kapsayan bir konferans ile Türk Müziği Dinletisi verilecektir.

Şiir yarışması ile ilgili son katılım tarihi, 15 Şubat 2008 tarihi olup, gerekli duyurular Birliğimiz tarafından tüm kuruluşlara yapılmaktadır.

Ulusal Kalkınma Planı Görüş

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI

Strateji Geliştirme Başkanlığı'na

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi olarak "Ulusal Kırsal Kalkınma Plan (UKKP) Taslağı" konusundaki görüşlerimiz ana başlıklar olarak;

1-UKKP'nin amacı ekonominin geliştirilmesi ve iş imkanlarının artırılması olarak tarif edilmektedir. Bu kapsamda, mevcut hayvancılık işletmelerinin hastalıklardan (özellikle zoonozlardan) ari hale getirilmesi için gerekli tüm çalışmalara destek verilmelidir.

2-Mevcut işletmelerin Çevre, İnsan sağlığı, hayvan sağlığı ve refahı yönünden iyileştirilmesi yönünde destek verilmelidir.

3-Halihazır aile hayvancılık işletmeciliği yapan yetiştiricilerden süt sığırcılığında 5 Büyükbaş Birimi (BB), koyunculukta ise 50 Küçükbaş Biriminden (KB) az olan işletmelerin bu seviyelere getirilmesi yönünde teşvikler verilmesi (bir ailenin geçiminin sağlanabilmesi için gerekli olan alt sınır olarak alınması),

4- Yetiştiricilerin hayvanlarını bulaşıcı hayvan hastalıklarına karşı koruyucu aşılamalara ilgisini artırmak ve ekonomik kayıpların en aza indirilmesi için (özellikle zoonoz hastalıklarda) aşılamalara destekleme verilmelidir. Bu husus Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve Veteriner Hekimler için bir handikap teşkil etmektedir. Yetiştiriciler Hayvan Hastalık ve Zaralılarıyla Mücadele programına alınan aşılamaları bile yaptırmamaktadırlar. Bu konunun acilen çözümlenmesi gerekmektedir.

5-Hayvancılık sektöründe diğer ülkelerle rekabet edebilecek belirli tür ve çeşitler tespit edilerek öncelikli destekler verilmesi (tavukçuluk sektöründe olduğu gibi) gerekmektedir (Balıkçılık, Arıcılık, İpekböcekçiliği, tiftik,… vb).

6-Desteklemeler ülkenin coğrafi yapısı, bitki örtüsü, sosyolojik yapısı dikkate alınarak bölgesel kalkınma programları hazırlanmalıdır.

7-İşsizliğin azaltılması kapsamında en düşük yatırım maliyeti ile istihdam sağlanan hayvancılık sektörüne yeteri oranda (UKKP sayfa 13'te Tarımda Hayvancılığın payı %25 olduğu belirtilmesine rağmen 48. sayfasında hayvancılık desteklemelerinin %12 olduğu belirtilmektedir) destek verilmesi için gerekli planlamanın yapılması gerekmektedir.

Veteriner Hekim Ücretleri ve Yönetmelik hakkında

İSTANBUL TİCARET ODASI BAŞKANLIĞI'NA

Türk Veteriner Hekimleri Birliği, Anayasanın 135.Maddesine dayanarak ve 6343 Sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun'a göre teşekkül etmiş, Türkiye sınırları içerisinde meslek ve sanatlarını icra eden bütün Veteriner Hekimlerin katıldığı, Veteriner kamu ve kişi yararına uygulanıp gelişmesini sağlamak ve meslek mensuplarının hak ve yararlarını koruma amacı ile kurulmuş, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğindeki bir mesleki kuruluştur.

6343 Sayılı Yasanın 15. Maddesinin (b) bendinde "Azalarının maddi ve manevi menfaatlerini, hak ve memleket menfaatiyle telif eder mahiyette korumak" ibaresi yer almaktadır.

Ülkemizde yoksulluk sınırının 600 YTL, açlık sınırında 2000 YTL olduğunu düşünecek olursak meslektaşlarımızın almış olduğu ücretlerin çokta yüksek olmadığı anlaşılmaktadır. Kaldıki bizler, veteriner hekimler olarak sadece hayvan sağlığı değil halk sağlığı, gıda güvenliği, çevre sağlığı içinde çok önemli bir meslek grubuyuz.

İlgide bahsedilen Kamu dışında çalışan veteriner hekimlerin işverenle yapmış olduğu sözleşmeleri iş sözleşmesi olarak kabul edip serbest bırakılması, tarafların iradesi doğrultusunda serbestçe belirlenmesi halinde bu gelir adaletsizliğine, haksızlığa ve karmaşıklığa sebep olacaktır ki halk sağlığını çok yakından ilgilendiren bu konuda taraflar arasında pazarlığa sebep olacak ve burada işveren kim daha az parayı alırsa ona işverecektir.

Bu itibarla "Türk Veteriner Hekimleri Birliği Hizmetlerinin Yürütülmesine İlişkin Uygulama Yönetmeliği'nin 113. maddesinin iptal edilmesi ve veterinerlik ücretlerinin taraflar arasında serbest bir şekilde belirlenmesine imkan tanınması gibi bir durum söz konusu değildir.

TVHB Merkez Konseyi Oda Ziyaretleri

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi Başkanı Dr. Mehmet ALKAN, II. Başkan Dr. Nahit YAZICIOĞLU ve Muhasip Üye Talat GÖZET tarafından, Odalarımızın yaptığı çalışmaları yerinde görmek, bölgede çalışan meslektaşlarımızın sorunlarını yerinde tespit etmek amacıyla, Temmuz ve Ağustos ayları içerisinde Amasya, Samsun, Giresun, Ordu, Trabzon, Erzurum, Elazığ, Sivas, Malatya Erzurum, Trakya, Kars ve Kayseri Veteriner Hekim Odalarına ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Ziyaretlerde, bölgede çalışan veteriner hekimler ve oda yönetimleriyle görüşmeler yapılarak sorunlar tespit edilmiş olup, bu sorunların çözümü için gerekli çalışmalarda Merkez Konseyi olarak her türlü katkının sağlanacağı meslektaşlarımıza iletilmiştir.

Yönetmelik Taslağı

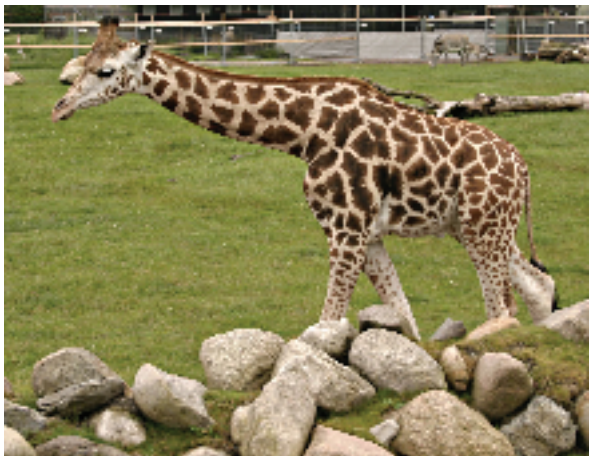

ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI

Hukuk Müşavirliği'ne

"Hayvanat Bahçelerinin Kuruluş, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" taslağı hakkında Birliğimizin görüşü şu şekildedir;

Tanımlar MADDE 4-d) Denetim elemanı: "… konusunda uzman en az 4 yıllık üniversite mezunu" ibaresinin, "Veteriner Hekim" şeklinde değiştirilmesi,

Hayvanat bahçelerinin gruplandırılması MADDE 5-a) A grubu hayvanat bahçeleri; "… sorumlu yönetici ile en az bir veteriner hekim istihdam etmek zorundadırlar." ibaresinin "…sorumlu yönetici dahil en az iki Veteriner Hekim istihdam etmek zorundadırlar." şeklinde değiştirilmesi,

Hayvanat bahçelerinin gruplandırılması MADDE 5-b) B grubu hayvanat bahçeleri; "…Bu grup hayvanat bahçeleri sorumlu yönetici bulundurabilir ve veterinerlik hizmeti hizmet alımı şeklinde yapılabilir." ibaresinin "Bu grup hayvanat bahçeleri sorumlu yönetici veteriner hekim veya en az bir veteriner hekim istihdam etmek zorundadır." şeklinde değiştirilmesi,

Veteriner hekimin görev ve sorumlulukları MADDE 10-n) "Türlere özgü ötenazi ve tehlikeli ilaçlarla ilgili protokolleri 1262 Sayılı Kanun ve 23.10.2002 tarih ve 24915 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Veteriner İspençiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Yönetmeliği doğrultusunda hazırlamak" şeklinde değiştirilmesi,

Veteriner hekimin görev ve sorumlulukları MADDE 10- Aynı madde içine "hastalanan hayvanlardan numune almak ve numunenin uygun koşullarda saklanarak gerekli tahlillerin yapılmasını sağlamak" ibaresinin ayrı bir fıkra olarak eklenmesi,

Hayvanat bahçesi için genel şartlar MADDE 11-k) "Nesli tehlike altında olan hayvanların çoğalması yönünde program hazırlanır ve bu esnada veteriner hekim sürekli bulundurulur" şekilde değiştirilmesi,

Hayvanat bahçesi için genel şartlar MADDE 11- Aynı madde içine "Ziyaretçiler ve hayvanlar arasındaki fiziksel kontaklar hayvanat bahçesi çalışanlarının gözetimi altında belirli zaman dilimlerinde, hayvan refahını tehlikeye sokmayacak şekilde yapılır ve ziyaretçiler tarafından hayvanların beslenmesine izin verilmez." ibaresinin ayrı bir fıkra olarak eklenmesi uygun görülmektedir.

Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesi

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü'ne

Gıda Mühendisleri Odası Yönetim Kurulunun Bakanlığınıza gönderdiği 14.09.2007 tarih ve 2007/ 0916 sayılı yazısında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca yürütülen 30.03.2005 tarih ve 25771 sayılı Gıda ve Gıda ile Temasta Bulunan Madde ve Malzemelerin Piyasa Gözetimi, Kontrolü ve Denetimi İle İşyeri Sorumluluklarına Dair Yönetmelik' in yürütmesinin Danıştay İdari dava Daireleri Kurulunun 23.06.2006 tarihli ve 2006/341 sayılı kararı ile oy çokluğu ile durdurulduğu ve 5216 sayılı "Büyükşehir Belediye Kanunu" ve 5393 sayılı "Belediye Kanunu" hükümleri gereği; belediyelere verilen gıda ile ilgili denetim görevinin gıda güvenliğinin sağlanması amacına yönelik olduğunun tespit edildiği ve bu nedenle de Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yanı sıra belediyeler ve Büyükşehir Belediyelerinin de 5216 ve 5393 sayılı kanunlara dayanarak gıda güvenliğinin sağlanmasına yönelik piyasa gözetimi ve denetimi yapmakta olduğunu, ayrıca gıda işletmelerinin ruhsatlandırılması çalışmasını yürüttüğünü belirtmektedir. Bu nedenle de yerel yönetimlerde gıda kontrolörü ve denetçisi olarak yeteri kadar gıda mühendisinin istihdam edilmediği bildirilmektedir.

Ancak 5179 sayılı Gıdaların Üretimi,Tüketimi ve Denetlenmesine Dair 560 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında kanunun 3 üncü maddesinde Gıda kontrol ve gıda denetim iş ve işlemlerini yerine getirmek üzere ilgili konuda asgari lisans düzeyinde eğitim almış Bakanlık tarafından eğitim verilerek yetkilendirilmiş olan kişiler" olarak tanımlanmasına rağmen ilgili dilekçede gıda denetçi ve kontrolörlerinin sadece gıda mühendislerinden oluştuğu intibası verilerek kamuoyu yanlış yönlendirilmekte ve gıda denetimi hizmetlerinde görevli diğer meslek guruplarına ve özellikle veteriner hekimlere büyük haksızlık edilmektedir.

Veteriner hekimler, hayvan hastalıkları ve hayvansal gıda üretimi konularında, aldıkları eğitim nedeniyle özellikle halk sağlığı, ekolojik, ekonomik ve kültürel alanlarda gerçekçi, bilimsel bir yaklaşıma sahip, lider bir hizmet anlayışı içerisindedir.

Günümüzde bilimsel ve teknolojik gelişmelere karşın toplumları en fazla meşgul eden sorunlardan birisi, hatta en önemlisi gıda güvenliği ve halk sağlığı konularıdır. Bu kapsamda Veteriner Halk Sağlığı (VHS) hizmetleri gerek Avrupa Birliği ülkelerinde gerekse diğer gelişmiş ülkelerde üzerinde önemle durulan bir alan olup, ilgili mevzuatları içerisinde de en önemli kısmı oluşturmaktadır. Veteriner Halk Sağlığı bünyesinde de "gıda güvenliği" birincil konu başlığıdır.

Bilindiği gibi insan sağlığı, hayvan sağlığı ve hayvansal üretim ile çok sıkı bir ilişki içindedir. İnsan, hayvan popülâsyonu ve oluşturdukları çevre üçgeninde;

Zoonoz olarak bilinen birçok hastalık hayvanlardan ve hayvansal gıdalardan insanlara geçebilmektedir. Veteriner Hekimlik, bu kapsamda halk sağlığının korunması ve iyileştirilmesine yönelik hizmetlerde önemli rol oynamaktadır ve gelecekte de bu rolü artarak devam edecektir.

Çiflikten sofraya gıda güvenliği kapsamında Veteriner Hekimlik en önemli unsur olduğundan gelecek dönemlerde yapılacak birtakım değişiklikler ile Veteriner Halk Sağlığı Hizmetlerinin kapsamı daha da genişleyecektir. Bu nedenle veteriner hekimlerin yerel yönetimlerde yeterince istihdamının sağlanarak yasalarla belirtilen görevlerini yapmalarının sağlanması hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Veteriner Hekimlerin Sorunları Ziyareti

CUMHURBAŞKANLIĞI YÜCE MAKAMINA
Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği
Çankaya-ANKARA

Türk Veteriner Hekimleri Birliği 6343 Sayılı yasa ile kurulmuş Kamu kurumu niteliğinde tüm veteriner hekimleri bünyesinde barındıran bir meslek örgütüdür.

Yeni seçilen Cumhurbaşkanımızı yüce katlarında ziyaret edip, yönetim kurulu olarak mesleki sorunlarımızı arzetmek istiyoruz.

Yüksek müsadelerinize arz ederim.

Dr. Mehmet ALKAN
Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi Başkanı

Fiili hizmet süresi zammı

T.C. TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI'NA

Ulusal medyada son günlerde yayınlanan haberlere göre ; Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda değişiklik öngören taslağı, kamuoyunda "yıpranma payı" olarak bilinen fiili hizmet süresi zammı kapsamındaki iş yeri ve işlerde değişiklik yapılması düşünülmektedir.

Bu kapsamda, 5510 sayılı kanunda değişiklik öngören söz konusu taslakta Fiili Hizmet Süresi Zammını düzenleyen 40. maddesi 13. bendin de yer alan "Tarım Bakanlığı Zirai Mücadele ve Karantina Teşkilatı ile Veteriner Teşkilatında vazife gören memur ve hizmetlilerden, zirai mücadele ve zirai karantina teknik ve idari işleri ile salgın ve bulaşıcı, paraziter hayvan hastalıkları ile mücadele işlerinde çalışan personelin hizmet sürelerine eklenen 60 günlük fiili hizmet süresi zammının" kaldırılmak istenildiği anlaşılmaktadır. Bu veteriner sağlık çalışanlarının kazanılmış haklarının geri alınması anlamına gelmektedir ve takdir buyurursunuz ki, meslek örgütümüz ve meslektaşlarımız tarafından hiçbir şekilde kabulü ve anlaşılması mümkün değildir.

Bilindiği üzere, Dünya'da 200'den fazla Zoonoz (hayvandan insana bulaşan) hastalık bulunmakta ve başta Şarbon (Antraks), Kuduz, Brusellozis,Tüberkülozis, Kuş gribi ve Kırım-Kongo Kanamalı Ateşi olmak üzere pek çok hastalığa ülkemizde de rastlanılmaktadır. Veteriner Hekim ve Veteriner Sağlık Teknisyenleri bu hastalıklara karşı kendi sağlıklarını riske atarak, çok zor şartlar altında mücadele etmektedirler, bundan sonra da aynı şekilde çalışma azmi ve kararlılığı içindedirler. Nitekim son dönemde tüm dünyanın takdirini kazanan Kuş gribi mücadelesinde Veteriner Sağlık çalışanlarının üstün başarısı somut bir örnek teşkil etmektedir. Buna karşılık, yoksulluk sınırına dayanan maaşlarında ve diğer özlük haklarında iyileştirme yapılması için uğraş verilen bir dönemde, kazanılmış hak durumunda olan fiili hizmetin kaldırılmaya çalışılması; kamuda çalışan meslektaşlarımıza yapılacak büyük bir haksızlık anlamına gelir ki, zaten azalmakta olan moral ve motivasyonlarının daha da bozulmasına yol açacaktır kanısındayız.

Yukarıda arz edilmiş nedenlerden dolayı, 5510 sayılı kanunun 40. maddesi 13.bendinde yapılmak istenen değişikliğin söz konusu taslaktan çıkarılması konusununda gereğinin yapılması hususunu, saygılarımla arz ederim.

Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği

Veteriner Hekim Muayenehane ve Poliklinik Yönetmeliği ile ilgili olarak 2007/876 sayılı 27.06.2007 tarihli İstanbul Bölgesi Veteriner Hekimleri Odası'nın yazısına istinaden Birliğimizin görüşü şu şekildedir.

"02/04/2006 tarih 26127 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış olan Veteriner Hekim Muayenehane Poliklinik Yönetmeliği'nde değişiklik yapılması hakkındaki Yönetmelikteki "meslek icrasında sakınca olup olmadığına dair belgenin kaldırılması" konusu ile ilgili olarak, Yönetmelik değişikliğinden önce Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile bu maddenin Yönetmelikten kaldırılması yönünde, Türk Veteriner Hekimleri Birliği olarak herhangi bir mutabakatımız söz konusu olmamıştır.

"Veteriner Hekimlik" mesleğinin icrasını düzenleyen 6343 Sayılı "Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Türk Veteriner Hekimleri Birliği İle Odalarının Teşekkül Tarzına Ve Göreceği İşlere Dair Kanun" incelendiğinde;

Kanunun 2. maddesi, veteriner hekimlerin bu kanun hükümlerinde mesleklerini icra edebileceklerini açıkça ifade etmiş olup, 15. maddesinde ise veteriner hekimlik mesleğini memleket menfaatine en faydalı şekilde tatbikini sağlamak görevini Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi'ne vermiştir. 33. madde ise Türk Veteriner Hekimleri Birliği Oda İdare heyetinin bundan başka vazife ve salahiyetleri kısmında:

a) Sanat icrası hakkındaki mevzuatın gereği gibi uygulanmasını temin etmek; görev ve salahiyeti Türk Veteriner Hekimleri Birliği oda yönetimlerine tevdi edilmiştir.

b) İş veya hasta sahipleri ile oda azası arasında aracılık yapanları meslek ve sanatın icrasında gayrimeşru menfaat sağlamak gibi mevzuat ve meslek adabına yakışmayacak harekette bulunanları önlemek.

6343 sayılı kanunun bütünü incelendiğinde meslek icrasına ilişkin birkaç küçük alan dışında tamamına yakın bölümünün Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve odaların vazife ve salahiyetleri alanında düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Bu sebeple ilgili idari kurumlar mevcut mevzuatın gereğini yaparken odaların düzenlemiş oldukları meslek icrasında sakınca olup olmadığına dair belgeleri de mutlak değerlendirilmesi gerektiği, idare hukukundaki yetki ve usulde paralellik ilkesi gereği izin veren kurum olan Türk Veteriner Hekimleri Birliği Odalarının bu iznin devamı konusunda da karar verecek idare konumunda bulunduğu, bu başvuruyu yapacak olanın ise ilgili veteriner hekimler olması gerektiği göz ardı edilmemelidir. Yukarıda anlatılan mevzuat ışığında;

Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve Odalarının Kanunun suç saydığı ve kanunu çiğneme kastı ile hareket edenlere, görmezden gelerek onay verecek anlamda belge düzenlemesi, kamu sağlığına zarar verecek davranışlar içinde olması beklenemez.

Veteriner Sağlık Teknisyenleri Davası

İSTANBUL BÖLGESİ VETERİNER HEKİMLERİ ODASI BAŞKANLIĞINA

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi olarak, Veteriner sağlık teknisyelerinin mesleğimiz hak ve yetkilerini talep eden nitelikteki hayvan sağlığı kabini ile ilgili olarak Danıştay'da Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na açmış oldukları davada mesleğimizin hak ve yetkilerini korumak amacıyla müdahil olmuştur, gerek bu konuda gerek diğer mesleki konularda hak ve çıkarlarımızın korunmasında İstanbul Veteriner Hekimler Odası'nın vermiş olduğu destek dolayısıyla İstanbul Veteriner Hekimler Odası Yönetim Kurulu'na ve çalışma guruplarında emek sarfeden meslektaşlarımıza teşekkür ediyor, çalışmalarında başarılar diliyoruz.

DOĞU ANADOLU VETERİNER HEKİM ODALARI İSTİŞARE TOPLANTISI

Doğu Anadolu Bölgesi Veteriner Hekimler Odaları Konsey toplantısı, Kars-Ardahan-Iğdır Veteriner Hekimler Odası'nın (VHO) ev sahipliğinde Kars Sim-Er Otel'de yapıldı. Toplantıya TVHB Merkez Konseyi Başkanı Dr. Mehmet Alkan, Erzurum VHO Başkanı Doç. Dr. Yavuz Selim Sağlam, Van VHO Başkanı Prof. Dr. Yakup Can Sancak, Erzincan VHO Başkanı Naci Gün ve Kars-Ardahan-Iğdır VHO Başkanı Doç. Dr. Yavuz Öztürkler ile serbest veteriner hekimler katıldı. Toplantının açılış konuşmasını yapan Kars-Ardahan-Iğdır VHO Başkanı Doç. Dr. Yavuz Öztürkler, suni tohumlama destek primlerinin ödenmemesinin sahada çalışan veteriner hekimleri olumsuz etkilediğini söyledi.

TVHB Merkez Konseyi Başkanı Dr. Mehmet Aklan ise, Türkiye'nin hayvancılık açısından gelişmiş bir ülke olmadığını belirterek, "Biz, hayvancılıkta her ne kadar klasik olarak söylenen 'hayvancılık memleketiyiz, Doğu Anadolu hayvan deposu' diyorsak da, hayvancılıkta gelişmiş bir ülke değiliz. Gelişmekte olan bir ülke denilebilir. Çünkü, toplam tarımsal gelirler içerisindeki hayvansal gelirlerin payı maalesef yüzde 25-30 civarındadır" dedi.

Destekleme primlerinin ödenmesiyle ilgili olarak Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi Eker'le birçok kez görüştüğünü dile getiren Alkan, primlerin seçim öncesi çok hor kullanıldığını söyleyerek, "Maalesef bizim bu seneki suni tohumlama destekleme primleri ödenmedi. Ben bununla ilgili Bakan beye gittim. Yeniden atanışının ikinci, üçüncü günü tebrik için gittiğimde görüştüm. Maliye Bakanlığı'na, Başbakanlık'a, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na aynı zamanda da resmi yazılar yazdım. Açık söylemek gerekirse Tarım Bakanı, suni tohumlama teşvik primlerinin ödenip ödenmediğini bilmiyor. Yanındaki müsteşarına sordu, o da bilmiyor. Daha sonra takip edilmesi için talimat verdi. Denildi ki, Tarım Bakanlığı'nda desteklerle ilgili bir kuruş para kalmadı. Bu paralar seçim öncesi çok hor bir şekilde kullanıldı. Bir il, çok küçük bir ile (Ağrı) sadece yem teşvik primi olarak verilen para 50 trilyon lira. Küçük bir il, ama toplam arazisinin tümünde yem bitkisi ekilse o para ancak tutuyor. Hatta neredeyse o parayla o toprakların tümü alınabilir. Bizim suni tohumlama teşviklerinin tümü 36 trilyon lira. Yani bu destekler maalesef seçim öncesi bir seçim malzemesi olarak hor bir şekilde kullanılmış ve bütçede para kalmamış" diye konuştu.

Alkan, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile bakanlık bürokratlarının kendilerini oyaladığını öne sürerek, "Şanlıurfa'da toplam tarımsal destek 5 katrilyon. Urfa bunun yüzde 9'unu almış. Yüzde 9'u, 5 katrilyonla çarpınca 450 trilyon lira ediyor. Yani bir Urfa'ya verilen tarımsal destek 450 trilyon lira. Bu korkunç bir rakam. Yani devlet vermiş, ama suni tohumlama bizim en önemli gündem maddemizdir. Maalesef 10 aydır bizim arkadaşlar para harcıyorlar ve sermayeleri de sınırlı. Devlette alacağımız kalmaz, ama mühim olan zamanında almaktır. Bıçak kemiğe dayanırsa biz de meslek olarak tavrımızı şekli ne olursa olsun ortaya koyacağız. Eylem mi yaparız, iş mi bırakırız, bir gün et muayenesi mi yapmayız, bakanlığa mı yürürüz, hayvan sürüleriyle Ankara'ya mı gideriz belli olmaz. Ama bir şey yapacağız. Çünkü 2 seneyi aşkın süredir bakanlık ve bakanlık bürokrasisi bizi oyalıyor" şeklinde konuştu.

(İhlas Haber Ajansı - 20.10.2007).

Dünya Gıda Günü 2007 Sempozyumu

19-20Ekim 2007 tarihlerinde yapılacak olan "Dünya Gıda Günü 2007 Sempozyumu'nda "Çiftlikten Sofraya Gıda Güvenliği Sağlamada Mesleklerin Rolü" başlıklı oturumda Türk Veteriner Hekimleri Birliğini temsilen Dr. Erdoğan Şahin katılmış ve konu ile ilgili bir sunum yapmıştır.

Kurban ile İlgili Protokol

Türk Veteriner Hekimleri Birliği ile Türkiye Kızılay Derneği arasında Kurban Bayramı nedeniyle Kurban kesimi konusunda ortak bir Protokol imzaladılar.

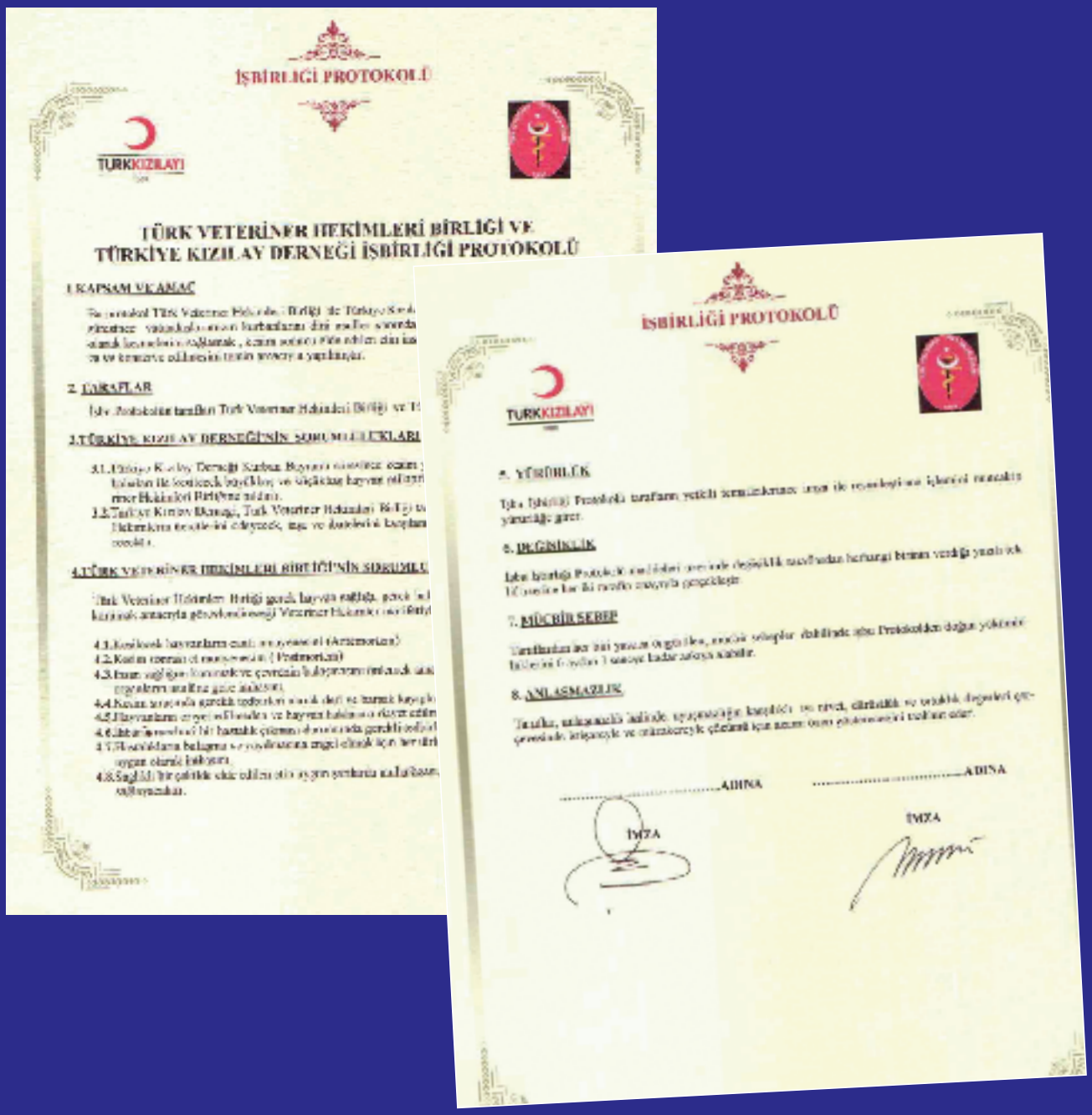

İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

TÜRKKIZILAYI

TÜRK VETERİNER HEKİMLERİ BİRLİĞİ VE
TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

1. KAPSAM VE AMAÇ

2. TARAFLAR

3. TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİNİN SORUMLULUKLARI

4. TÜRK VETERİNER HEKİMLERİ BİRLİĞİNİN SORUMLU

İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

TÜRKKIZILAYI

6. YÜRÜRLÜK

6. DEĞİŞİKLİK

7. MÜCBİR SEBEP

8. ANLAŞMAZLIK

.....ADINA

İMZA

.....ADINA

İMZA

Uluslararası Veteriner Halk Sağlığı ve Gıda Güvenliği Kongresi

Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve SET-BİR ortaklığı ile gerçekleştirilmesi planlanan "ULUSLARARASI VETERİNER HALK SAĞLIĞI VE GIDA GÜVENİLİRLİĞİ KONGRESİ" 2008 yılı Nisan ayı başında yapılması öngörülmektedir.

Bu Kongrede 2 gün boyunca yerli ve yabancı resmi otoriteler (karar vericiler ve uygulayıcılar), Sivil Toplum Örgütleri ve bilim insanları aşağıda başlıklar halinde verilen konularda tebliğler vereceklerdir. Kongrenin katılımcı profili olarak;

- Bakanlık Merkez Teşkilatı üst düzey yöneticileri, Bakanlık İl Müdürleri, İl Kontrol Laboratuvar Müdürleri, Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Müdürleri, Gıda Araştırma Enstitüsü Müdürü (Toplam 120 Kişi)
- Et ve Süt Sanayicileri (100 kişi)
- Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve Bölge Veteriner Hekim Odaları Başkanları (45 Kişi)

- Üniversiteler (Veteriner Fakülteleri, Ziraat Fakülteleri, Tıp Fakülteleri, Gıda Mühendisliği Fakülteleri 40 Kişi)
- Sağlık Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, DPT ve Belediyeler (Toplam 20 Kişi)
- Sivil Toplum Kuruluşları: BESD-BİR, ETBİR, TDSYMB, TGDF, THSK, TOBB, TUSİAD, TÜBİTAK, TÜRKİYEM-BİR, TVHB VAKFI, VEFADER, VGHD, VHD, VİSAD, VMD, VTD, YUM-BİR (Alfabetik sıra ile) (Toplam 50 Kişi)
- Özel Gıda Kontrol Laboratuvarları (5 Kişi)
- Uluslararası Kuruluşlar: EFSA, EU, EUFIC, FAO, FVE, FVO, IDF, OIE, USDA, WHO, WTO, WVO (Alfabetik sıra ile) (15 Kişi)
- Medya (Yazılı ve Görsel : 20 Kişi)

Toplam 400 kişinin davet edilmesi planlanmaktadır.

KONU BAŞLIKLARI

1. Veteriner Halk Sağlığı ve Gıda Güvenliğinin Önemi
2. Uluslararası Kuruluşların bu konudaki politikaları
3. AB ve ABD'de Gıda Güvenliği sistemi ve uygulamaları
   a) AB Sistemi ve Uygulama modeli
   b) ABD Sistemi ve Uygulama modeli
4. Türkiye Sistemi ve Uygulama modeli
5. Sağlıklı Hayvan, Güvenilir Hayvansal Gıda
   a) Hayvan hastalıklarının Gıda güvenirliği üzerine olumsuz etkileri
   b) Gıda kökenli enfeksiyonlar ve yeni zoonozlar
   c) Veteriner Halk Sağlığı yönünden Hayvan hastalıklarının kontrol stratejileri
6. Gıda Güvenliği ve Hayvansal Gıda
   a) Çiftlikten sofraya gıda güvenirliği
   b) Hayvansal Gıdalardaki katkı ve kalıntılarının Halk sağlığı yönünden önemi
   c) Gıda kökenli mikroorganizmalarda Antimikrobial direnç sorunu ve insan sağlığı yönünden riskleri
7. Tüketici Bakışı ile gıda güvenliği
   a) Markalaşma ve önemi
   b) Tüketici Kuruluşlarının güvenilir gıda arzı ve pazarlamasındaki rolü
   c) Yasadışı Üretimin Halk sağlığı ve Ülke ekonomisine etkisi
8. İnsan Hekimliği perspektifinden Halk Sağlığı ve Gıda Güvenliği
   a) Sağlık Bakanlığı'nın görüşleri ve faaliyetleri
   b) Tıp Fakültelerinin görüşleri

http://www.vetfoodcongress2008.org

Cumhuriyetimizin 100. yılında Türk Veteriner Hekimliğinin Vizyonu

"Dünyanın en saygın mesleği olmak" Paneli

Türk Veteriner Hekimleri Birliği olarak Cumhuriyetimizin 100. yılında mesleğimizin vizyonunun değerlendirileceği bir dizi panel yapma kararı alınmıştır. Buna ilişkin ilgili bilim insanlarına gönderilen yazı metni aşağıda sunulmuştur.

Bu yazı sınırlı sayıda konunun önemiyle mütenasip taslak Ek-I'de başlıklarını arz ettiğim konularda tebliğ verebilecek yetkin meslektaşımız bilim insanlarına gönderilmiştir. Ekte bulunan bu başlıklardan biri veya kendinize uygun bulduğunuz bir başlık altında sunum yapmanız özellikle mesleki etik ve deontoloji konularında genç veteriner hekimler ile öğrenciler açısından çok yararlı olacaktır.

Saygılarımla arz ederim.

Dr. Mehmet ALKAN
Merkez Konseyi Başkanı

DAĞITIM:

Prof. Dr. Ferruh DİNÇER (Emekli Öğretim Üyesi)

Prof. Dr. Şakir Doğan TUNCER (Veteriner Hekimleri Derneği Başkanı)

Prof. Dr. Fuat ODABAŞIOĞLU (Mustafa Kemal Ünv. Veteriner Fak.)

Prof. Dr. Aşkın YAŞAR (Selçuk Ünv. Veteriner Fak.)

Doç. Dr. Abdullah ÖZEN (Fırat Ünv. Veteriner Fak.)

Yrd. Doç. Dr. Tamay BAŞAĞAÇ GÜL (Ankara Ünv. Veteriner Fak.)

Yrd. Doç. Dr. Orhan ÖZBEY (Fırat Ünv. Veteriner Fak.)

Kemal KUTLAY (İVHO Yönetim Kurulu Üyesi)

Mestan ÖZYER (Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü)

KONU BAŞLIKLARI

- Veteriner Hekimliğin önemi
- Mevcut Veteriner Eğitiminin Analizi
- İyi Veteriner Hekimlik Klavuzu
- Veteriner Hekimlik Meslek Etiği
- Veteriner Hekimliğin tarihsel gelişimi ve deontoloji
- 21. Yüzyılda Veteriner Hekimliğin yeni vizyonu
- Veteriner hekimlik ve değişim
- Hayvansal üretimde ve gıda güvenliğinde veteriner hekimin yeri
- İş ahlakı açısından veteriner hekimlik ve mevzuat ilişkileri
- Sıradan hekim olmamak, Dünyanın en saygın mesleği olmak
- Gelişmiş ülkelerdeki veteriner hekimlik hizmetleri ile ülkemizin karşılaştırılması
- Ülkemizdeki veteriner hekimliğin mevcut durumu (Değişik bakış açılarından)

Kanun Tasarıları ile İlgili Çalışmalar

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı **"Veteriner Hizmetleri,Gıda ve Yem Kanunu Taslağı"**nı 25/12/2007 tarihinde görüşe açmış bulunmaktadır. Bu Kanun Taslağı görüş bildirmek üzere Merkez Konseyimize gönderilmiştir.

Merkez Konseyi olarak, bu kanun tasarısının ülkemiz ve mesleğimizin amaçlarına en uygun şekilde çıkması en önemli amacımızdır. Görüş hazırlanırken, tüm meslektaşlarımızın ve meslek örgütlerimizin katkılarını sağlamak istiyoruz. Bu nedenle; Türk Veteriner Hekimleri Birliği Vakfı, Veteriner Hekimler Derneği ve bazı Odalarımızdan oluşan bir komisyon marifetiyle Kanun Taslağının detaylı bir şekilde incelenerek, kapsamlı bir görüş oluşturulması planlanmıştır.

Tüm meslektaşlarımız görüşlerini e-mail yoluyla gönderebilirler. Bu görüşler komisyon tarafından değerlendirilecektir. Görüşlerin maddeler üzerinden oluşturulması uygun olacaktır.

Görüşler oluşturulurken, bu kanun tasarısının AB uyum yasalarından olduğunun ve tasarı hazırlanırken dikkate alınan 178/2002-852/2004-853/2004-854/2004-882/2004 ve 1774 sayılı AB direktiflerinin göz önünde bulundurulması gerekir. Çünkü bu direktifler "regulation" özelliğinde olup aynen uygulanması gerekmektedir.

Bakanlık yetkilileri ile yapılan görüşmelerde kanun taslağının sadece kanuni dayanak sağlayacak şekilde kısa ve anlaşılır şekilde hazırlanmaya çalışıldığı, AB ye esas uyumu sağlayacak teknik konuları ve detayı içeren kısımların yönetmeliklere bırakıldığı, bu taslak AB'ye uyum amacıyla hazırlandığı için yönetmeliklere aktarılacak ilgili direktiflerin detay kısımlarının da aynı şekilde aktarılmak zorunda olduğu belirtilmiştir.

Kanun taslağının, yukarıda belirtilen konular, ve taşradaki uygulamalarda kanuni dayanak konusunda yaşanan sıkıntılar dikkate alınarak incelenmesi ve görüşlerin bu şekilde oluşturulması yararlı olacaktır. Kanuna görüş verme süresi 30 günle sınırlıdır.

Ayrıca, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının yeniden yapılanması ile ilgili **"Tarım ve Gıda Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun Taslağı"** görüşe açılmadan doğrudan TBMM ye gönderilmek üzere Başbakanlığa gönderilmiştir.

Bu kanun tasarısı ile ilgili edindiğimiz bilgilere göre, veteriner hekimlerin özlük hakları, mühendislerle aynı seviyeye getirilerek, özel hizmet tazminatları %168 olarak yer almıştır. Bunun yanında Büyük Proje ve arazide çalışma ile ilgili ek ödemelerde yer almıştır.

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi olarak bu kanun tasarıları yasalaşıncaya kadar yakınen takip edilerek, her türlü olumlu katkı için gerekli girişimde bulunulacaktır.

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi

Sürü Sağlığı, Besleme ve Dölerme Yönetimi Sempozyumu

Ülkemizdeki süt ve et üretimine dönük büyükbaş hayvan yetiştiriciliğini ve bunlara dayanan sanayi kuruluşlarını büyük ölçüde yönlendiren ve temsil eden siz değerli Devlet kurumlarımız, yetiştirici birliklerimiz, kooperatiflerimiz ve sanayici örgütlerimizin de malumları olduğu üzere; Sürü sağlığı yönetimi, hayvan besleme ve beslenme hastalıkları ile dölerme yönetimi konularında sahadaki uygulamalarda bilgi eksikliği ve yanlış uygulamaların olduğu bir gerçektir.

Ülkemiz hayvan mevcutları itibariyle önemli bir populasyona sahip olmasına rağmen, birim başına et ve süt verimlerimiz oldukça düşük seviyelerdedir. Bu verim parametreleri ile üreticilerimiz hem yeterli kazanç sağlayamamakta hem de ülkeler arasında cereyan eden acımasız rekabet şartlarına ayak uyduramamaktadırlar.

Ülke hayvancılığımız ve ekonomimiz açısından büyük önem taşıyan hayvan sağlığı, hayvan besleme ve ıslahı yönünden yetiştiricilerimizin sahadaki yanlış uygulamalarını önlemek, dünyadaki yeni gelişmeler ışığında bilgilendirmek amacıyla; Türk Veteriner Hekimleri Birliği finansmanını tamamen kendisinin temin edeceği **"SÜRÜ SAĞLIĞI, BESLEME VE DÖLERME YÖNETİMİ"** adı altında bir dizi sempozyum ve/veya panel organize etmeyi düşünmektedir. Etkinliklerin yapılacağı yerler öncelikle entegre hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı **İzmir, Bursa, Tekirdağ ve Konya** illeri olarak öngörülmekte, tarihleri ise **2008 yılı son ayları ile 2009 yılı başları** olarak planlanmaktadır.

Yapılan çalışmaların amacına ulaşmasında Tarım Bakanlığının ilgili birimlerinin, Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve bunlara dayalı sanayi kuruluşlarını temsil eden birliklerin bu etkinliklerde yer alması büyük önem taşımaktadır.

Bu nedenle, Kurum/Kuruluşunuzun konu ile ilgili olarak;

Bu etkinliklerde özellikle ele alınmasında yarar gördüğünüz konu başlıklarını ve önereceğiniz tebliğci isimlerini,

Etkinliklerin yapılacağı tarih ve yerler konusundaki görüş ve önerilerinizi,

Bu etkinliklerde, katılımcı kuruluş olarak yer almak isteyip istemediğinizi en geç 2008 yılı Şubat ayı sonuna kadar Türk Veteriner Hekimleri Birliği'ne bildirmenizi,

Saygılarımla arz ederim.

Dr. Mehmet ALKAN
Türk Veteriner Hekimleri Birliği
Merkez Konseyi Başkanı

DAĞITIM:

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü (KKGM), Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü (TÜGEM), Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM), Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü (EBK), Lalahan Hayvancılık Merkez Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Hayvancılık Meclisi ve İlgili Borsaları, Türkiye, Süt, Et, Gıda San. ve Üreticileri Birliği (SETBİR), Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB), Türkiye Yem Sanayicileri Birliği (TÜRKİYEMBİR), Türkiye Damızlık Sığır Yetiştiricileri Merkez Birliği (TDSYMB), Tarım Ürünleri Araç Gereç İthalat İhracat ve Ticaret A.Ş. (TAREKS), Tarımsal Süt Üreticileri Merkez Birliği, Türkiye Hayvancılık Kooperatifleri Merkez Birliği, Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Koop. Birl. Merkez Birliği, Nazilli ve Çevresi Tarımsal Kırsal Kalkınma Kooperatifi (ÖRKOOP), SS Tire Süt Müstahsilleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, Reprodüksiyon ve Suni Tohumlama Bilim Derneği, Hayvan Besleme Bilim Derneği

BİLGİ İÇİN:

45 Veteriner Hekimleri Odası Başkanlığı, Veteriner Hekimleri Derneği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği Vakfı, AB Veteriner Hekim Platformu, ANC Hayvan Beslenmesi ve Sağlığı Hizm. Ltd. Şti, Animal, Çiftlik, İnfovet, Performans

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Faaliyetleri

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi olarak; yaptığımız faaliyetleri, Fakülte Dekanlıklarına, Veteriner Hekim Odalarına, Mesleki Kurum ve Kuruluşlara bilgilendirme açısından düzenli bir şekilde ulaştırmaya devam ediyoruz.

Merkez Konseyi olarak; 17-18 Mart 2007 tarihinde Konya'da Rixos Otel'de "Serbest Veteriner Hekimlik ve Veteriner Sağlık Ürünleri Sempozyumu" gerçekleştirildi. Yaklaşık 300 kişilik bir katılımın olduğu Sempozyumda Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Veteriner Fakülteleri, Merkez Konseyi, Veteriner Hekim Odaları, Veteriner İlaç Sanayi temsilcileri ve Serbest Veteriner Hekimlerden katılımcılar mevcuttu. 2 gün süren Sempozyum boyunca Serbest Veteriner Hekimlik ve Veteriner Sağlık Ürünleri konuları tüm ayrıntılarıyla tartışılmış olup katılanlar açısından oldukça verimli geçmiştir. Ayrıca Sempozyumda 2007 Yılı TVHB Bilim, Hizmet ve Onur ödülleri de sahiplerini buldu. Sempozyumdan sonra ise Birliğimizce oluşturulan Sempozyum Değerlendirme Kurulu bir Sonuç Bildirgesini hazırlayarak Tarım ve Köyişleri Bakanlığına, Veteriner Fakültelerine, Veteriner Hekim Odalarına, Mesleki Derneklere, Veteriner İlaç Sektörü Temsilcilerine ve Serbest Veteriner Hekimlere göndermiştir.

Kamuda çalışan veteriner hekimlerin Özlük Hakları çalışmaları kapsamında Konya'da düzenlenen Sempozyumun hemen ardından Merkez Konseyi, Veteriner Hekim Odaları Başkanları, Veteriner Hekimleri Derneği Başkanı ile birlikte 27.03.2007 tarihinde Tarım ve Köyişleri Bakanımız Sayın Dr. M. Mehdi EKER'i ziyarette bulunarak Özlük hakları konusunu iletmişlerdir. Görüşmede ayrıca Bakana Sempozyum, Uzmanlık Yönetmeliği, Mevzuatlar, Kanun (3285, 6343) Yönetmelik, Tamim ve Tebliğler, İşyeri Sorumlu Yöneticiliği, Akredite Veteriner Hekimlik, Serbest Veteriner Hekim Yönetmeliği, Ilaç fiyatlandırma ve ruhsatlandırılması, Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri ile ilgili konular, Suni Tohumlama, Hayvan Hastaneleri ve Merkez Konseyine Arsa tahsisi konuları iletilmiştir.

Daha öncede bahsettiğimiz üzere tüm Bölge Odalarımızı kapsayacak şekilde Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birlikleri ile Birliğimiz arasında protokol imzalanmış olup Bölge Odalarımız illerinde bulunan DSYB ile Protokol imzalayarak hem Odalarına hem de Konseyimize belli bir miktar pay sağlanmıştır.

28 Nisan 2007 tarihinde Dünya Veteriner Hekimleri Günü çeşitli etkinliklerle kutlanmıştır. Anıtkabir'e çelenk konulması ile başlayan kutlamalar Ankara 75.Yıl Hipodromu'nda koşulan Dünya Veteriner Hekimleri Günü Koşusu ve ardından verilen Kokteyl ile son bulmuştur.

Türk Veteriner Hekimleri Birliği adına, Türkiye genelinde veteriner hekim hizmetleri Bakanlık, Fakülte, Belediye vs. gibi kamu kurumları ile mesleğini serbest olarak icra eden Muayenehane, Poliklinik, Hayvan Hastanesi vs. gibi Veteriner Hizmetleri veren kurumlar, Hayvancılık İşletmeleri, sektöre girdi sağlayan Yem, Aşı, Ilaç, Suni Tohumlama, Kulak küpesi, Canlı hayvan ticareti vs. gibi doğrudan ve dolaylı hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile Gıda sektöründe faaliyet gösteren firmaların iletişim bilgilerini kapsayan bir katalog çıkarılması planlanmakta ve bu konuda çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.

Yaz aylarında artan Kırım Kongo Kanamalı Ateşi Hastalığı ve artan ölümler sebebiyle Konsey Başkanımız Dr. Mehmet ALKAN 20.06.2007 tarihinde "Halkımızın sağlığı kenelerin insafına terkedildi" başlıklı bir Basın Bildirisi yayınlamıştır.

konsey faaliyetleri

Akredite Veteriner Hekimlik, Gıda İşletmelerinde Sorumlu Yöneticilik, Mezbahalarda Çalışan Veteriner Hekimler ile ilgili olarak Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü'ne yazı yazıldı. KKGM'nden 05.04.2007 tarihinde 733 sayılı onayı ile Akredite Veteriner Hekimlere aylık yapılacak olan destekleme miktarları 750 YTL'den az 3000 YTL'den çok olamaz düzeltmesi yapılmıştır.

11 Bölge Odamız ziyaret edilerek Veteriner Hekim Odalarımızın sıkıntıları, istekleri, faaliyetleri yanı sıra meslektaşlarımızın da sorunları ve istekleri dinlenmiş olup, Konsey olarak Bölge Odaları ziyaretlerimiz devam edecektir.

2007 Yılı Destekleme Ödemeleri için Başbakanlık, Maliye Bakanlığı ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığına ödemelerin yatırılması hususunda yazı yazılmış olup, Tarımsal Üretim ve Geliştirme Genel Müdürlüğü'nden 18.09.2007 tarihinde Ödemelerin yapılacağı konusunda, Maliye Bakanlığı'ndan Tarım ve Köyişleri Bakanlığına ödenek aktarılması durumunda ödemelerin en kısa zamanda ödeneceği cevabı gelmiştir.

Kamuda çalışan veteriner hekimlerin Özlük Hakları konusunda 22 Temmuz seçimlerinin hemen ardından 60.Hükümetin kurulması ile birlikte yeniden Tarım ve Köyişleri Bakanı seçilen Dr. M. Mehdi EKER'e Konsey olarak ziyarette bulunarak hayırlı olsun dileklerini ileterek, Özlük Hakları konusunun öncelikli olarak çözülmesi gerektiğini tekrar Bakana iletmişlerdir. Ayrıca Veteriner Hekimlerin Sorunları ziyaretleri kapsamında Cumhurbaşkanımız Sayın Abdullah GÜL'den randevu talep edilmiştir.

2-5 Eylül tarihlerinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ve Türk Veteriner Hekimleri Birliği ortaklaşa düzenlediğimiz Uluslararası Kuş Gribi Kongresi'ne Dünya Veteriner Hekimleri Birliği Başkanı L. RUSSELL, Avrupa Veteriner Hekimleri Federasyonu Başkanı W.WINDING, Sivil Toplum Örgütü Temsilcileri yanında Dünya Sağlık Ögütü (WHO), Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Dünya Hayvan Sağlığı Teşkilatı (OIE), Dünya Bankası, AB Komisyonu, ABD Tarım Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı, Azerbaycan, Kıbrıs, Türkmenistan, Bulgaristan gibi birçok ülkenin temsilcileri, Veteriner Hekimleri Derneği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği Vakfı, Veteriner Tavukçuluk Derneği, Veteriner Mikrobiyoloji Derneği gibi Ulusal Sivil Toplum Örgütlerimiz ile Veteriner Hekim Odalarımızıın Başkanları, Il Müdürleri, Hayvan Sağlığı Şube Müdürleri, Tarım ve Köyişleri ve Sağlık Bakanlığı'nın Bürokratları, Sektör temsilcileri, Bilim Adamlarının katılımı ile gerçekleşen kongre başarılı bir şekilde tamamlanmıştır.

21 Eylül 2007 tarihinde Hilton Otel'de Mesleğimizin her kesiminden yaklaşık 300 kişilik bir katılımla iftar yemeği düzenlenmiştir.

2008 yılı Şubat veya Mart ayında SET-BİR ile birlikte Uluslararası Gıda Güvenliği ve Halk Sağlığı Kongresi düzenlemek için gerekli çalışmalar başlatılmıştır.

Son olarak TVHB Merkez Konseyi olarak Kurban Bayramı için Türkiye Kızılay Derneği ile vatandaşlarımızın kurban vecibelerini İslami usullere ve kurallara uygun, hijyenik şartlarda ve insan sağlığına uygun şekilde yerine getirebilmelerinin teminine yönelik bir iş birliği protokolü yapılmıştır.

Uluslararası Kuş Gribi Kongresi'nin Ardından

02-05 Eylül 2007 tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen Uluslararası Kuş Gribi Kongresi ile ilgili olarak Türk Veteriner Hekimleri Birliği tarafından FVE Başkanı W.WINDING'e gönderilen yazı ile WINDING'in cevabi yazısı;

Dear Dr. Winding,

Your participation in ınternational Avian Influenza Congress was honourable of us and added great strength to the Congress. That as a FVE President, accepting our invitation and participating in such an activity in Turkey is a first for veterinary profession in Turkey is also very meaningful and important for Turkish Veterinary Medical Association. I hope our cooperation will continue getting stronger in future also. I would like to thank you for your participation in the Congress and look forward to meeting you again in the nearest future possible.

Best regards.

Dr. Mehmet Alkan

President Turkish Veterinary Medical Association Central Council

Dear Dr. Alkan

Thanking you again for your great hospitality during my visit in Antalya I want to state again how much I was impressed! I hope this contact has been a good restart for a tight and fruitful cooperation between Türk Veteriner Hekimleri Birliği and FVE! We would be very happy to meet you and colleagues at the next General Assembly of FVE and Sections in Brussels!

Best regards

Dr. Walter Winding

President Federation of Veterinarians of Europe

Dr. Walter Winding

Veteriner Fakültelerinin Sayısı ve Kontenjanlarının Sınırlandırılması ve Uzmanlık Yönetmeliği Toplantısı

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi tarafından Siyasi Parti temsilcileri, Bürokratlar, Veteriner Fakültesi Dekanları ve Sivil Toplum Örgütü Başkanları ile 28 Kasım 2007 Tarihinde Etlik Veteriner Kontrol Araştırma Enstitüsü A. Şefik KOLAYLI Toplantı Salonunda bir değerlendirme toplantısı yapılmıştır.

Sonuç Bildirgesi:

Bizler ekte imzaları bulunan; Veteriner Hekim Milletvekilleri, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Bürokratları, Veteriner Fakülteleri Dekan ve Dekan Yardımcıları, Türk Veteriner Hekimleri Birliği, Veteriner Hekimleri Odaları, Veteriner Hekimleri Derneği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği Vakfı olarak;

2007 yılı itibariyle Türkiye'de 17 veteriner fakültesi ve bu 17 Fakültede toplam 7497 öğrenci bulunmaktadır. Bu 17 Veteriner Fakültesi'ne yılda ortalama 1300 öğrenci alınırken, nüfusu 82 milyon olan Almanya'da 5 Veteriner Fakültesi bulunmakta ve bunlara yılda 1000 öğrenci alınmaktadır. Ayrıca nüfusu bize yakın olan İngiltere'de 6, Fransa'da 4, İtalya'da 12 ve İspanya'da 10 Veteriner Fakültesi bulunmaktadır. Avrupa'da en fazla Veteriner Fakültesi ülkemizde bulunmaktadır. Mevcut 1995-2005 yıllarına ait veteriner hekim sayısı ve veteriner fakültelerinin kontenjanları dikkate alınarak yapılan çalışmada 2013 yılında veteriner hekim sayısını 32.000'e ulaşacağı öngörülmektedir ki günümüz koşullarını düşündüğümüzde bu rakam ülkemiz için oldukça yüksektir.

Uluslararası kuruluşlar Bir Veteriner Fakültesinin açılma koşullarını saptarken minimal düzeyi belirlemişler ve bu amaçla; alt yapı, insan gücü, eğitim ve öğretimin niteliği gibi ölçütler belirlemişlerdir. Mevcut Veteriner Fakültelerimizin altyapı sorunları çözülmeden, yeterli öğretim elemanı sağlanmadan, yeterli laboratuar, uygulama sahası koşulları oluşmadan, en önemlisi AB Kriterlerinin uygulanmaya başlandığı ülkemizde Avrupa Eğitim Kurumları Birliği (EAEVE)'nin öngördüğü koşullar yerine getirilmeden yeni Veteriner Fakülteleri açılması Ülkemizin çıkarlarına ve AB Kriterlerine ters düşmektedir.

Avrupa Birliği uyum sürecinde Türkiye'de 4 Veteriner Fakültesi, EAEVE tarafından değerlendirilmiş ve bu 4 Fakültenin değerlendirme raporunda Türkiye'deki Veteriner Fakültesi sayısı fazlalığı vurgulanmıştır. EAEVE'nin değer-

lendirme sürecinde Veteriner Fakülteleri için istenen asgari standartlar ağır şartlar gerektirmektedir. Bu kadar pahalı olan Veteriner Hekimlik eğitiminin başarılı olabilmesi için Türkiye'deki mevcut fakültelerin şartlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Asgari şartları yerine getiremeyen fakültelerin AB üyesi olduktan sonra kapatılması EAEVE koşullarına göre zorunlu olacaktır.

Artan Veteriner Fakülteleri sayısı ile birlikte, 1995 yılından sonra fakülte kontenjanlarında da aşırı bir artış olmuştur. Artan fakülte sayısı ve kontenjanlarının aksine fakültelere ayrılan pay azalmış ve gerekli altyapı çalışmalarını, laboratuar koşullarını sağlamayan fakültelerde bunlara bağlı olarak yeterli eğitim verilememiştir. Böylece önemli bir görevi de ülkenin ihtiyacı olan her düzeyde eğitilmiş, kaliteli insan gücü yetiştirmek olan üniversitelerimizin ilkelerine ve ülkemizin çıkarlarına ters düşmüştür.

Bu nedenlerle Türkiye'de şu anda eğitim-öğretim yapan 17 Veteriner Fakültesi bulunurken, ciddi yatırımlar gerektiren Veteriner Fakültelerinin yenilerinin açılmaması, yeni kurulan üniversitelerde Veteriner Fakültelerinin yer almaması ve bazı üniversitelerde de ikinci Veteriner Fakültesi açılması girişimlerinin önlenmesi ve mevcut Veteriner Fakültelerinin olanaklarının artırılarak, eğitim kalitelerinin AB standartlarına yükseltilmesi yönünde çalışmalara ağırlık verilerek nitelikli Veteriner Hekim yetiştirilmesinin teşvik edilmesi, ülkemiz çıkarları için son derece yararlı olacaktır.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla arz ederim.

Tüm katılımcılar adına

Dr.Mehmet ALKAN
TVHB Merkez Konseyi Başkanı

Dağıtım:

T.C. Cumhurbaşkanı Doç. Dr. Abdullah GÜL, T.C. Başbakanı Recep Tayyip ERDOĞAN, TBMM Başkanı Köksal TOPTAN, YÖK Başkanı Prof. Dr. Erdoğan TEZİÇ, Tarım ve Köyişleri Bakanı Dr.M.Mehdi EKER, Milli Eğitim Bakanı Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK, AKP Genel Başkanı Recep Tayyip ERDOĞAN, CHP Genel Başkanı Deniz BAYKAL, MHP Genel Başkanı Devlet BAHÇELİ, BBP Genel Başkanı Muhsin YAZICIOĞLU, Üniversiteler arası Kurul Başkanı Prof.Dr. Mustafa AKAYDIN (Akdeniz Ünv. Rektörü), Tıp-Sağlık Konseyi Başkanı Prof.Dr.Ülkü BAYINDIR (Ege Ünv. Rektörü)

DEKANLAR TOPLANTISI KATILIMCI LİSTESİ

1. Dr. M.Mehdi EKER (Tarım ve Köyişleri Bakanı)
2. Muhsin YAZICIOĞLU (BBP Genel Başkanı ve Sivas Milletvekili)
3. Prof.Dr.Abdulkadir AKCAN (MHP Afyon Milletvekili)
4. Ramazan Kerim ÖZKAN (CHP Burdur Milletvekili)
5. Mehmet ERDOĞAN (AKP Adıyaman Milletvekili)
6. Prof.Dr. Mehmet KOCABATMAZ
7. Dr. Nihat PAKDİL (Tarım Ve Köyişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)
8. Dr. Ramazan KADAK (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)
9. Ali EROĞLU (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)
10. Doç. Dr. Muzaffer AYDEMİR (Koruma ve Kontrol Genel Müdürü)
11. Erhan BİLGE (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müd. Daire Bşk.)
12. Prof. Dr. Aba Müslim GÜVEN (Kafkas Üniversitesi Rektörü)
13. Prof. Dr. İbrahim BURGU (Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
14. Prof. Dr. Zafer DURGUN (Selçuk Üniveristesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
15. Prof. Dr.Hasan BATMAZ (Uludağ Ünversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
16. Prof. Dr. M.Serdar DEĞER (Yüzüncü yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
17. Prof. Dr. Şahin ARSLAN (Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
18. Prof. Dr. Savaş HATİPOĞLU (Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
19. Prof. Dr. Muammer UĞUR (İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
20. Prof. Dr. Oğuz SARIMEHMETOĞLU (Afyon Kocatepe Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
21. Prof. Dr. Tayfur BEKYÜREK (Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
22. Prof.Dr.Mahiye ÖZÇELİK (M.Akif Ersoy Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
23. Prof. Dr. Hasan Basri GÜLCÜ (Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
24. Prof. Dr. Nafiz YURDAYDIN (Harran Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
25. Prof. Dr. Leyla YILDIZ (Atatürk Üniversitesi Veteriner Fakültesi)
26. Prof. Dr. Ertuğrul ELMA (Kırıkkale Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
27. Prof. Dr. Hikmet ALTUNAY (Mustafa Kemal Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
28. Prof. Dr. Şinasi UMUR (19 Mayıs Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dekanı)
29. Dr.Mehmet ALKAN (TVHB Merkez Konseyi Başkanı)
30. Dr. Nahit YAZICIOĞLU (TVHB Merkez Konseyi II. Başkanı)
31. Dr.Recep ERGÜL (Şap Enstitüsü Müdürü)
32. Doç.Dr.Murat ARSLAN (İstanbul VHO Başkanı)
33. Doç.Dr. Cem ŞEN (Bursa VHO Başkanı)
34. Doç. Dr. Zafer GÖNÜLAN (Kayseri VHO Başkanı)
35. Prof.Dr. Şakir Doğan TUNCER (Veteriner Hekimleri Derneği Başkanı)
36. Abdullah BAYTAZ (TVHB Vakfı Başkanı)

Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve Veteriner Hekim Odaları İzmir Toplantısı

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi ve 33 Veteriner Hekim odasının katılımı ile 17 Kasım 2007 tarihinde İzmir Kaya Prestige otelde ekli gündem çerçevesinde bir toplantı yapılmıştır.

Toplantı Konsey Başkanı Dr.Mehmet ALKAN'ın yerel medyaya basın açıklamasıyla başlatılmış daha sonra konsey faaliyetleri ve son gelişmeleri içeren açılış konuşması ve müteakiben gündemdeki konuların görüşülmesine geçilmiştir.

1. Bakanlığın kendi içinde görüşmeye açtığı başta 3285 5179 1734 1262 sayılı kanunları ilga edecek olan "VETERİNER HİZMETLERİ, GIDA VE YEM KANUN TASLAĞI" ve çıkarılması düşünülen diğer mevzuatlar.
2. Kamuda çalışan veteriner hekimlerin Özlük Hakları ve bu konudaki çalışmalar.
3. 28 Kasım 2007 tarihinde Bakan, Bakanlık üst düzey Bürokratları, tüm veteriner fakültesi Dekanları, veteriner kökenli Milletvekilleri, TVHB, VHD, TVHB Vakfı başkanlarının katılacağı "Veteriner Fakülteleri Sayısının ve Öğrenci Kontenjanlarının sınırlandırılması ve Uzmanlık Yöntmeliği" konulu toplantı.
4. Veteriner Hekim meslektaşlarımızdan gelen yoğun istek üzerine tertiplenmesi düşünülen "Mehmet Akif ERSOY Şiir Yarışması"
5. Gelecek yıl Mart veya Nisan ayında TVHB-TKB-SETBİR ortaklığı ile düzenlenecek olan "ULUSLARARASI VETERİNER HALK SAĞLIĞI VE GIDA GÜVENLİĞİ KONGRESİ"
6. Önümzdeki Kurban Bayramında uygulamaya başlanacak olan TVHB ve KIZILAY arasında yapılan Protokol
7. Bakanlık tarafından TVHB'ne tahsis aşamasında olan arsa ve yapılması düşünülen bina (Kaynak temini)

8. Milli Piyango İdaresinin izni ile yapılması düşünülen bir "Eşya Piyangosu"
9. Suni tohumlama destekleme primlerinin ödenek durumu ve vergilendirilmesi (DSYMB ve bağlı bölge odaları ile ilgili sorunlar)
10. Bölge odalarımıza yapılan ziyaret sonuçları Meslekte birlik çalışmaları Mesleki Deontoloji Etik
11. Bir mesleki katalog hazırlanması
12. Tarım Bakanlığı Teşkilat Kanunu

SONUÇ BİLDİRGESİ

1. 4'lü paketi diye adlandırılan Veteriner Hizmetleri, Gıda ve yem'i kapsayan kanun

taslağının incelenmesi ve kurumsal bir görüş oluşturulması amacıyla Ankara ve İstanbul odaları ile Merkez Konseyinden üye olarak bir komisyon oluşturulmasına, ayrıca kanun taslağının tüm odalara gönderilerek görüşlerinin alınmasına ve komisyon tarafından değerlendirilmesine,

2. Gerek Bakanlık teşkilat kanunu ve gerekse Veteriner Hizmetleri kanunu ile bunlara ilişkin ikincil mevzuatların mesleğimizin gelecek on yıllarını belirleyeceği düşüncesiyle, bu kanun, tüzük ve yönetmeliklerin hazırlanmakta olduğu şu günlerde Merkez Konseyi, odalar ve diğer sivil toplum örgütlerinin birlikte hareket etmesi, bu amaçla bir komite oluşturularak her iki kanun içinde kurumsal görüş oluşturulması ve gelişmelerin takip edilmesine,

3. Bakanlık Teşkilat kanununa Uzmanlıkla ilgili bir maddenin eklenmesi için girişimde bulunulmasına,

4. Kamuda çalışan Veteriner Hekimlerin özlük haklarının iyileştirilmesi amacıyla Bakanlık teşkilat kanununa bazı hükümlerin konması olumlu bir somut gelişme olarak değerlendirilmiş olmakla birlikte bu kanunun hızlı bir şekilde çıkması için çaba gösterilmesine, kanunlaşma süreci takip edilerek gecikmesi halinde (ŞubatMart 2008) oluşturulacak bir eylem komitesince içeriği ve takvimi belirlenecek eylemin gerçekleştirilmesine, eylemden önce ulusal medyaya Veteriner Hekimlerin mağduriyetlerini anlatan ilanların verilmesine, eylemin Sayın Bakanı ve Bakanlık bürokrasisini yıpratmak için değil aksine onların ellerinin güçlendirmek amacıyla yapıldığının vurgulanmasına,

5. Çalışma Bakanlığınca yapılan fiili hizmet tazminatlarının kaldırılmasına yönelik çalışmaların takip edilerek engellenmesi hususundaki çabaların sürdürülmesine,

6. Bakanlıkça yürütülen hayvancılık desteklerinin hayvan başına uygulanmasına yönelik çalışmaların takip edilerek suni tohumlama teşviklerinin sürdürülmesi için girişimlerde bulunulmasına,

Bugüne kadar ödenmeyen 2007 yılı suni tohumlama teşviklerin ödenmesi amacıyla görüşmelerin sürdürülmesine bu hususta ilgili kurum ve kuruluşlar ile ortak hareket edilmesine, Bakanlık dışında Maliye Bakanlığı ve Başbakanlığa da konunun iletilmesi için girişimde bulunulmasına,

7. 28 Kasımda Etlik Merkez Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsünde gerçekleştirilecek dekanlar toplantısına odaları temsilen İstanbul, Bursa ve Kayseri oda başkanlarının da davet edilmesine,

8. Odaların yetkilerinin artırılması amacıyla (muayenehane ve poliklinik ruhsatlarının odalar tarafından verilmesi, denetimlerinin odalarca yapılması) muayene ve poliklinik yönetmeliğinin değiştirilmesine yönelik çalışma yapılmasına,

9. Mart 2008 de yapılacak Mehmet Akif ERSOY şiir yarışmasına katılımın artırılması için tüm bölge odalarınca duyuru çalışması yapılmasına, bu amaçla oda başkanlıklarına verilen posterlerin tüm kurum ve kuruluşlara dağıtılmasına,

10. Merkezi Kurban Komisyonunda TVHB Merkez Konseyinden, yerelde ise Veteriner Hekim Odalarından bir temsilcinin yer alabilmesini sağlamak amacıyla Diyanet İşleri Başkanlığı ve ilgili Bakanlıklar nezdinde girişimlerde bulunulmasına,

11. Gelecek yıl Nisan (1113) ayında yapılacak olan "Uluslarası Veteriner Halk Sağlığı ve Gıda Güvenliği Kongresi" için çalışmaların başlatılmasına,

12. Bölge Odalarının data toplayabileceklerini taahhüt etmeleri üzerine bir mesleki katalog hazırlığı için çalışmalara başlanmasına,

13. Bakanlıkça Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyine tahsis edilen arsanın Maliye Bakanlığınca yürütülen işlemlerinin takip edilmesine, sözkonusu arsaya bir Veteriner Hekim Evi yapılması amacıyla eşya piyangosu düzenlenmesine, eşya piyangosu biletlerinin 25 YTL'den satılmasına, eşya piyangosunun tertiplenmesi için ihtiyaç duyulan teminatın temini amacıyla odalarca katkı sağlanmasına, bu amaçla 30 Kasım 2007 tarihine kadar odaların katkı sağlayabilecekleri miktarı Merkez Konseyine bildirmelerine ve buna bağlı olarak basılacak bilet sayısının belirlenmesine karar verilmiştir.

Dünya Gıda Günü Basın Bildirisi

Türk Veteriner Hekimleri Birliği Merkez Konseyi Başkanı Dr. Mehmet Alkan'ın Dünya Gıda Günü ile ilgili 16 Ekim 2007 tarihli basın açıklaması

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 16 Ekim Dünya Gıda Günü olarak kabul etmiştir. Dünya Gıda Günü'nün amacı; dünyada yaşanan ve küresel boyut kazanan açlığa karşı insanlığın ilgisini uyandırmak, duyarlı olmasını sağlamak, bitkisel ve hayvansal gıdaların üretiminin arttırılmasına dikkat çekmektir.

Dünya Gıda Günü'nde Birleşmiş Milletlere üye ülkelerde açlık, gıda üretimi ve tüketimi gibi konular incelenir. Günümüzde bir insanlık ayıbı olarak değerlendirdiğimiz açlık sorunu **"21. yüzyılın en önemli, en temel ve en öncelikli sorunu"** dur.

Tüm insanların fiziksel, mental ve ruhsal gelişimleri için yaşamları boyunca yeterli gıdaya ulaşmaları ve bu gıdaların sağlık yönünden güvenli olması temel bir haktır. Dünyadaki kaynaklar mevcut nüfustan çok daha fazlasını besleyebilecek potansiyele sahip olmasına karşın, dünyanın birçok bölgesinde yüz milyonlarca insan açlıkla ve gıdalara ilişkin hastalıklarla karşı karşıyadır. Hızlı kentleşme, turizmin artması, hayvan ve gıda ticaretinin artması, gıda üretim teknikleri ve tüketim alışkanlıklarındaki değişimler ve sosyoekonomik koşullar, tüm dünyada ve Türkiye'de görülen başta hayvansal gıdalar olmak üzere gıda kaynaklı infeksiyon ve intoksikasyonların insidensini arttırmakta ve önemli kayıplara neden olmaktadır. İstatistiksel verilere göre her yıl geri kalmış ülkelerde 15 milyon çocuğun açlıktan öldüğü bildirilmektedir.

Dünya nüfusu 2004 yılı itibarıyla 6.37 milyara ulaşmış bulunmaktadır. Dünya nüfusunun 2025 yılında 8.47 milyara ulaşacağı ve bunun da % 61'inin büyük şehirlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir. FAO'nun tahminlerine göre de 2025 yılında dünya gıda üretimi % 75'ten fazla artarak yaklaşık 8.4 milyar insanı besleyecek düzeye ulaşacaktır. Dünyada yeterli miktar ve uygun kalitede gıda üretiminin sürekliliği sağlanarak, insanların yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmesi vazgeçilemez öneme sahiptir. Nüfusa göre dünya gıda üretimi irdelendiğinde, mevcut üretimin ve dolayısıyla kaynakların dünyadaki tüm insanları besleyecek düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak, Avrupa, K. Amerika, Asya ve Afrika'da mevcut nüfus ile bu bölgelerdeki gıda üretimi karşılaştırıldığında Afrika ve Asya'da özellikle et, süt gibi insan gelişiminde vazgeçilmez öneme sahip hayvansal gıdalar başta olmak üzere toplam gıda üretiminde önemli ölçüde yetersizliklerin olduğu or-

taya çıkmaktadır. Ülkemiz nüfusunun yarısının yoksulluk sınırı altında, 10 milyondan fazla yurttaşımızın da açlık sınırı altında yaşadığı göz önüne alınırsa, açlık ve yetersiz beslenmeyi ulus olarak ne kadar derinden yaşadığımız ortaya çıkacaktır. Ayrıca bir toplumun gelişmişlik seviyesi fertlerinin tükettiği hayvansal gıdaların miktarı ile doğru orantılıdır. Ülkemizde tüketilen et, balık, süt ve yumurta gibi değerli protein kaynakları miktarının gelişmiş ülke verileri ile karşılaştırıldığında çok geride olduğu görülecektir.

Yaşanabilir başka bir dünyanın olmamasından hareketle, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ışığında doğal kaynakların rasyonel kullanılması ve çevrenin korunmasıyla uzun dönemli bir strateji olan sürdürülebilir kalkınmanın teşvik edilmesi gerekmektedir. Buna yönelik olarak çevreyi tahrip etmeyen, teknik ve sosyal olarak uygun, ekonomik olarak yapılabilir politikalar geliştirilmelidir. Sonuç olarak;

• Dünyada ve Türkiye'de bir yandan gıda üretimini arttırmak, diğer yandan yoksulluğu yenmek ve bölgeler arasındaki gelir dağılımındaki dengesizlikleri yok etmek hedeflenmelidir.

• Türkiye'de özellikle hayvansal protein açığının ulaştığı boyut dikkate alınarak ulusal hayvancılık politikası oluşturulmalıdır.

• İnsanlar yeterli ve dengeli beslenme konusunda eğitilmelidir.

• Gıda kayıpları en az düzeye indirgenmeli, üretimden tüketime kadar olan tüm aşamalarda uygun hijyenik ve teknolojik koşullar sağlanarak istenilen kalitede üretim yapılmalıdır.

• İnsanlarda ortaya çıkan gıda hastalıkların % 75 'nin herhangi bir hayvandan ya da hayvansal üründen bulaşan patojenlerden kaynaklandığı göz önüne alındığında, veteriner hekim kontrolü dışında gayrı sıhhi sartlarda üretilerek tüketilmesi durumunda yaratacağı tehlikeler önemsenmelidir. Gıda kaynaklı hastalıkların önlenmesi ve kontrolü için ulusal/uluslararası mevzuat çerçevesinde gıda kontrolü en etkin şekilde yapılmalıdır.

• Toplum sağlığını ilgilendiren hizmetleri yerine getirirken veteriner hekimlik mesleği mevzuat düzenlemeleri ile hayvansal gıdaların kontrolünde tam yetkili ve hakim kılınması zaruridir.

• Hayvansal gıdalarla alınan ilaç ve hormon kalıntılarının insan sağlığı açısından kanıtlanmış geriye dönüşümsüz zararları göz önüne alınarak bu maddelerin veteriner hekim tedavi hizmetleri dışında, ticari kar amaçlı satışı ve kullanımı önlenmelidir.

• Kamu sağlığının daha etkin şekilde korunması ve ekonomik kayıpların önlenmesi için Türk Veteriner Hekimler Birliği ve Veteriner hekimler odalarının yasal düzenlemelerle yetkilerinin artırılması sağlanmalıdır.

• Türk Veteriner Hekimleri Birliği olarak sağlıklı toplum için;

Sağlıklı hayvan,

Sağlıklı gıda,

Sağlıklı çevrenin vazgeçilmez unsurları oluşturduğunu vurgulamaktayız.

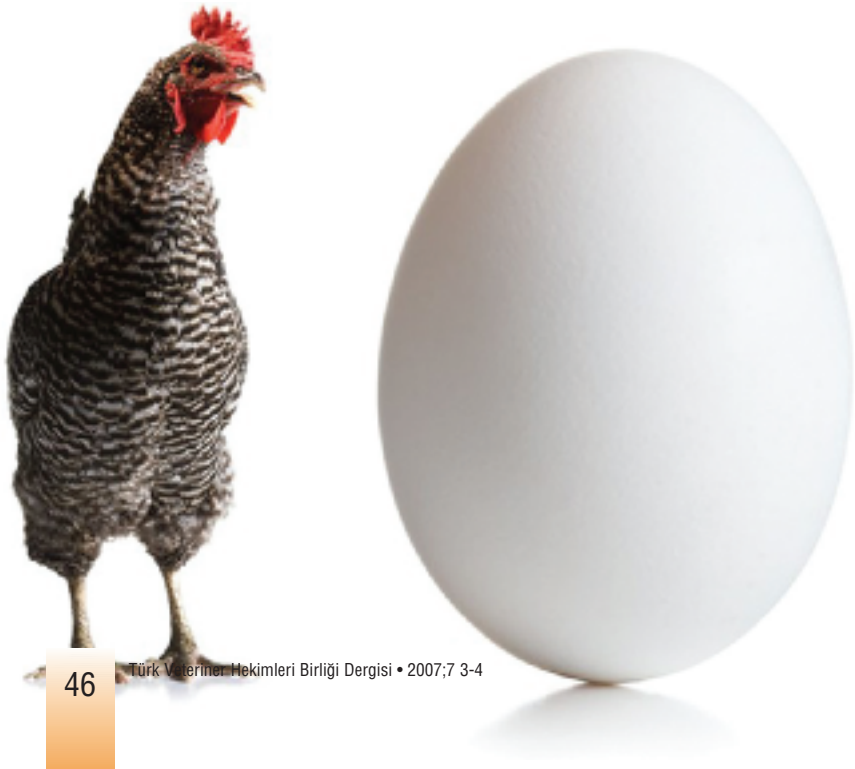

TÜRK MİLLETİNİN BAŞI SAĞOLSUN

Türk Veteriner Hekimleri Birliği'nin son dönemlerde gerçekleşen üzücü terör olaylarına ilişkin Basın Açıklaması;

Türk Veteriner Hekimleri olarak son dönemlerde ordumuzun ve halkımızın canına kasdeden, ülkemizin bütünlüğünü tehdit eden iç ve dış destekli örtülü savaşı şiddetle kınıyoruz. Bölücü terör örgütünü onun iç ve dış destekçilerini lanetliyoruz. Biz 20.000 Türk Veteriner Hekimleri olarak Devletimizin yanında her türlü fedakarlığı yapmaya hazırız. Özellikle son yıllarda artan terör olaylarını önlemede gösterdikleri acz, korkaklık ve gaflet nedeniyle her düzeydeki sorumlulardan bir gün hesap sorulacağı unutulmamalıdır. Herkesi Yüce Atatürk'ün Türk Gençliğine Hitabesini bir kez daha okumaya ve içeriğini tam anlamaya çağırıyoruz. Tüm şehitlerimize Allah'tan rahmet, gazilerimize acil şifalar diliyoruz.

Hepimiz Türküz Hepimiz Mehmetiz.

Bir ölür bin diriliriz.

Ne Mutlu Türküm Diyene.

Dr. Mehmet ALKAN
Türk Veteriner Hekimleri Birliği
Merkez Konseyi Başkanı

Kurban Bayramı Basın Toplantısı

11 Aralık 2007 tarihinde, Saat 10.00'da Ankara Dedeman Oteli Aynalı Salonda, Türk Veteriner Hekimleri Birliği, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Ankara Büyükşehir Belediyesi Veteriner İşleri Müdürlüğü, Ankara Veteriner Hekimleri Odası Veteriner Hekimler Derneği ve Türk Veteriner Hekimleri Birliği Vakfı tarafından Kurban Bayramı münasebetiyle halkımızı bilgilendirmek amacıyla tüm yazılı ve görsel basınımızın davet edildiği bir basın toplantısı düzenlenmiştir.

Basın toplantısında özetle kurbanın öncelikle dini bir olgu olduğu vurgulanmış ve yaklaşık 600 bin büyük baş ile 2.000.000 küçük baş hayvanın yetiştirilmesi, taşınması, pazarlanması ve satışı ile kesim ve tüketimini kapsayan, zamanla sınırlı çok büyük bir organizasyon olduğu ifade edilmiştir. Kurbanlık hayvanların satış ve kesim sürelerinin kısa görünmekle beraber, hayvanların besiye alınması, pazara sunulması ve kesilmesinin en az 6 ay gibi bir süreyi kapsadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte kurbanın insan sağlığı, hayvan sağlığı, çevre, ekonomik, ve hijyen boyutunun bulunduğu belirtilmiştir. Özellikle Veteriner Hekim kontrolü dışında yetiştirilen, sevki yapılan, satışa sunulan hayvanların bulaşıcı ve salgın hayvan hastalıklarının yayılma riskini arttırdığı ve kesilen hayvanlardan elde edilen etlerin ise insan sağlığı açısından önemli bir risk oluşturduğu söylenmiştir. Kurbanlık hayvanların sokaklarda dolaştırılmaları, meydanlarda bekletilmeleri, satın alınan hayvanların evlerin bahçelerinde, balkonlarında tutulmaları ve uygun olmayan yerlerde kesilmelerinin tehlikenin boyutunu daha da arttırdığı belirtilmiştir. Öncelikle Kurban ibadetinin kamuoyunda hayvan katliamı gibi gösterilmesinin önlenmesi, halkımızın, ibadetini kolay ve rahat yapabilmelerinin temini, üreticilerimizin ürettikleri hayvanlarını uygun şartlarda satışlarını yapabilmeleri, kurban bayramının kurban ruhuna uygun şekilde kutlanması, Kurban bayramında insan sağlığı, hayvan sağlığını korumak ve hayvanların hayvan refahı ve hijyenik şartlara uygun olarak kesilmesini ve çevre kirliliğinin önlenmesini sağlamak ve AB sürecinde Kurban Bayramı ile ilgili olumsuzlukların giderilmesinin veteriner hekimler olarak amacımız olduğu ifade edilmiştir.

Basın toplantısında başlıklar halinde kurban aktivitesindeki olumsuzluklar; hayvanlardan insanlara bulaşabilen hastalıklar (Zoonozlar); kurban organizasyonunda koordinasyon sağlanacak kurumlar; kurban bayramından önce alınması gereken tedbirler; kurbanlık hayvan alımlarında dikkat edilecek hususlar; kurbanlık kesim yerleri; kesimde dikkat edilmesi gereken önemli noktalar; kurban etlerinin olgunlaşması ve muhafazası; atık ve tüketilmeyen yan ürünler; kurban kesim yerlerinin dezenfeksiyonu ve kurban derisinin ülke ekonomisine katkısı yönünde de ayrıntılı bilgi sunulmuştur.

Dev Kanatlar: KARA AKBABA

Ece SOYDAM
TRT Ankara Televizyonu, Belgesel Programlar Müdürlüğü

Avrupa'nın en büyük yırtıcı kuşu... 3 metreye varan kanat açıklığıyla adeta bir uçan halı... Bu dev kanatların sahibi, Latince adı *Aegypius monachus* olan kara akbaba.

2004 yılında TRT Ankara Televizyonu Belgesel Programlar Müdürlüğü bünyesinde çekimlerine başladığımız Dev Kanatlar: Kara Akbaba belgeseli, iki yıllık yapım sürecinin ardından Kasım 2006'da yayımlandı. Belgesel, "Anadolu'nun Yaban Hayatı" dizisinin ikinci bölümü olarak gerçekleştirildi. İlk bölüm Bozkırın Çocukları: Anadolu Yaban Koyunu 2004 yılında yayımlanmış, izleyiciden büyük ilgi görmüştü. Kara akbabayı konu alan ikinci bölüm de, yaban koyunu belgeselinde olduğu gibi, türün bir yıllık yaşam döngüsünü konu aldı.

Çekimler, Türkiye'deki bilinen en büyük kara akbaba popülasyonuna sahip olan Eskişehir Türkmenbaba Dağları ile Kızılcahamam Soğuksu Milli Parkı çevresinde gerçekleştirildi. Yılın neredeyse 6 ayını geçirdiğimiz bu alanlar, kara akbabaları yaşamımızın bir parçası haline getirdi.

Kara akbabalarla ilgili bir belgesel yapmamızın en önemli nedeni, Avrupa'da İspanya'dan sonra en büyük kara akbaba popülasyonuna sahip olan Türkiye'de, türü daha iyi tanıtmak ve korunmasına katkı sağlamaktı. Kartal gibi türler oldukça iyi tanınırken, birçok kişi ülkemizde akbaba yaşadığını bile bilmiyordu. Oysa Türkiye'de kara, kızıl, sakallı akbaba ve yalnızca yazları ülkemize göç eden küçük akbaba ile birlikte toplam 4 akbaba türü yaşıyor.

Akbabaların sahip olduğu olumsuz imajı biraz olsun değiştirmek ve türü sevdirmek de belgeselin amaçları arasındaydı. Bu nedenle öncelikle kara akbabaların tek eşli olması, birlikte yuva yapmaları, kur uçuşlarında gökyüzünde adeta dans eder gibi süzülmelerini anlatmayı tercih ettik. Kış yaklaşırken gerçekleşen bu davranışlar, kara akbabaların neredeyse 6 aylarını geçirecekleri yuva döneminin de başlangıcı.

Kara akbabalar genelde yaşlı karaçamların tepesine yuva yapıyor. Dişi ve erkek kara akbaba arasında belirgin bir fiziksel fark yok. Bu dev kuşların yavru yetiştireceği yuvanın da oldukça büyük olması gerekiyor. Genelde eski yuvalara malzeme ekleyerek yaptıkları yuvaların çapı, neredeyse 2 metreye ulaşabiliyor. Şubat ayında kuluçkaya yatan kara akbaba çiftleri, bu zorlu görevi nöbetleşe üstleniyor. Yılda tek yumurta yapan akbaba çiftleri, bu dönemde yumurtayı sürekli sıcak tutmak ve diğer yırtıcı kuşlardan korumak zorunda. Yaklaşık 2 ay süren kuluçka dönemi sonunda yumurtadan çıkan yavru, neredeyse 4 ay boyunca bakıma muhtaç.

Yetişkin bir kara akbabanın yalnızca kafası büyüklüğündeki yavru, ilk günlerde yuvada hiç yalnız bırakılmıyor.

"Onlar ormana düşen dev gölgelerin sahibi
Dünyanın en eski çağlarından kalan miraslar
Onlar kayıp Zümrüdüanka kuşları...
Gökyüzünde süzülen koca siyah siluetler...
Avrupa'nın en büyük yırtıcı kuşları
Heybetli ama bir o kadar da ürkekler...
Çünkü hayatları zor, baskı altındalar
Yuvalarını, ormanları kaybediyor, zehirleniyorlar
Yaşam alanları daralıyor
Sayıları her geçen gün azalıyor
Yok olmak üzereler...
Onlar kara akbabalar..."

Muzaffer Evci

Anne ya da baba, kursağında sindirime elverişli hale getirdiği besini kusarak yavruyu besliyor. Yavru 100-120 günlük olduğunda, yetişkinlerin büyüklüğüne ulaşıyor ve uçmaya hazır hale geliyor. Yuvadan ilk uçuş, aylarca süren kanat çırpma ve zıplama alıştırmalarının ödülü.

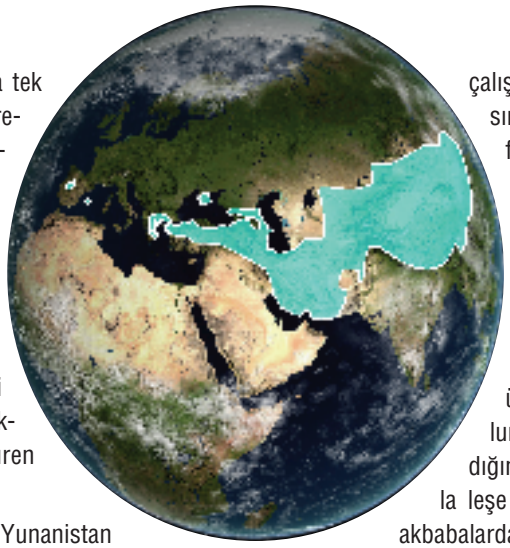

Kara akbabaların yılda yalnızca tek yavru büyütmesi ve bu nedenle üreme oranlarının düşük olması, soylarını devam ettirmelerini güçleştiren doğal nedenlerden. Ancak yaşam alanlarının insanlar yüzünden daralması, kurtlar ve tilkiler için atılan zehirli etler yüzünden akbabaların da ölmesi, kontrolsuz yapılan ormancılık faaliyetleri gibi insandan kaynaklanan nedenler, akbabaların soyunu tehlikeye düşüren asıl etkenler.

Avrupa'da İspanya, Mayorka, Yunanistan ve Türkiye'de yaşayan kara akbabalar, Asya'da ise daha geniş bir dağılıma sahip. Rusya, Moğolistan, Tibet, Kırım, Kafkasya, İran, Afganistan, Kuzey Hindistan ve Türkmenistan'da yaşadıkları biliniyor. Tüm dünyada sayıları yaklaşık 10.000 çift olarak tahmin ediliyor. Bunun yaklaşık 1.500 çifti İspanya, 100-200 çifti ise Türkiye'de yaşıyor. Eskişehir Türkmenbaba Dağları'nda 26 çift, Kızılcahamam Soğuksu Milli Parkı çevresinde ise 10 çift kara akbaba bulunuyor.

Dev Kanatlar belgeseliyle, böylesine tehdit altında olan bu türün tanıtılması amaçlanırken, klasik bir söylemden yola çıkıldı: tanımadan sevemez, sevmeden korumayazsın.

Akbabaları sevdirmeyi amaçlayan bir belgeselde ise, beslenme sahneleri özellikle önemliydi. Akbabaların sahip olduğu olumsuz imajın başlıca nedeni, akbabaların leşle beslenen fırsatçı ve çirkin kuşlar olarak görülmesi. Oysa akbabaların leşle beslenmesi, doğada bulaşıcı hastalıklara neden olabilecek hayvan ölülerinin yok edilmesini sağlıyor. Akbabaların bu konudaki öneminin daha iyi kavranabilmesi için, onların doğaya ne kadar yararlı olduğu, farklı gaga yapılarına sahip akbaba türlerinin leşi nasıl sırayla tükettiği ve doğal yaşamın kendi içindeki dengesinin önemi, leş sahnelerinin en fazla vurgulanan konuları oldu.

Yerde zıplayarak ve hafif yalpalayarak yürüyen kara akbabalar ise, gökyüzünde dev kanatlarıyla süzülen kara akbaba görüntüsünden oldukça farklıydı. Leş başında tüylerini kabartarak diğer akbabaları tehdit eden, pençelerinin altıyla birbirine vuran, birbirini gagalamaya ve kaçırmaya çalışan kara akbabalar, izleyicinin kafasındaki leş yiyen akbaba görüntüsüne farklı sahneler eklemeye yardımcı oldu.

Kara akbabalar, leş başında diğer türlere göre önceliğe sahip. Leşin derisini açabilecek büyüklükteki gagaları, onlara bu doğal önceliği veriyor. Ancak son derece ürkek olan kara akbabalar, leşin bulunduğu bölgenin güvenli olup olmadığını kesin olarak anlamadan önce asla leşe inmiyor. Kuzgunlar, genelde kara akbabalardan önce davranıyor.

Yiyecek aramak için gökyüzünde süzülen kara akbabalar, bu nedenle özellikle kuzgunları ve diğer akbabaları gözden kaçırmıyor. Kuzgunların bulunduğu yerler, onlar için önemli bir işaret. Güney Amerika'daki bazı akbaba türlerinin koku aldığı bilinse de, kara akbabaların bu duyularının geliştiğine dair bilimsel bir kanıt henüz yok. Yiyecek bulmak için gözlerine güvenmek zorunda olan kara akbabalar, 340 dereceye varan görüş açısıyla, yerden 1 kilometre yüksekteyken bile aradığı leşi görebiliyor. Ancak bunun için günün yaklaşık 8 saatini gökyüzünde geçirmeleri gerekebiliyor.

Kara akbabalar, az enerji harcayarak uzun süre gökyüzünde kalabilmek için, sıcak hava akımlarını, yani termalleri kullanıyor. Isındıkça yükselen sıcak hava kolonlarının içine giren akbabalar, böylece hiç kanat çırpmadan, daireler çizerek yükseliyor. Isınan havanın yoğunluğu azaldığında ise, yeni bir termal bulana kadar kendilerini aşağı doğru süzülmeye bırakıyorlar. Kara akbabalar bu şekilde anlık olarak saatte 100 kilometre hıza ulaşabiliyor.

Kara akbabaların dev kanatlarıyla gökyüzünde süzülmesini görmek, son derece etkileyici bir görüntü. Onları ülkemizde izleme ayrıcalığına sahip olsak da, bu şans beraberinde büyük bir sorumluluk da getiriyor. Kara akbabaları ve Türkiye'nin kara akbaba popülasyonu bakımından sahip olduğu önemi koruyabilmek için, var olan bilimsel çalışmaların daha da artması, ülke çapında bir envanter çalışması yapılması ve buna uygun koruma planları uygulanması gerekiyor.

Dev Kanatlar: Kara Akbaba belgeselinin son cümlesi, yuvadan yeni uçmuş bir kara akbaba yavrusuna söylenmişti. Bu dev kuşların varlığını sürdürecek tüm kara akbaba yavruları için aynısını dileyebiliriz: "Yolu açık olsun!"

http://www.devkanatlar.com/

Fotoğraflar: Aykut İNCE

ÖDÜLLER

23. Uluslararası Ornitoloji Filmleri Festivali
30 Ekim - 4 Kasım 2007
Finalist
Festival Üçüncüsü, Jüri Özel Ödülü İkincisi

5. Matsalu Uluslararası Doğa Filmleri Festivali
19 - 23 Eylül 2007
Finalist
Mansiyon Ödülü
"İçten bir portre. Kuşlar gibi, filmi yapanlar da zorlu bir çevreyle mücadele etmek zorunda kalmış."

8. Japonya Yaban Hayatı Filmleri Festivali
23 - 26 Ağustos 2007
Finalist
"Asya - Okyanusya" Kategorisi Ödülü
"Bu film, bize bir ağacın tepesinde yaşayan akbabaların yaşamını sevgiyle anlatıyor. Dev kanatlarıyla böylesi bir canlının hâlâ Türkiye'de yaşadığı resmini, izleyicinin zihnine yerleştiriyor. Harika bir film!"

30. Uluslararası Yaban Hayatı Filmleri Festivali
12 - 19 Mayıs 2007
Missoula, Montana, ABD
3 dalda mansiyon ödülü:
"Bilginin Sunumu"
"Bilimsel Yaklaşım"
"Doğal Seslerin Kullanımı"

Euroekofest 21.Yüzyıl Avrupa Çevre Filmleri Festivali
7 - 9 Mayıs 2007
Dolna Banya, Bulgaristan
Finalist

Radyo Televizyon Gazetecileri Derneği
29. Radyo Televizyon Oskarları
En İyi Belgesel

İŞİN DOĞRUSU

Eşe Vet
Her Zaman
Sizi Başarıya
Taşıyacak
"Doğru
Ürünleri"
Sunar.

EGEVET®

Doğru işler doğru malzemeyle yapılır.
Başarı doğru ürünle elde edilir.

AtaFen®
Veteriner Malzemeleri Hayvancılık Pazarlama Sanayi ve Ticaret A.Ş.
EGE VET ÜRÜNLERİ GENEL DİSTRİBÜTÖRÜ

TÜVRheinland®

TÜV CERT DIN EN ISO 9001:2000 Sertifika: 01 100 072310

E-mail:info@egevet.com.tr

www.egevet.com.tr

Genel Müdürlük: Ankara Asfaltı,Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi
No: 36 Ulucak - Kemalpaşa - İZMİR
Tel: 0.232.877 21 61 Faks: 0.232.877 20 43

bilimsel makaleler

Yara Sağaltımında Larval Tedavi Uygulamaları

Ender YARSAN[1], Sibel SARI[2]

ÖZET

Larval tedavi (maggot terapi); iyileşme göstermeyen kronik nitelikle yaralarda canlı larvaların sağaltım amacıyla kullanılması olayıdır. Bu canlılar üç farklı etki meydana getirirler; yaralardaki enfekte, ölü dokuları temizlerler; bakterileri öldürerek yarayı dezenfekte ederler; ve yara iyileşmesini uyarırlar. Bu derlemede; yara tedavisinde beşeri ve veteriner hekimlikte larval tedavi uygulamaları değerlendirildi.

Anahtar kelimeler: Yara, larval tedavi.

SUMMARY

Larval therapy (maggot therapy) is the medical use of live maggots (fly larvae) for cleaning non-healing wounds. Medicinal maggots have three actions: debridation (cleaning) of the wounds by dissolving the dead (necrotic), infected tissue; disinfection of the wound, by killing bacteria; and stimulation of the wound healing. In this article; larval therapy applications in medical and veterinary surgery for wound healing were evaluated.

Key words: Wound, larval therapy.

Giriş

Deri, vücut yüzeyini örten ve onu dış etkenlerden koruyan bir organdır. Bu işlevi dışında duyu, salgılama ve çevreye uyum gibi pek çok görevi de üstlenmiştir. Bu nedenle derinin yapısı özeldir. Bu yapıda canlı türüne ve içinde bulunduğu koşullara bağlı değişiklikler beklenir. Başlıca, ayrı germ yapraklarından gelişen epidermis ve dermis olmak üzere iki bölümden oluşur. Epidermis çok katlı yassı epiteldir. Dermis ise epidermis altında uzanan yoğun bağ dokusu tabakasıdır. Dermisin altında genellikle yağ dokusu özelliğinde hipodermis bulunur. Deri ekleri tırnaklar, kıllar, ter ve yağ bezleridir (6). Deri anatomik bir engel oluşturması yanında canlının çevre ile ilişkisine aracılık eden temel organdır, yaşa bağlı olmakla birlikte hayvanın vücut ağırlığının %12-24'ünü oluşturur (21).

Dokular, kendi dirençlerinin çok üstünde bulunan mekanik etkilere maruz kaldıkları zaman, anatomik unsurları birbirinden ayrılmakla normal yapıları ve bütünlükleri bozulur. Böylece, gerilme, kopma, yırtık, kırık vb. lezyon oluşur. Bu bozukluklar, yanık, donma, elektrik akımlarının etkisi, yıldırım çarpması, röntgen ve radyum ışınları gibi kimyasal ve fizik nedenlerden de ileri gelebilir. Bunlar kendiliğinden iyileşmeye doğal bir eğilim gösterir. Mekanik nedenlerden ileri gelen bozuklukların önemli bir kısmını yaralar oluşturur. Bunlar çoğunlukla dışarıdan içeriye doğru bir

1. Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Farmakoloji ve Toksikoloji Anabilim Dalı
2. Doktora Öğrencisi; Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

bilimsel makaleler

cismin az ya da çok kuvvetli bir etkisiyle oluşur. Bazen de tamamen tersi şeklinde olur (16).

Yara

Yara; yumuşak dokuları oluşturan öğelerin kesici, yaralayıcı veya bunlara benzer araç ve gereçlerle birbirinden ayrılması olgusuna denir. Yaralarda sağaltım; yaranın durumuna, görünüşüne, klinik bulgulara göre ya da aseptik ve komplike oluşuna bağlı olarak ayrı şekillerde yapılır (16).

Enfekte Yaraların Sağaltımı

Özellikle hayvanların yaşam koşulları göz önünde tutulduğunda yaralanmalardan hemen sonra yaralarda enfeksiyon olasılığı % 95'e kadar yükselir. Bu enfeksiyonların nedeni çoğunlukla Streptokok gibi bakteriler olmakla beraber Gram pozitif ve Gram negatif bakterilerle, riketsiya, mantar ve virüsler üreyerek septik yaraların oluşumuna yol açarlar. Bu tip yaraların sağaltımı genel yara sağaltımı şeklinde yapılıp tedavinin sonraki safhalarında antibiyotikler kullanılabilir (16).

Antibiyotiklerin keşfinden bu yana, bilinçsizce uygulanmaları, hem beşeri hem de veteriner hekimlikte dirençli bakteri suşlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durumun, kısmen geniş spektrumlu antibiyotiklerin aşırı kullanılması ve viral enfeksiyonlar için de antibiyotiklerin önerilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Venöz ülserli olaylarda yara kültürlerinde değişik bakteriler izole edilir. Genellikle Staph. aureus, bunu izleyerek Gram negatif mikroorga¬nizmalar ve daha az olarak da diğer mikroorga¬nizmalar görülür. Geç iyileşen yaralarda -hemolitik streptokoklar, anaeroblar, Staph. aureus ve Pseudomonas aeruginosa izole edilmiştir. Diğer çalışmalarda, bakteri yoğunluğu ve türünün, pürülansın varlığı veya yokluğu ya da iyileşme hızı ile ilişkili olmadığı gözlen¬miştir. Genellikle prensip olarak, eğer erizipel, sellülit gibi infeksiyon bulgusu yoksa sistemik antibiyotik verilmesi önerilmez. Sistemik an¬tibiyotik tedavisinin yara iyileşmesinde gecik¬tirici etkisi gözlenmemiştir. Enfekte yaralar bazı sağaltım yöntemleri kullanılarak da tedavi edilebilir. Bunlar (16);

Isı ile tedavi: Sağaltımda ısı, alev, sıcaklık, sıcak hava gibi gereçlerden yararlanılarak yapılan tedavi şeklidir. Bu tür bir sağaltım sadece enfeksiyonların önüne geçmede değil, iyileşme dokusunun oluşumunda da yarar sağlar.

Ultraviyole ile tedavi: Ultraviole ışınlarının mikrop öldürücü özelliğinden yararlanılarak geliştirilen bir sağaltım şeklidir. Bu tedavi açık havada, yansımanın bol olduğu yerlerde yapılırsa daha etkili olur.

Aşı ile tedavi: Yaraların sağaltımında aşı yolu ile organizmaya verilen mikropların, lökositlerin çoğalmasını etkileme yolu ile organizmanın savunma direncini arttırması esasına dayanan koruyucu bir sağaltım şeklidir.

Antiviruslarla tedavi: Antivirüslerle yapılan bir sağaltım şeklidir. Antivirüslerin özel mikrop etkilerine dayanarak özellikle septik yaralarda denenir.

Serumla tedavi: Mikroplara karşı bağışıklığı sağlanan beygirlerin kanlarından elde edilen serumların, enfekte yaralara uygulanması sonucu, kısa sürede yara enfeksiyonlarının önüne geçilerek olumlu sonuçlar alınabilir.

Bakteriyofajlarla tedavi: Bakteriyofajlarla yapılan enfekte yara sağaltımlarından biridir. Bunlardan elde edilen ekstraktların kas içi, damar içi ve deri altı enjekte edilerek enfekte yaraların sağaltımları yapılır.

Antibiyotiklerle Tedavi

Antibiyotiklerin keşfinden bu yana, bilinçsizce uygulanmaları, hem beşeri hem de veteriner hekimlikte dirençli bakteri suşlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durumun, kısmen geniş spektrumlu antibiyotiklerin aşırı kullanılması ve viral enfeksiyonlar için de antibiyotiklerin önerilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir (8,20).

bilimsel makaleler

Direnç oluşumunu engellemek amacıyla Gıda ve Tarım Örgütü, besi hayvanlarında antibiyotiklerin kullanımını sınırlayan düzenlemeler ortaya koyma yönünde sürekli çalışmaktadır. Veteriner hekimlikte kullanılan antibiyotiklere karşı gelişen direncin, insanlara kontamine et ve şarküteri ürünlerindeki patojenler aracılığıyla geçmesi gibi bir tehlike bulunmaktadır (12).

Direncin önlenmesi noktasında veteriner hekimler, kültürü yapılmış spesifik patojene karşı doğrudan etkili olacak antibiyotiği seçerek uygulamalıdırlar. Bir diğer problem de açık yaraların, dışkı materyali ve toprakla kontaminasyonları sonucu, sıklıkla multipl bakteri jenerasyonu ile enfekte olabilmeleridir (1, 2).

Antibiyotiklerin İstenmeyen Etkileri

Diğer ilaçlarda olduğu şekilde antibiyotikler de hastada az ya da çok istenmeyen etkilere neden olur. Bunlar; ilaç alerjisi, diğer ilaçlarla etkileşme sonucu istenmeyen etkilerin şiddeti veya sıklığının artması, enfeksiyonlar, dirençli suşların ortaya çıkması, bağışıklık sisteminin baskılanması ya da bozulması, enjeksiyon sonucu uygulama yerinde doku hasarına yol açılması, yenilebilir dokularda ilaç kalıntısına neden olunması sayılabilir (8, 15, 21).

Larval Tedavi (Maggot Therapy)

Enfekte yaraların sağaltımında kullanılan bir yöntem de larval tedavidir. Yaraları iyileştirmek için sinek larvalarının (kurtçuklar) kullanımına dair pratik uygulamalar, yüzyıllardır kullanılagelmektedir. Antibiyotik öncesi dönemde doktorlar, larvaların yaralardaki nekrotik dokuları elimine ettiğini ve hastalarda prognozu düzelttiğine dikkat çekmişlerdir. Larvalar, sürekli olarak ölü dokuyu uzaklaştırmaya çalışır ve canlı hücreleri bakterilerden temizleyerek ortaya çıkarırlar. Larval tedavi, 1940'larda antibiyotiklerin keşfine kadar kabul görmüş ve yaygın olarak kullanılmıştır. Antibiyotik-dirençli mikrop suşlarının ortaya çıkmasıyla larval tedavi, yaraların pratik bir sağaltımı olarak yeniden incelenmeye başlanmıştır. Tedavide kurtçukların kullanılması veteriner hekimliği ile karşılaştırıldığında özellikle beşeri hekimlikte daha yaygındır. Sinek larvaları, geleneksel yöntemlerin başarısız yada yetersiz olduğu durumlarda ülseratif lezyonlar, yanıklar, çeşitli tipteki benign ve malign tümörler, apseler ve osteomiyelitisin sağaltımında kullanılabilir. Diğer yandan kurtçukların uygulanmaları kolaydır, oldukça ucuzdurlar ve sistemik antibiyotiklerin yol açtığı normal mide bağırsak florasına zarar vermezler ya da zararlı kalıntı bırakmazlar (1, 2).

Tarihçe

Enfekte ve gangrenöz yaralara kurtçukların uygulanmasıyla başarılı bir iyileşmenin sağlandığına dair birçok belgenin kaynağı, tarih öncesi devirlere ve farklı birçok kültürlere dayanır. Maya yerlilerinin, yaraları güneşte kurutulmuş sığır kanıyla sardıkları ve bu uygulamayla, birkaç gün içinde yaranın kurtlanmasını sağladıkları bilinmektedir (5).

Avustralya'da yerli bir kabilenin, yaraları kurtçuklarla temizlediğine dair bir protokol, kuşaklar boyunca el değiştirerek süregelmiştir (5, 13).

Newfoundland'de balıkçıların ellerinde oluşan ciddi bir enfeksiyon, yaşlı bir kadının kurtçukları kullandığı "anneden kalma" eski bir yöntemle tedavi edilmiştir (5).

Larval tedaviye dair ilk yazılı dökümanlardan birinin Ambroise Pare'ye ait olduğu bilinmektedir. Charles XI ve Henri II-

bilimsel makaleler

I zamanlarında Fransa'da, baş cerrah olan Pare, 1557 yılındaki savaşta yaralanan askerlerin yaralarını tedavi etmede kurtçuklardan yararlanmıştır (13).

Baron D.J. Larrey 1829'da, Napoleon'un askerleri arasında cerrah subay olarak görev yaparken kurtçukların sadece nekrotik dokuya saldırdıklarını ve yaranın iyileşmesini hızlandırdıklarını gözlemlemiştir (2).

İç savaş süresince, konfederasyon cerrahları Joseph Jones ve J.F. Zacharias, yaraları tedavi etmede kurtçukları kullanmaya başlamışlardır. Zacharias ' bir gün içinde (kurtçuklar) bizim kullandığımız herhangi bir ajandan daha iyi şekilde yarayı temizlemişlerdi. Eminim ki onları kullanmakla bir çok hayat kurtardık '' şeklinde notlar tutmuştur (17, 18).

Kurtçukların tıbbi kullanımına dair ilk bilimsel çalışmalar Dr. W.S. Baer tarafından yapılmıştır (10, 13, 17, 18). Baer, I. Dünya Savaşı'nda iki askeri tedavi ettikten sonra sineklerle ilgili geniş çapta çalışmalara başlamıştır. Askerlerin savaş alanında 7 gün süresince yaralı olarak, hiçbir müdahale görmeden yatmalarına rağmen parçalı kırıklarının ve abdominal yaralarının sağlıklı bir granülasyon dokusu içeren binlerce kurtçuk tarafından infeste edildiğine dair yorum yapmıştır. Antibiyotik-öncesi dönemde bu tipteki yaralardan mortalite oranı % 75'e yakındı. Baer, 1920'ler ve 1930'lar boyunca, kurtçukların kullanılmasıyla osteomiyelitis ve kronik bacak ülserlerinden muzdarip 90'dan fazla hastanın tedavi edildiğini bildirmiştir. Kurtçukların nekrotik yaraları uzaklaştırdığını ve sağlıklı granülasyon dokusunun oluşmasını hızlandırdığını görmüştür. Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'da, 1935 yılına kadar, 200'ün üzerinde hastanede, 600'ü aşkın doktor, 5700 hastayı kurtçuklarla tedavi etmiştir. Larval tedavi, malign meme ülserleri, yanıklar, apseler, skuamöz hücre karsinomaları ve subakut mastoiditis sağaltımlarında da başarıyla kullanılmıştır. Penisilin ve sülfanomidlerin 1940'lardaki keşfedilmesi ile kurtçuklarla yapılan tedavi de daha az rağbet görmeye başlamıştır. Diğer yandan, antibakteriyellere-dirençli mikrop suşlarının ortaya çıkmasıyla, beşeri hekimlik yeniden larval tedavinin yararlarını "keşfetme" yoluna girmiştir (2).

> Beşeri hekimlikte larval tedavinin başarılı uygulamalarından söz edilmesine karşın aynı durum, veteriner hekimlik için fazlaca geçerli değildir. Veteriner hekimliğinde larval tedavi uygulamaları son derece sınırlı kalmıştır.

Beşeri Hekimlikteki Larval Tedavi Uygulamaları

Nekrotik, suppuratif, sulu, gangrenöz yaralar, larval tedavi için en uygun olanlardır. Klasik olarak larvalar, hasta genellikle aylarca süren antibiyotik tedavisinden sonra ve cerrahi müdahaleye rağmen başarılı bir iyileşme sağlanamadıysa, son çare olarak uygulanır. Hastanın genel durumunun iyi olmadığı ve antibiyotikleri tolere edemediği durumlar da larval tedavi için uygundur. Ağız yoluyla kullanılan antibiyotikler ve fagositik hücrelerin, etkilenmiş bölgeye ulaşması için yeterli bir kan dolaşımı gerekirken; kurtçuklar, açık yaradaki nekrotik dokuyu uzaklaştırmak ve bakterilerden temizlemek için sadece oksijene ihtiyaç duyarlar. Ayrıca larvalar, metisiline dirençli Staph. aureus da (MRSA) dahil tüm bakterileri elimine ederler. Kurtçuklarla tedavi konusunda beşeri hekimlikte çok sayıda örneğe rastlamak mümkündür. Aşağıda bunlar ile ilgili kısa bilgiler sunulmuştur (2).

1995'te, 31 yaşındaki bir erkeğe, tırmık yarası enfeksiyonu teşhisi konulmuş, bu teşhis konulmadan bir hafta önce, ağız yoluyla antibiyotik uygulamasına başlanmıştır (17). Bir hafta sonra ise, septisemi teşhisi konmuş ve damar içi antibiyotik verilmiştir. Enfeksiyon kontrol edilmekle birlikte, yara bölgesinde bir kavite (çukur) oluşmuştur. Bu durumda, otolitik atılımı hızlandırma amacıyla yara, hidrojel ile sarılmıştır. Bir ay sonra yarada kötü kokulu ve 5 cm çapında bir eksudat toplandığı görülmüştür. Larval tedaviye de bu aşamada başlanmış ve 3 gün sonra kokunun kaybolarak granülasyon dokusunun oluşmaya başladığı, yaranın 1 cm'lik çapa düştüğü görülmüş ve ikinci kez larva uygulanmıştır. Üç gün sonra yapılan pansuman değişimi sırasında granülasyon dokusunun dermis hizasına kadar yükseldiği görüldükten sonra larval sağaltıma son

bilimsel makaleler

verilmiş ve iyileşmeyi tamamlamak üzere hidrosellüler köpükten yapılmış bir tabaka ile yara kapatılmıştır (1, 2).

Yine 1995 yılındaki bir başka olayda da, 86 yaşında bir kadının bacağındaki, 4 yıllık geçmişi olan sirkümferansiyel (dairesel tarzda) ülserasyonda larva tedavisi uygulanmıştır. Haftada 3 kez bacağa pansuman yapılan ve haftada 2 kez de hastanede tedavi edilen yaranın yapışkan bir yapıya sahip olduğu ve ayrıca Pseudomonas ve MRSA etkenlerini içerdiği ifade edilmiştir. Sadece 4 günlük bir larval tedaviden sonra, yapışkan yapının çoğunun kaybolduğu, yara tabanında sağlıklı granülasyon dokusunun oluştuğu ve enfeksiyona dair klinik belirtilerin kaybolduğu gözlenmiştir (2).

Kurtçukların bu iyileştirici özellikleri, 1976 yılında, diabetes mellituslu bir erkek üzerinde de gösterilmiştir (7). Bu kişi, hastaneye Pseudomonas aeruginosa, Proteus mirabilis ve Enterococcus türleriyle komplike bir mastoiditis sonucu geldikten sonra, 3 gün süreçle antibiyotik verilmiş ve basit bir mastoidektomi geçirmiştir. Beşinci günün sonunda da antibiyotik tedavisi önerilerek taburcu edilmiştir. Bir ay sonra, kulak kepçesinde şişme ve P. aeruginosa, K. pneumoniae, Pr. mirabilis ve Streptococcus içeren, kulak arkasındaki kesiden köken alan irinli bir akıntı oluşmuştur. Bu durumda hastaya gerçek bir mastoidektomi ve nekrotik kulak kepçesi kıkırdağının uzaklaştırılması şeklinde müdahalede bulunulmuştur. Hastaneden 23 gün sonra ve sefaleksin monohidrat kullanılması önerilerek taburcu edilmiştir. Yine bir ay sonra hasta, yutkunamama şikayetiyle hastaneye geldikten sonra, kulak kepçesinde karnabahar görünümünde deformite ve maruz kalan kemiğe açılan irinli bir akıntı olan açık bir kesinin bulunduğu görülmüştür. Sonrasında 6 haftalık süreyle hastanede günde üç defa kas içi gentamisin süfat ve dört saatte bir damar içi karbenisilin disodyum tedavisi uygulanmıştır. Aynı zamanda hastaya haftada bir defa olmak üzere dört pseudomonas aşısı uygulanmıştır. Hastanedeki dönemin ilk 8 haftası boyunca, yaralı bölgeden günde 2 kez artık dokular uzaklaştırılmış ve 9. haftada larval tedaviye başlanmıştır. Bir hafta sonra, larvalar uzaklaştırılmış ve yaralı bölgedeki sağlıklı granülasyon dokusunun üzerine deri graftı yerleştirilmiştir. Hasta, ilk hastaneye yattığı tarihten 10 hafta sonra taburcu edilmiştir. Taburcu edildikten bir hafta sonra yaranın bulunduğu bölgedeki dokudan kültür yapıldığında hiçbir bakterinin bulunmadığı görülmüştür (7).

Veteriner Hekimlikte Larval Tedavi Uygulamaları

Beşeri hekimlikte larval tedavinin başarılı uygulamalarından söz edilmesine karşın aynı durum, veteriner hekimlik için fazlaca geçerli değildir. Veteriner hekimliğinde larval tedavi uygulamaları son derece sınırlı kalmıştır. Buna ilişkin değerlendirmeler de aşağıda sunulmuştur (11).

1953'de, 6-yaşlı Guernsey boğanın, mandibulasını tutan, 2 yıllık bir aktinomikozis (yumru çene) olgusunda, başın sağ tarafını tamamıyla kaplayan 15 cm derinliğinde ve 25 cm uzunluğunda kemik kütlesi tespit edilmiştir. Kütleyi çevreleyen geniş deri bölgesinin sınırlanmış, şiş ve yangılı olduğu klinik belirtilerin de ilerlemiş şekilde olduğu görülmüştür. Hasta sahibinin de izniyle larval tedavi uygulanmıştır. Beşeri hekimlikten farklı olarak tedavide steril kurtçuklar kullanılmamıştır. Bir kavanozdaki karaciğer parçası üzerinde L. sericatanın larvaları geliştirilmiş ve sağaltımda kullanılmıştır. Binlerce kurtçuk bir spatül yardımıyla yaraya uygulanmıştır (2).

Sağaltımı izleyen birkaç gün içinde şişlik ve yangı gerilemiş ve boğa, çiğneyip yutmaya başlamıştır. Üç ay içinde boğanın durumu daha da iyiye gitmiş ve normal beslenme ve üreme etkinliklerine dönebilmiştir. Lezyonu çevreleyen doku ise kabuk bağlamıştır. Başlangıç sağaltımından 6 ay sonra, boğa öncekine göre daha iyi bir duruma gelmiştir ve hiçbir yangı belirtisi olmamasının yanında, deri de normal kıllarla örtülmüştür (1,2).

Dekübit yarası ve supuratif ülseri olan tavşanlarda yapılmış diğer bir çalışmada ise, Kocisova ve ark. Phormia regina larvaları direkt olarak yara bölgesine yerleştirilmiştir. Ortalama 3 ila 6 gün sonra tedavinin olumlu sonuçları görülmüş ve tavşanların tedaviyi iyi tolere ettikleri bildirilmiştir. (9).

Kas içi enjeksiyon uygulaması sonrasında sol gluteal bölgesinde derin nekrotik apse şekillenen 25 yaşındaki dişi bir eşek üzerinde yapılmış bir çalışmada; yaranın cerrahi yolla yüzeydeki nekrotik dokulardan arındırıldığı fakat

bilimsel makaleler

derindeki nekrotik dokuların temizlenemediği belirtilmiştir. Bu hastaya tedavinin bir sonraki aşamasında steril Lucilia sericata larvaları uygulandığı ve yaranın yan etki görülmeden iyileştiği saptanmıştır (4).

Larval Tedavide Kullanılan Kurtçuklar

Sinek kurtçuklarının hepsi de larval tedavi için uygun olmadığı, Sarcophagidae familyasının üyeleri (yumuşak doku, et sinekleri) ve *Cochliomyia hominovorax* (screw solucanı) türleri, canlı dokuları da yediklerinden bu amaçla asla kullanılmamaları gerektiği bildirilmiştir (10, 11, 13, 17, 18).

En sık kullanılan larvalar Calliphoridae, özellikle de *Lucilia sericata* (greenbottle blowfly) (Resim 1) ve *Phormia regina* (blackbottle blowfly)' dır (Resim 2), ki bunlar sadece nekrotik dokularla beslenirler (2).

Resim 1. *Lucilia sericata* görünüşü (3)

Larval Tedavinin Uygulanması

Başarılı bir larval tedavi için kurtçukların yaraya konulmadan önce bakterilerden arındırılması gerektiği, 1933 yılında rapor edilmiştir. İlk sterilizasyon tekniği, taze sinek yumurtalarını seyreltik sodyum hipoklorit çözeltisinde yıkadıktan sonra steril suyla durulamak ve sonrasında da %4 formaldehitle çalkalamak şeklinde olmuştur. Gelişmeleri için yumurtalar, yeniden durulandıktan sonra, steril etagar besi yerine yerleştirilmiştir. Günümüzde kullanılan daha kolay ve ucuz uygulama ise larvaların doğrudan satın alınmasıdır (2).

Resim Resim 2. *Phormia regina* gönüşü (3).

Larval tedavi uygulamasında uzunluğu 1-3 mm olan larvalar, artık dokuları uzaklaştırmak amacıyla nekrotik yara üzerinde tutulurlar. Beşeri hekimlikte, hidrokolloid bir pansuman üzerinde lezyon büyüklüğünde ve biçiminde bir delik açıldıktan sonra pansuman, yaraya yerleştirilir (1,2).

Bu durum, dış pansuman yüzeyi için bir zemin hazırlar ve çevreleyen dokuyu larvaların proteolik enzimlerinden korur. Alternatif olarak, çinko pastası kullanılabilir. Daha sonra da, lezyonun her santimetre karesi için yaklaşık 10 larva yerleştirilir. Yara ve larvalar ince naylon ağ ile örtülür ve yapışkan bir bantla tutturulur. Bu ağın üzerine de eksudatı ve sıvılaşmış nekrotik dokuyu emmesi için bir ped yerleştirilir. Bu ped, gereken sıklıkla değiştirilmelidir, bu uygulama larvalara zarar vermez. Larvalar, 3 gün sonra uzaklaştırılmalıdırlar. Bu da ağın alınarak lezyonun steril tuzlu su çözeltisiyle yıkanmasıyla kolaylıkla yapılabilir. Eğer gerekliyse, aynı zamanda yeni bir larva uygulaması da yapılabilir. Ortalama olarak bir larva, günde 10-15 gram nekrotik doku tüketir (13).

Larval tedavi uygulaması, klasik sistemik antibiyotik tedavisiyle birlikte de yapılabilir. Ayrıca X-ışınlarından etkilenmezler ve radyografi çekilirken yerlerinde bırakılabilirler (19).

bilimsel makaleler

Etki Mekanizması

Larval tedavinin etki mekanizmasına ilişkin kesin bir görüş söz konusu değildir, ancak bu konuda ileri sürülen düşünceler vardır. Aşağıda bunlara ilişkin değerlendirmeler sunulmuştur;

• Larvalar, dokunun gerçekten sindirimini yaparlar,

• Larvaların fiziksel varlığı, hastadaki eksudat oluşumunu uyararak ve bakterilerin yıkanarak uzaklaştırılmasını sağlar,

• Larvaların sekresyonları yaranın pH'sını değiştirir,

• Larvaların sindirim sistemlerindeki antibakteriyel maddeler, bakterileri parçalar,

• Larval sekresyonlar, iyileşmeyi hızlandırırlar,

• Larvaların çok yavaş olan hareketleri, granülasyon dokusu oluşumunu uyarırlar (2).

Tam mekanizma, günümüze değin bilinmemekle beraber, yapılan çalışmalar, yukarıdaki önerilerin birbirini tamamlayıcı nitelikte olabileceğine işaret etmektedir (2).

Yapılan bir çalışmada L. sericata'dan, hemolenf, sindirim salgıları ve böcek yumuşatıcı (insect molting) hormon 20-hidroksiekdizon toplanmış ve insan fibroblastları üzerinde etkileri denenmiştir (14). Bu ekstraktların her birinin fibroblast kültürlerini uyardığı fakat bu oranın, sadece % 12.5'luk büyüme hormonunun tek başına kullanıldığı zamanki orana karşılık geldiği görülmüştür. Bununla birlikte, her bir ekstrakt, büyüme faktörü ile birlikte kullanıldıklarında fibroblastları uyarıcı etkileri daha da belirginleşmiştir (2).

Bir başka çalışmada ise, larval sekresyonların kolajenöz yanık eskarı ve nekrotik deri dokusunu yıkımlama yeteneği denenmiştir. Calliphora erythrocephala bir kavanoza yerleştirilmiş ve salgıları toplanmıştır. Ratlar anestezi edildikten sonra sırtlarında 2 yanık yarası oluşturulmuştur. Yanık lezyonlarından biri kontrol olarak epitelizan kremle tedavi edilmiş, diğer yara ise bu kremle birlikte larval sekresyonlarla sağaltım görmüştür. Epitelizan kremle birlikte larval sekresyonları da içeren yarada, sadece epitelizan krem uygulanan yaraya kıyasla daha belirgin yıkımlanma gözlenmiştir. Ayrıca bu çalışmada, sekresyonlardaki enzimlerin 24-48 saat süreyle dayanıklı oldukları ve yine bu enzimlerin pansumanın üzerinden de etkili olabildikleri görülmüştür (1, 2).

Yine bu çalışmanın devamında, larval sekresyonlardaki enzimlerin tripsin, lösin aminopeptidaz, karboksipeptidaz A ve karboksipeptidaz B gibi enzimlerle aynı moleküler ağırlık, özellik, inhibisyon ve duyarlılığa sahip oldukları bulunmuştur (2).

Sonuç

Beşeri hekimlikte, larvaların Gram pozitif, Gram negatif, aerobik ve anaerobik bakterilerle kontamine yaraları iyileştirdikleri gösterilmiştir (2).

Kurtçuklar, hızla nekrotik dokuları yıkımlarlar ve sağlıklı granülasyon dokusunun oluşumuna zemin hazırlarlar. Enfekte kırıklar, kesikler, tel yaraları ve parçalı kırıklarda iyileşmeyi desteklemek amacıyla kurtçukların kullanımı, veteriner hekimlikte antibiyotik kullanımının azalmasına yardım edebilir. Kurtçuklar, lezyonlara kolaylıkla uygulanabilirler ve herhangi bir kalıntı da bırakmazlar. Emziren hayvanların veya organik besi sığırlarının enfekte yaraları, hemen kesime sevk edilmeleri yerine larvalarla tedavi edilebilir. Bu durum, hayvana istenilen oranlarda büyüyebilmesi ve ekonomik değerine erişebilmesi için zaman verecektir. Süt sığırlarındaki kurtçuk tedavisi, antibiyotiklerle bulaşık bir sütün dökülmesi gerekliliğine de son verecektir. Atlarda antibiyotiklerin kullanılması, hassas mide bağırsak floralarına etkiyerek kolitis ile sonuçlanabilmektedir. Atlardaki yaraların, kurtçuklarla tedavisi olumsuzluğu ortadan kaldırılabilecektir. Ev hayvanlarında da, larval tedaviden faydalanılabilir. Beşeri hekimlikte ilgili olaylarda daha önce bahsedildiği gibi, kurtçukların çeşitli tipteki malign veya benign tümörler üzerindeki apseleri tedavi ettikleri gösterilmiştir. Veteriner hekimler, pahalı bir cerrahi müdahaleye veya kemoterapiye güçleri yetmeyen pet sahipleri için larval tedaviyi, sağaltımlarına bir seçenek olarak ekleyebilirler (15).

Larval terapi, nekrotik yaraların sağaltımı amacıyla yüzyıllardır başarıyla uygulanmış bir yöntemdir, ancak ye-

bilimsel makaleler

ni antibiyotiklerin kullanıma girmesiyle birlikte uygulanmalarında azalma meydana gelmiştir. Larvaların antibiyotik-dirençli suşlarını da içeren birçok bakteriye karşı tedavisel etki gösterebildikleri ve yara iyileşmesini sağladıkları bilimsel çalışmalarla da gösterilmiştir. Kurtçuklar, hızlı ve etkili bir şekilde yaradan nekrotik dokuyu uzaklaştırırlar ve klasik bir tedavinin başarısız olduğu apseler, dermal ülserler ve mastoiditiste iyileşmeyi hızlandırırlar. Tedavide sadece, canlı dokularla beslenmeyen larvalar kullanılabilir. Bu larvalar, yüzeylerinde bulunabilecek herhangi bir bakteri olasılığına karşı sterilize edilmelidirler. Tedavi, esasta bir pansuman ve yaraya konulan larvaların kaçmalarını engellemek için üzerlerine yerleştirilecek basit naylon bir ağdan oluşur. Ağın üzerine konulacak bir ped de, eksudat ve sıvılaşmış doku artıklarını absorbe etmeye yardımcı olur. Larvalar, yara üzerinde yaklaşık 3 gün bırakılır ve sonrasında da ılık tuzlu suyla yıkanarak uzaklaştırılır. Kesin etki mekanizması tam anlamıyla gösterilememesine rağmen yapılan çalışmalar, larval sekresyonların, epidermal büyüme faktörü ve interlökin 6'nın etkilerini daha da artırdığı yönündedir. Bu sekresyonlar, proteolitik aktiviteleri olan enzimler içerirler (2).

Kaynaklar

1. Anon,a. (2004). Erişim tarihi: 20.11.2004. Erişim adresi: http://www.nmsl.chem. ccu.edu.
2. Anon,b. (2000). Erişim tarihi: 21.11.2004. Erişim adresi: http://www.worldwidewounds. com/2000/oct/Janet-Hinshaw/Larval-Therapy-Human-and-Veterinary.html.
3. Anon, c. (2004). Erişim tarihi: 20.11.2004. Erişim adresi: http://www.biopix.dk/ Species.asp.
4. Bell, (2001). Use of Sterile Maggots to Treat Panniculitis in an aged Donkey. Veterinary Record. 149: 768-70.
5. Church,J.C. (1996). The Traditional Use of Maggots in Wound Healing, and the Development of Larva Therapy (Biosurgery) in Modern Medicine. J Altern Complement Med, Winter. 2(4):525-7.
6. Eşrefoğlu ve ark. (1996). Farklı ortamlarda yaşayan canlılarda derinin yapısı. Turkısh Journal of Dermatopatology, 5: 3-4.
7. Horn, K.L., Cobb, A.H., Gates,GaA. (1976). Maggot Therapy for Subacute Mastioditis. Arch Otolaryngol, Jun. 102:377-9.
8. Kaya, S. (2002). Antibiyotikler, Alınmıştır. Veteriner Hekimliğinde Farmakoloji. Ed. Kaya S., Pirinçci, İ., Bilgili, A. Medisan Yayın Serisi: 55. Ankara.
9. Kocisova ve ark. (2003). Fırst Non-Conventional Veterinary Treatment of Skin Infections with Blowfly Larvae (Calliphoridae) in Slovakia. Bull. Vet. Inst. Pulawy 47: 487-90.
10. Krajacic, A. (1998). Consider Using Maggots. Todays Surgical Nurse, May-Jun. 20(3): 28-32.
11. Mulder, J.B. (1989). The Medical Marvels of Maggots. Jawma, dec. 195(11):1497-9.
12. McKellar, Q.A. (1998). Antimicrobial Resistance: a Veterinary Perspective. BMJ, Sep 5, 317 (7159): 610-1.
13. Pechter, E.A., Sherman, R.A. (1983). Maggot Therapy: The Surgical Metamorphosis. Plastic Recon. Surgery, Oct. 72(4):567-70.
14. Prete,P.E. (1997). Growth Effects of Phaenicia sericata Larval extracts on fibroblasts. Mechanism for Wound Healing by Maggot Therapy. Life Sci. Feb. 60(8): 505-10.
15. Reed, S.M., Bayly,W.M. (1998). Toxicologic Diseases: Antibiotic-Associated Diarrhea-Pathogenesis. Equine Internal Medicine, Philadelphia: Saunders Company. 672-3.
16. Samsar, E., Anteplioğlu, H., Akın,F. (1996). Klinik Tanı Yöntemleri ve Genel Cerrahi. Tamer Matbaacılık Yayıncılık Tanıtım Hizmetleri. ANKARA.
17. Thomas,S., Jones,M., Shutler,S., Jones,S. (1996a). Using Larvae in Modern Wound Management.Journal of Wound Care, Feb 1996;5(2):60.
18. Thomas,S., Jones,M., Shutler,S., Andrews,A. (1996b). All You Need to Know About Maggots. Nursing Times, Nov 1996;92(46):63-76.
19. Thomas,S., Andrews,A., Jones,M. (1998). The Use of Larval Therapy in Wound Management. Journal of Wound Care, Nov. 7(10): 521-4.
20. Wise,R., Hart,T., Cars,O., Streulens,M., Helmuth,R., Huovien,P., Sprenger,M. (1998). Antimicrobial Resistance is a Major Threat to Puplic Health. BMJ, Sep 5, 317 (7159): 609-10.
21. Yarsan,E., Durgut,R. (2002). Veteriner Hekimliğinde Deri Hastalıkları ve Sağaltım. Medisan Yayınevi ANKARA.

bilimsel makaleler

SIĞIRLARDA SPERMAYLA AKTARILAN KALITSAL HASTALIKLAR

Recai KULAKSIZ[1], Ali DAŞKIN[2]

ÖZET

Dünyada genetik olarak üstün boğaların spermasının suni tohumlamada yaygın ve sık olarak kullanılması, sperma kaynaklı resesif genlerin daha fazla olarak gözlenmesine neden olmuştur. Bu Derlemede sığırlarda son yıllarda tanımlanan resesif kaynaklı kalıtsal hastalıklar hakkında özet bilgi verilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sığır, Boğa, Sperma, Kalıtsal hastalık

SUMMARY

Thanks to the intensive exploitation of elite sires in artifical insemination, the risk of a fast spread worldwide of recessive hereditary defects is extremely high. The aim of this is to summarize new findings on the most important recessive hereditary disorders in cattle.

Key Words: Cattle, Bull, Semen, Hereditary disease

Giriş

Dünyada genetik olarak üstün özellikteki boğaların spermasının sun'i tohumlamada sık olarak kullanılması genetik çeşitliliği azaltmış ve sperma kaynaklı resesif genlerin daha çok ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum sperma kaynaklı kalıtsal hastalıkların yaygınlaşmasıyla sonuçlanmaktadır. Çok az sayıda genetik hastalık ya da bozukluk dominant gen tarafından da ortaya çıkarılmaktadır. Genetik hastalıklar genellikle tek bir çift resesif gen tarafından oluşturulmakta ve tüm sığır ırklarında görülebilmektedir. Kalıtsal hastalıklardan etkilenmiş olan buzağılarda yapısal ya da fonksiyonel bozuklar meydana gelmektedir. Buzağı doğumdan hemen önce ya da sonra kaybedilmektedir. Kalıtsal hastalıklar bir sürüde %1'den az veya %3'ten fazla dağılım gösterebilir (Johnson ve ark., 1997). Sperma kaynaklı kalıtsal hastalıklar sık görülmemesine rağmen ekonomik bakımdan önemlidir (Zabek ve Rys, 1998).

Sığır yetiştiricileri zaman zaman sürülerinde sperma kaynaklı kalıtsal hastalıklara rastlayabilirler. Bu hastalıklar yetiştiriciliği olumsuz etkilerler. Eğer yetiştiriciler sürülerinde kalıtsal hastalıklar görmemek istiyorlarsa suni to-

1.Doktora öğrencisi., Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dölerme ve Suni Tohumlama Anabilimdalı
2. Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dölerme ve Suni Tohumlama Anabilimdalı

bilimsel makaleler

humlama için kullandıkları boğaların genetik hastalıklar yönden negatif ya da taşıyıcı olmayanlarını kullanmaları gerekmektedir (Blakely, 1993).

Spermayla aktarılan kalıtsal hastalıklar konusunda dikkat edilecek hususlardan birisi; boğaların pedigrilerin ve progeny test sonuçlarının kalıtsal hastalıklar bakımdan taşıyıcı olmadıkları ya da negatif olduğunun belirtilmiş olmasıdır. Böylece çiftliklerde taşıyıcı eşleşmelerin önüne geçilebilir. Modern DNA testleri, genetik kusur ve hastalıkların tanınmasına yardımcı olmakta ve de sun'i tohumlamada kullanılan boğaların genetik hastalıklar bakımından taşıyıcı olup olmadığı belirlenebilmektedir (Conte, 2004).

1. Kompleks Vertebral Malformasyon (CVM)

Danimarkalı bilim adamlarınca 2000 yılında keşfedilmiştir. Carlin- M Ivanhoe Bell adlı boğanın dünya genelinde suni tohumlamada sık olarak kullanılmasından dolayı hastalık görülmeye başlanmıştır. CVM, Dünyada Holstein ırkının önemli bir problemidir. Şu ana kadar sadece Holstein ırkında tanımlanmıştır. Otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulmaktadır (Podwika ve Ormian, 2003).

Holstein buzağılarda kongenital malformasyonlarla karakterizedir. En dikkati çeken bozukluklar bacaklarda şekillenen bükülme ile birlikte görülen sertlik ve katılıktır. Kısalmış bir boyun dikkati çekmektedir. Etkilenmiş buzağı ve fetusları tam olarak teşhis etmek kolay değildir. Çünkü fiziksel defektler çok belirgin değildir. Tam teşhis koymak için nekropsi yapılması gerekmektedir. Nekropside, columna vertebralisin kıvrım bölgelerinde anormallikler, kaynaşmış vertebralar, kaynaşmış ya da kayıp kaburgalar ve kalpte deformasyonlar görülmektedir. Vertebral anomaliler çok kolay tespit edilecek şekilde olabildiği gibi ancak radyografi ile tespit edilebilecek vakalar da görülmektedir (Duncan ve ark., 2001;Revell, 2001).

Buzağıların çoğu ölü olarak doğmaktadır. CVM' den etkilenmiş ineklerin doğumu zamanı normal zamanından önce şekillenmekte, embriyonik ölümler görülmektedir (Konersmann ve ark., 2003).

DNA testi yapılarak boğanın taşıyıcı olduğu ya da bu hastalık yönünden ari olduğu tespit edilebilmektedir. DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "CV" kodu, test negatif ise "TV" kodu ile belirtilmektedir.

Resim 1. CVM (Kompleks Vertebral Malformasyon)

2. Bovine Leukocyte Adhesion Deficiency/Sığır Lökosit Adhezyon Eksikliği (BLAD)

Bir yaşından küçük Holstein sığırlarda görülen, letal, otozomal resesif bir genetik hastalık olup, 1988 yılında tanımlanmıştır. Bu durumda olan sığırlarda nötrofiller bakteriyel enfeksiyonlara yanıt verememesinden dolayı erken yaşlarda ölürler. Bazı değerli boğalar bu hastalık genini taşıdıklarından dolayı, Holstein ırkının ciddi bir kalıtsal hastalığıdır (Kehrli ve ark., 1990).

BLAD hastalığına maruz kalmış olan buzağılarda lökositlerin kan dolaşımından enfekte dokuya geçmelerinde yetersizlik nedeniyle buzağılar enfeksiyonlara çok duyarlı hale gelmekte ve de enfeksiyon sonucu ölümler şekillenmektedir (Kehrli ve ark., 1990). Hastalığın moleküler düzeydeki temel nedeni, nötrofillerin beta 2 integrinlerin eksikliği sonucu adezyonla ilgili fonksiyonlarını yapamamaları ya da diğer deyişle nötrofillerin patojenleri yok etme yeteneklerinin kaybolmasıdır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından beta 2 integrinler CD18 olarak ifade edilmektedir. Adezyon yetersizliğinde meydana gelen nötrofil disfonksiyonu sonunda enfeksiyonlara karşı duyarlılık şekillenmektedir. Çünkü, nötrofillerin sayısının aşırı artmasına rağmen nötrofiller patojen etkenlerle savaşma yeteneklerini kaybetmektedirler. Nötrofillerin beta 2 integrinlerin yapısal ve fonksiyonel özelliklerini kalıtsal olarak aktarmaları, hastaların aynı familyadan olmaları ile saptanmıştır (Poli ve ark., 1996; Natonek, 2000).

bilimsel makaleler

Genç holstein buzağılarda bakteriyel enfeksiyondan dolayı, tekrarlayan pneomoni, gingivitis, ülseratif ve granülamatöz stomatitis, enteritis görülmekte ayrıca yara iyileşmesinin gecikmesi, kanda nötrofil sayısında artış gözlenmektedir. En dikkat çeken bulgulardan birisi de yüksek ateş ile birlikte sürekli bir zayıflamadır. Bu da güçsüzlüğe ve halsizliğe neden olmaktadır. Buzağı erken yaşta kaybedilmektedir. BLAD hastalığı olan buzağıların yaşam süresi nispeten kısadır. Nadiren bir yaşına kadar yaşayabilirler (Ackermann ve ark., 1996).

DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "BL" kodu ile, test edilmiş negatifler ise "TL" kodu ile belirtilmektedir.

Resim 2. BLAD (Bovine Leukocyte Adhesion Deficiency/Sığır Lökosit Adhezyon Eksikliği)

3.Deficiency of Uridine Monophosphat Synthase/Üridin Monofosfat Sentezi Eksikliği (DUMPS)

Otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulan, Holstein ırkına özgü kalıtsal bir hastalıktır (Kuhn ve Shanks, 1994). Sığırlarda enzim eksikliğine bağlı en yaygın kalıtsal hastalık DUMPS' tur. Taşıyıcı boğaların kullanılması hastalığın ortaya çıkmasında ana etkendir. Bu genetik hastalıkların taşıyıcısı boğa ve inekler normalden farklı bir görünümde olmazlar. Ancak taşıyıcı dişilerde reprodüktif problemlerin daha fazla şekillendiği bildirilmektedir (Robinsson ve Shanks, 1990).

Homozigot resesif gen taşıyan embriyolar gebeliğin erken döneminde ölürler veya doğum gerçekleşirse buzağı ölü olarak doğar. Gebeliğin ilk aylarına embriyonik ölümler görülmesi gebelik için gerekli olan suni tohumlama sayısını artırırken, buzağılama aralığının da uzamasına neden olur. ABD' deki Holstein sürülerinde bu hastalık geninin taşıyıcısı oranı %1-2' dir (Fries ve Ruvinsky, 1999).

DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "DP" kodu ile, test edilmiş negatifler ise "TD" kodu ile belirtilmektedir.

4. Maple Syrup Urine Disease (MSUD)

Otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulan, öldürücü kalıtsal bir hastalıktır. Ketoasit dehidrogenaz enziminin eksikliğine bağlı olarak oluşmaktadır ve metabolizmadaki bu hata, uzun zincirli amino asitlerin (lösin, isolosin ve valin) ve bunların ketoasitlerinin (ketoisokaproik asit, keto-_metilvalerik asit ve ketoisocaproic asid) vücut sıvılarında ve dokularında birikmesine neden olmaktadır (Healy ve Dennis, 1995).

MSUD yaygın olarak boynuzsuz Herefordlarda görülür (Zhang ve ark., 1990; Dennis and Healy, 1999). Buzağının doğumundan 12- 48 saat içerisinde merkezi sinir sisteminde depresyon, uyuşukluk septomları gözlenir. Sonuçta koma ve 48-72 saat içerisinde ölüm şekillenmektedir (Fries ve Ruvinsky, 1999).

5. Mule Foot (Syndactly/Katırtırnaklılık)

Otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulan, çok sayıda sığır ırkında görülmesine karşın sıklıkla Holstein, Angus ve Simmental ırklarında görülen kalıtsal bir hastalıktır. Bu genetik bozukluk en sık ön ayak tırnaklarında daha az sıklıkla da arka ayak tırnaklarında görülmektedir. Hasta doğan buzağılar ayakta duramaz, yürümekte zorluk çekerler, yürümeleri yavaştır, adım aralıkları genişliği fazladır. (Johnson ve ark., 1997; Leipold, 1998).

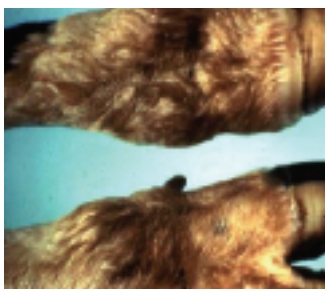

Resim 3. Mule Foot (Syndactly/Katırtırnaklılık)

DNA testi uygulanan

bilimsel makaleler

ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "MF" kodu ile, test edilmiş negatifler ise "TM" kodu ile belirtilmektedir.

Resim 3. Mule Foot (Syndactly/Katırtırnaklılık)

6. Progressive Degenerative Myeloensefalopati/Zik Zak Hastalığı (Weaver)

Otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulan , Brown Swiss ırkına özgü genetik bir hastalıktır. Zik Zak hastalığının belirtileri 5- 18 aylık hayvanlarda ortaya çıkmaktadır. Klinik belirti olarak, ayağa kalkmada güçlük, arka bacaklarda zayıflama, sendeleyerek yürüme septomları gözlenmektedir. Buzağının yaşı ilerledikçe yürümesi çok güç olmakta ve bir süre sonrada ölüm gerçekleşmektedir. (Troyer ve ark., 1993).

DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "W" kodu ile, test edilmiş negatifler ise "TW" kodu ile belirtilmektedir

Resim 4. Weaver (Progressive Degenerative Myeloensefalopati/Zik Zak Hastalığı

7. Spinal Muskular Atrofi (SMA)

Brown Swiss ırkına özgü, resesif bir gen tarafından oluşturulmaktadır. Klinik belirti olarak, buzağılarda arka bacaklarda güçsüzlük, yürümede zorluk, ön bacaklar yana açılmış bir görünüm ve nefes alıp vermede güçlük gözlenmektedir. Bu belirtilere kas fonksiyonlarındaki bozukluk ve ayakta duramama da eşlik eder (Troyer ve ark., 1993).

DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "SMA" kodu ile belirtilmektedir.

8. Limber Legs (Çarpık Ayaklılık)

Jersey ırkına özgü, otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulan kalıtsal bir hastalıktır. Buzağı genelde ölü doğmaktadır. Ancak canlı doğarsa ayakta duramaz ve ön ayakları birbirine dolaşık ya da çapraz, arka ayakları yana açıktır. Bu durum buzağının ileriki yaşamında kesinlikle normale dönmez. Kısa bir zaman içinde ölüm şekillenmektedir (Leipold ve ark., 1990).

DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "LL" kodu ile belirtilmektedir.

Resim 5. Limber Legs (Çarpık Ayaklılık)

9. Rekto Vaginal Daralma (RVC)

Jersey ırkına özgü, otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulan kalıtsal bir hastalıktır. Teşhis edilmesi güç olup ancak doğum esnasında belirlenebilmektedir. Hayvanlarda vulvo-vestibular kısım ile rektum elastikiyetini kaybetmiştir. Dişi buzağıların ileriki yaşlarında doğum yapmaları güç olmakta ve doğumlar genellikle sezaryen operasyonuyla gerçekleştirilmektedir. Sun'i tohumlama uygulamalarında güçlüklerle karşılaşılmaktadır. Hastalıkta meme de etkilenmekte ve memede ödem ve gangrenleşme görülmektedir (Leipold ve ark., 1990).

DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "RCV" kodu ile belirtilmektedir

10. Prolonged Gestation (Uzamış Gebelik)

Holstein ve Guernsey ırklarında görülmektedir. Bu genetik hastalık fetusun adrenal korteksinden kortikostreo-

bilimsel makaleler

id hormonunun salınımındaki yetersizlik nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Gebeliği uzamış sığırların fetusu incelendiğinde hipofiz bezinin gelişmediği görülmüştür. İneğin gebelik süresi uzamaktadır. Bu durumda doğumu başlatma girişiminde bulunulmalı ya da buzağı çıkarılmalıdır. Buzağı sıklıkla büyük ve ölmüş olmaktadır (Schalles ve ark., 1997).

DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "PG" kodu ile belirtilmektedir

11. Cryptorchidism (Kriptorşidizm)

Otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulan ve bir çok ırkta görülen kalıtsal bir hastalıktır. Bir ya da iki testisin scrotuma inmesindeki başarısızlık olarak adlandırılmaktadır. Olguların çoğu tek taraflıdır. İki taraflı kriptorşidli hayvanlar daima sterildir, tek taraflı olguların fertilitesi ise değişen derecelerde bozuktur. Fertiliteyi etkileyen kalıtsal bir hastalıktır (Leipold, 1980).

12. Hairless (Kılsızlık)

Otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulan, sıklıkla etçi sığırlarda gözlenen kalıtsal bir hastalıktır. Kılsızlık, vücudun tamamı ya da bir kısmında oluşabilir. Vücudun bir kısmında görülmesi boynuzsuz Hereford ırkında tipiktir. Buzağılar doğduklarında çok ince bir kıl örtüsüne sahip olmaktadır ve çevresel stresten etkilenmeye yatkınlık vardır. Ayrıca deri hastalıkları daha sık gözlenmektedir (Blakely, 1993).

DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "HL" kodu ile belirtilmektedir

13. White Heifer Disease (Beyaz Düve Hastalığı)

Shorthorn ırkına özgü, otozomal resesif bir gen tarafından oluşturulan reprodüktif bir bozukluktur. Dişi hayvanlarda reprodüktif organlar tam olarak gelişmemiştir. Beyaz düve hastalığında tek bir lezyon tanımlanamaz ve çok çeşitli yapısal bozukluklar gözlenebilir (Bennet ve ark., 1973).

Beyaz düve hastalığının daha sık görülen ve hafif şeklinde, hymen tamamen kapalı veya kısmen kapalı olup genital kanalın diğer kısımları normal gelişimini tamamlamış olmaktadır. Bu sorun, tek resesif ve özellikle beyaz renge yoğunlaşan bir gene bağlıdır. Kalıtsal bir hastalık olduğu için yetiştirmede kullanılması doğru değildir (Charlier ve ark., 1996).

14. Polled (Boynuzsuzluk)

Sığırlarda boynuzsuzluk dominant bir gen tarafından belirlenmektedir. Son zamanlarda sığırlarda boynuzsuz sürü oluşturma yönünde artan bir ilgi oluşmaktadır. Sığır ırklarından bazıları doğal yapıları gereği boynuzsuzdur. Boynuzsuzluk bir çok ırk için pozitif yönde kullanılmaktadır. Son yıllarda Holstein ırkında da tanımlanmıştır (Bouic, 2000).

DNA testi uygulanan ve taşıyıcı olduğu belirlenen boğaların pedigri ve progeny test sonuçlarında "PC" kodu ile belirtilmektedir

SONUÇ

Son yıllarda Türkiye'de sığırlarda suni tohumlamanın yaygınlaşmasıyla yurtdışından sperma ithalatı artmıştır. Bunun sonucu olarak daha önceki yıllara göre sperma kaynaklı genetik hastalıkların görülme sıklığında da artış meydana gelmiştir.

Genetik hastalıkların belirlenmesi için uygulanacak testlerin sun'i tohumlamada kullanılacak boğada gerçekleştirilmesi ekonomik kayıpların önlenmesi bakımından gereklidir. Sperma kaynaklı genetik hastalıkları önlemenin en iyi yolu taşıyıcı boğaların kullanılmaması ve de bu boğaların spermalarının ithal edilmemesi olmalıdır. Türkiye'de belirtilen hastalıkların kısmen teşhisi yapılabilmektedir. Kalıtsal hastalıklar yönüyle oluşacak kayıpların önüne geçmek için spermaları kullanılacak boğaların dölle denemeye (progeny test) alınmış ve genetik hastalıkları taşımadıkları belirlenmiş olmalıdır.

bilimsel makaleler

Kaynaklar

1. Ackermann, M.R., Kehrli, M.E., Laufer, J.A., Nusz, L.T. (1996). Alimentary and respiratory tract lesions in eight medically fragile Holstein cattle with bovine leukocyte adhesion deficiency (BLAD). Vet. Pathol. 33: 273-281.

2. Bennet, R.C., Olds, D., Deaton, O.W., Thrift, F.A. (1973). Nature of white heifer disease (partial genital aplasia) and its mode of inheritance. Am. J. Vet. Res. 34: 12-19.

3. Blakely, D. (1993). Erişim: Genetic abnormalities in beef cattle. Erişim: www.gov.on.ca/OMAFRA/english/livestock/beef/genetics. html. Erişim tarihi: 1.04.2005.

4. Bouic, F. (2000). Polled Holstein cattle. Erişim: www.midohio.net/fabouic/polled.htm. Erişim tarihi: 25.5. 2005.

5. Charlier, C., B. Denys, J.I., Belanche, W., Coppetiers, L., Grobet, M., Mni, J., Womack., Hanset, R. (1996). Microsatellite mapping of the bovine roan locus: a major determinant of White Heifer Disease. Mammalian Genome. 7: 139-142.

6. Conte, A., Rozen, F.M.B. (2004) Hereditary diseases in cattle. Revista de Medicina Veterinaria (Buenos Aires). 85 (3): 93-104.

7. Dennis, J.A., Healy, P.H. (1999). Definition of the mutation responsible for maple syrup urine disease in poll shorthorns and genotyping poll shorthorns and poll hereford for maple syrup urine disease alleles. Res. Vet. Sci. 67: 1-6.

8. Duncan, R.B., Carrig, C.B., Agerholm, J.S., Bendixen, C. (2001). Brief communications. Compex vertebral malformation in a Holstein calf: report of a case in the USA. J Vet Diagn Invest. 13: 333-336.

9. Fries, R., Ruvinsky, A. (1999). The genetics of cattle. CAB International. Wallingord, pp. 71.

10. Healy, P.J., Dennis, J.A. (1995). Heterozygote detection for maple syrup urine disease in cattle. Austr. Vet. J. 72: 346-348.

11. Johnson, J.L., Leipold, H.W., Hudson, B.D. (1997). Prominent congenital defect in Nebraska beef cattle. Erişim: www.ianrpubs.unl.edu/beef/g759.htm. Erişim tarihi: 1.04.2005.

12. Kehrli, M.E., Schlamlstieg, F.C., Anderson, D.C., Van Der Maaten, M.J., Hughes, B.J., Ackermann, C.L. (1990). Molecular definition of the bovine granulocytopathy syndrome: Identification of deficiency of the Mac-1 (CD11b/CD18) glycoprotein. Am J Vet Res. 51: 1826-1836.

13. Kirkpatrick, F.D. (2004). Color pattern in beef cattle. Erişim: www.animalscience.ag.utk.edu/beef/pdf/color Erişim tarihi: 23.5.2005.

14. Konersmann, Y., Wemheuer, W., Brenig, B. (2003). Origin distribution and relevance of the CVM defect within the Holstein- Fresian population. Züchtungskunde. 75 (1): 9-15 (Animal Breeding Absracts 2004 Vol. 72. No. 2.).

15. Kuhn, M.T., Shanks, R.D. (1994). Association of deficiency of uridine monophosphate synthase with production and reproduction. J. Dairy Sci. 77: 589-597.

16. Leipold .H.W., (1980). "Congenital Defect Affecting Bovine Reproduction" In Current Therapy İn Theriogenology . (D.A. Morrowü. Ed.) P: 410-441.

17. Leipold, H.W., Huston, K., Barton, E.P., Holmann, J.R., Troyer, D.L. (1990). Rectovaginal constriction in jersey cattle: genetics and breed dynamics. Dairy Sci. 73 (9): 2516-2524.

18. Natonek, M. (2000). Identyfikacja mutacji BLAD u bydla metoda PCR-RFLP. Biul. Inform. 38: 29

19. Podwika, J., Ormian, M. (2003). Complex Vertebral Malformation- A New Threat Yo Cattle Breeding. Medycyna Weterynarjna. 59 (11): 970-972.

20. Poli, M.A., Dewey, R., Semorile, L., Lozano, M.E., Albarino, C.G., Romanowski, W., Grau, O. (1996). PCR screening for carriers of bovine leukocyte adhesion deficiency and uridine monophosphate synthase in Argentine Holstein cattle. J.Vet. Med. A. 43: 163-168

21. Revell, S. (2001). Complex vertebral malformation in a Holstein calf in the U.K. Veterinary Record. 149 (21): 659-660.

22. Robinson, J.L., Popp, R.G., Shanks, R.D., Oostrhof, A., Veerkamp, J.H. (1993). Testing for DUMPS among Holstein-Friesian cattle of North America and Europe. Livestock Production Science. Vol. 36 (4): 299-308.

23. Troyer, D., Cash, W.C., Vesteveber, J., Leipold, H.W. (1993). Rewiev of spinal muscular atrophy in Brown Swiss cattle. J. Vet Diagn Invest. 5 (2): 303-306.

24. Zabek, T., Rys, A. (1998). Gene defect in farm animals. Biul. Inform. Inst. Zootech. 36: 5-13.

25. Zhang, B., Healy, P.J., Zhao, Y., Crabb, D.W., Harris, R.A. (1990). Premature translation termination of the pre-E1_ subunit of the branched chain _-ketoacid dehydrognase as a cause of maple syrup urine disease in polled hereford calves. J.Biol. Chem. 265: 2425-2427.

bilimsel makaleler

KORUNGANIN ANTHELMİNTİK AMAÇLI KULLANIMI

Sinan İNCE

ÖZET

Hayvanlarda görülen paraziter enfestasyonlar; hastalıklara, büyüme ve gelişme sorunları ile verim kaybı gibi istenmeyen durumlara sebep olabilmektedir. Bu nedenle yetiştiriciler sağlıklı ve iyi kalitede hayvansal üretimin sürdürülmesi amacıyla anthelmintik ilaçlardan yararlanma eğilimindedirler. Bilim ve teknolojinin ilerlemesi ile günümüz hayvancılığında, hastalıklardan korunma ve tedavide doğal yöntemler tercih edilmektedir. Bu yöntem spesifik etkin madde içerikli bitkilerin verilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Bunlardan biride; hayvanların sağlıklarını bozan, et, süt, yapağı gibi hayvansal ürünlerde ekonomik kayıplara yol açan nematodların etkinliğini azaltan, korunga bitkisidir.

Anahtar Kelimeler: Anthelmintik, Bitki, Korunga.

SUMMARY

Parasitic worm infestations can cause undesired diseases, welfare problems and decreased production in livestock animals. Therefore, farmers generally tend to use of anthelmintic drugs in order to maintain health and well production of animal. By processing of science and technology recently, naturel methods in protection and treatment againts diseases has been preferred in animal production. This process has been performed by given of plants containing specific active compounds. One of them is sainfoin which decreases efficiency of nematodes that have a negative effect on animal health and causes an economical wastage in animal products such as meat, milk and wool.

Key words: Anthelmintic, Plant, Sainfoin.

Giriş

Korunga (Onobrychis viciifolia), iki çenekliler (Dicotyledonae) sınıfı, gülgiller (Rosales) takımı, baklagiller (Fabaceae) familyası ve Papillionidae alt familyasındandır. Bu bitki Türkiye'nin özellikle Orta ve Doğu Anadolu ile geçit bölgelerinde yaygın olarak yetiştirilmektedir. Soğuk ve kuraklığa çok dayanıklı olup, diğer bitkilerin yetişmediği kıraç ve kireçli topraklarda iyi gelişir. Diğer baklagiller gibi toprağı azotlu maddelerce zenginleştiren korunga, toprağın derinlerine kadar inebilen kuvvetli ve dallanmış kökleri ile alt katmanlardaki bitki besin maddelerini ve suyu yukarı çeker. Bu nedenle diğer yem bitkilerine tercih edilir. İklim ve toprak koşullarına bağlı olarak 15-20 yıl yaşamını sürdürebilir (Açıkgöz, 2001).

Korunga, kalkerli ve sulanmayan topraklarda yoncadan daha verimlidir. Fakat, sulanabilir yerlerde ilk hasadı takiben yavaş gelişmesi nedeniyle, yoncaya kıyasla korungadan daha az verim alınmaktadır. En az yonca kadar besleyici özellikte olan korunganın protein oranı oldukça yüksek olup mineral maddelerce de zengindir. Son yıllarda korunganın ihtiva ettiği maddeler ve etkinlikleri hakkında bir çok araştırma yapılmıştır. Yoncanın aksine korunganın hayvanlarda şişkinlik yapmadığı, bu nedenle de yeşil korunganın hayvanlara istenildiği kadar yedirilebileceği ve bu bitkinin

Afyon Kocatepe Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Farmakoloji ve Toksikoloji Anabilim Dalı /Afyon

bilimsel makaleler

alımını takiben ineklerde süt ve süt yağı miktarının yükseldiği ortaya konulmuştur (Açıkgöz, 2001).

Yapılan birçok araştırmada korunganın, besleyici özelliğinin yanı sıra anthelmintik özellikler de gösterdiği bildirilmiştir. Bitkinin hayvanların sindirim sisteminde yaşayan nematodlar üzerine etkili olduğu, bunların çoğalmasını engellediği ve bu etkilerini içeriğinde bulunan etkin maddeler, özellikle de kondanse tanenler üzerinden gösterdiği vurgulanmıştır (Barrau ve ark., 2005, Hoste ve ark., 2005, Paolini ve ark., 2005, Heckendorn ve ark., 2006).

Günümüzde sentetik ilaç, antibiyotik ve hormon kullanılmadan üretilen organik ürünler tüketiciler tarafından tercih edilmektedir. Hayvansal besin maddelerinin tam organik olması için hayvan hastalıkları ile mücadelenin de organik üretim koşullarına uygun olması gerekir. Organik hayvancılıktaki önemli problemlerden biri olan paraziter enfestasyonlara karşı da kimyasal madde veya ilaç yerine bitkisel uygulamalar önem kazanmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde çok sayıda bitkinin (sarımsak, pelin otu, zencefil, acı bakla, eğrelti otu, tütün, ısırgan otu v.b.) anthelmintik özellik gösterdiği (Yarsan, 2007), korunganın da bu bitkilerden biri olduğu gözlenmiştir.

Korunganın Kimyasal Özellikleri

Korungada, gelişme devreleri boyunca kuru ot verimi artarken protein oranı düşmektedir (Açıkgöz, 2001). Mineral madde yönünden ise diğer çayır bitkilerine göre daha zengindir. Fakat kalsiyum ve sodyum miktarı ise diğer baklagil yemlerine göre daha az bulunmaktadır (Spedding ve Diekmahns, 1972).

Marais ve ark., (2000)'nın sulu aseton ekstraksiyon yöntemiyle yaptığı bir çalışmada, korunga bitkisinden; arbutin, kaemferol, kuersetin, rutin, afzelin, kuersetin-3-(2(G)-rhamnosylrutinoside), L-triptofan, inositol(+)-pinitol, yüksek oranda sukroz (yaklaşık ekstrakte materyalin % 35'i) ve kondanse tanenler elde edilmiştir. Korungadaki kondanse tanenler tahminen hetero ve homopolimerler içeren prosiyanidin ve prodelfinidin birimlerinden oluşur. Korungadaki tanenler, 47:53'den 90:10'a kadar değişen oranlarda cis-trans ve 36:64'den 93:7'ye varan aralıkta delfinidin:siyanidin oranıyla oldukça yüksek değişkenlik gösterir.

Korunga yaprağı ekstraktlarının nükleer manyetik rezonans spektroskopisiyle incelenmesinde 7 sinnamik asit türevi, 9 flavonoid glikozidin ve düşük molekül ağırlığa sahip fenolik bileşiklerin varlığı tespit edilmiştir (Lu ve ark., 2000).

Yapılan bir çalışmada, korunga bitkisi ve ekstraktının fitokimyasal incelemesinde tanen, aminoasit, protein, sukroz, fenol ve flavonoidleri içerdiği; alkaloid, basit şeker, saponin ve kolin içermediği ortaya konulmuştur (İnce, 2007).

Korunganın Anthelmintik Özelliği İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Sütçü keçiler üzerinde 9 aylık bir besleme periyodunda yapılan bir çalışmada, süt üretimi ve sindirim sistemindeki nematodlar üzerine, düzenli verilen korunga otunun etkileri incelenmiştir. Kapalı alanda 60 keçiye 10 gün süreyle 1,36 kg korunga otu verilmiş, diğer 60'ı kontrol olarak kullanılmıştır. Bu kontrol gruplarına kaba ot verilmiştir. Çalışma sonunda; korunga tüketimiyle keçilerde süt üretimi ve kalitesinin (yağ ve protein) önemli düzeyde etkilenmediği, dışkıdaki nematod yumurtası varlığının kontrol grubuna göre çok düşük düzeyde olduğu bildirilmiştir (Hoste ve ark., 2005).

Paolini ve ark., (2004)'nın yaptıkları bir çalışmada; 3 odunumsu bitki (Rubus fructicosus, Quercus robur, Corylus avellana) ile korunga ekstraktlarının trichostrongyles'ler üzerine etkileri incelenmiştir. Odunumsu bitkilerin ve korunganın T. Colubriformis, H. Contortus L3 ve abomasumdaki erişkin nematodlar üzerine önemli etkiler yaptığı rapor edilmiştir. Ayrıca tanenlerin nematodlar üzerindeki etkinliğini belirlemek için engelleyici etkisi olan polietilen glikol (PEG) fındık ağacı, meşe ve korunga ekstraktlarına ilave edilmiştir. PEG'siz olanlarda L3 ve ergin nematodlar üzerine engelleyici etkilerinin önemli bulunduğu, PEG ilave edildikten sonra ise çoğu kez erginlerin çoğalması ve larval üremenin yeniden canlandığı bildirilmiştir. Görülen bu etkilerin parazit ve bitkilerle ilişkili olan faktörlere bağlı olduğu ve bu faktörler içerisinde tanenlerinde rol aldığı çalışma sonunda vurgulanmıştır.

Keçilerde 3. aşama larva dönemi ile başlatılan Haemonchus contortus enfeksiyonu üzerine, kübra ağacı (quebracho) ve korunga otunun etkisinin incelendiği diğer bir çalışmada iki bitkinin de H. Contortus L3 üzerine etkili ol-

bilimsel makaleler

duğu ve nematod sayısında yaklaşık olarak sırasıyla % 33 ve % 38'lik azalma meydana getirdikleri rapor edilmiştir. Çalışma sonucunda bitkilerin etkinliğinin (tanen içermeleriyle ilişkili) parazit aşamalarına değil, türleri üzerinde etkili olduğu bildirilmiştir (Paolini ve ark., 2005).

Yapılan bir çalışmada kurutulmuş ve depo edilmiş (silolanmış) korunganın (Onobrychis viciifolia) koyunlarda kontrollü koşullarda oluşturulan Haemonchus contortus (abomasum) ve Cooperia curticei (ince bağırsak) üzerine etkilerine bakılmıştır. Korunga tüketimiyle H. Contortus'un azaldığı, C. Curticei'nin ise daha az etkilendiği belirtilmiştir. Kontrollerle karşılaştırıldığında H. Contortus'un dışkıda görülme oranının korunga otunda % 58, korunga silaj grubunda % 48 azaldığı belirtilmiştir. Her iki korunga beslemesinde C. Curticei'nin kontrol beslemesine göre önemli derecede azalma gösterdiği de bildirilmiştir. Her iki durum içinde, ot ve silajın anthelmintik etkili olabileceği, mide bağırsak nematodlarına karşı tanenli yemlerin koruyucu olarak kullanılabileceği belirtilmiştir (Heckendorn ve ark., 2006).

Yine benzer bir çalışmada; larval göçü önleyici yöntem kullanılarak Haemonchus contortus L3 üzerine korunga ekstraktının etkileri incelenmiştir. Çeşitli solvent sistemleriyle elde edilen ekstraktlar karşılaştırıldığında maksimum bioaktivitenin 70:30 oranında aseton/su solvent sistemiyle olduğu ve in vitro anthelmintik etkilerinin kondanse tanen içermeleriyle ilişkilendirildiği bildirilmiştir. Moleküler ağırlığı 2000 daltondan küçük 3 flavanol glikozidin (rutin, nikotiflorin, narsissin) belirlendiği ve bu 3 bileşiğin 1200 µg/ml miktarı ile Haemonchus L3 migrasyonunun önemli derecede engellendiği rapor edilmiştir. Çalışmanın sonucunda korunganın anthelmintik etkisinde tanenler ve flavanol glikozidlerin rol oynadığını vurgulanmıştır (Barrau ve ark., 2005).

SONUÇ

Korunganın sindirim sistemi nematodlarına karşı gösterdiği anthelmintik etkinlik içerdiği tanenlerden (kondanse tanen) kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra bitkide bulunan diğer bileşiklerin az da olsa etkili olabileceği göz önüne alınmalıdır. Sonuçta, hayvanların beslenmesi için hazırlanan rasyonlarda, korunga gibi tanenden zengin yem ya da yem hammaddelerinin yer alması, verim artışının yanı sıra istenmeyen iç parazit enfestasyonlarına karşı koruyucu etkinlik kazanılmasını sağlayacak ve böylece hayvanlarda anthelmintik ilaç kullanım sıklığını da azaltmış olacaktır. Bu nedenle özellikle organik hayvancılığın doğasına uygun koruyucu sağlık uygulamalarının hayata geçirilmesinde korunga gibi doğal anthelmintik özellik gösteren bitkilerin kullanımı önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

1 Açıkgöz,E. (2001). Yem Bitkileri. 3. Baskı. Vipaş A.Ş. Bursa. s: 1-95. ISBN: 975-564-124-6.

2 Barrau,E., Fabre,N., Fouraste,I., Hoste,H. (2005). Effect of bioactive compounds from sainfoin (Onobrychis viciifolia Scop.) on the in vitro larval migration of Haemonchus contortus: role of tannins and flavonol glycosides. Parasitology 131: 531-538.

3 Heckendorn,F., Häring,D.A. ,Maurer,V., Zinsstag,J., Langhans,W., Hertzberg,H. (2006). Effect of sainfoin (Onobrychis viciifolia) silage and hay on established populations of Haemonchus contortus and Cooperia curticei in lambs. Vet. Parasitol. 142: 293-300.

4 Hoste,H., Gaillard,L., Frileux,L.Y. (2005). Consequences of the regular distribution of sainfoin hay on gastrointestinal parasitism with nematodes and milk production in dairy goats. Small Rumin. Res. 59: 265-271.

5 İnce,S. (2007). Farelerde korunga bitkisinin (Onobrychis viciifolia) bağırsaklara etkisi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.

6 Lu,Y., Sun,Y., Foo,L.Y., Mcnabb,W.C., Molan,A.L. (2000). Phenolic glycosides of forage legume Onobrychis viciifolia. Phytochemistry 55: 67-75.

7 Marais,J.P.J., Mueuller-Harvey,I., Brandt,E.V., Ferreira,D. (2000). Polyphenols, condansed tannins and other natural products in Onobrychis viciifolia (Sainfoin). J. Agric. Food Chem. 48: 3440-3447.

8 Paolini,V., Fouraste,I., Hoste,H. (2004). In vitro effects of three woody plant and sainfoin extracts on 3rd-stage larvae and adult worms of three gastrointestinal nematodes. Parasitology 129: 69-77.

9 Paolini,V., Prevot,F., Dorchies,Ph., Hoste,H. (2005). Lack of effects of quebracho and sainfoin hay on incoming third-stage larvae of Haemonchus contortus in goats. Vet. J. 170: 260-263.

10 Spedding,C.R.W., Diekmahns,E.C. (1972). Grasses and legumes in british agriculture. Pastures Bulletin No. 49, Commonwealth Bureau of Pastures and Field Crops, Farnham Royal, s: 511.

11 Yarsan, E (2007). Bitkisel antiparaziterler. Erişim: www.enderyarsan.net. Erişim tarihi:25.10.2007.

bilimsel makaleler

BAĞLI KALINTILAR

Sinan İNCE[1], Ayhan FİLAZİ[2]

ÖZET

Günümüzde görülen önemli sorunlardan birisi, hayvansal kaynaklı gıdalarda bulunabilen ilaç veya diğer kimyasal madde kalıntılarıdır. Besin değeri olan hayvanlarda, hastalıkların tedavisi, önlenmesi ve kontrolü ile gelişmenin hızlandırılması, yemden yararlanmanın arttırılması amaçlarıyla hayvanlara uygulanan ilaç ve benzeri ürünlerin kullanılmalarından sonra hayvanların doku ve organlarında biriken kimyasal maddelerin yani kalıntıların bulunduğu bilinen bir gerçektir. Bu kalıntıların en az seviyeye düşmesi için yasal arınma sürelerine uyulsa bile yine de birçok maddenin kendisinin veya metabolitinin tamamen ya da bir kısmının geride kalması söz konusudur. Bağlı kalıntı olarak bilinen bu maddelerin karsinojenik, teratojenik veya mutajenik etkiye sahip olanları insan sağlığı açısından büyük risk teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağlı kalıntı, Biyolojik etkinlik, İlaç.

SUMMARY

One of the most important issues at the present day is the drug or other chemical residues in animal originated food products. It is evident that the use of drugs and/or other chemicals; to control and treat animal disease, promote faster and more efficient growth of livestock cause residue. Despite the proper use of these products such in accordance with their purification period to minimise the resdiue, many substance stil remains itself or its metabolites in the tissues. These substances known as bound residues; have carcinogenic, mutagenic and teratogenic effects and have potential risk to human health.

Key words: Bound residue, Biological effect, Drug.

GİRİŞ

Halk sağlığının korunmasında, tedavi görmüş hayvanlardan köken alan yenilebilir ürünler ya da tüketilen gıdaların insan sağlığına olan zararlı etkileri ile kullanılan ilaçların insan sağlığı açısından kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekir. İlacın kendisi gıdalarda kalıntı oluşturabileceği; gibi biyotransformasyon ürünleri (metabolitleri) de gıdalarda kalıntı oluştururlar. Dolayısıyla tüketiciler sadece asıl ilaca değil, aynı zamanda ilacın metabolitlerine de maruz kalırlar. İnsan sağlığı açısından kalıntıların değerlendirilmesinde kullanılan ilacın yarılanma ömrü, dozu, zehirliliği, tedavinin sıklığı ve süresi ile kalıntıların miktarı ve devamlılığı etkilidir (Vilim, 1990).

Dokularda bulunan toplam kalıntı miktarı her zaman tam olarak tespit edilemez. Bunun sebebi, esas ilacın ya da metabolitinin dokulara kovalent bağla bağlanması ve ekstraksiyonlarının normal koşullarda yapılamamasıdır. Bu tür kalıntılara bağlı kalıntı denir (WHO, 1989; Guest ve Fitzpatrick, 1990).

1. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Farmakoloji ve Toksikoloji Anabilim Dalı /Afyon
2. Ankara Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Farmakoloji ve Toksikoloji Anabilim Dalı /Ankara

bilimsel makaleler

Bağlı Kalıntıların Tanımı

Besin değeri olan hayvanlarda kullanılan ve yenilebilir ürünlerde bulunan ilaç ve ilaca ilişkin maddelerin toplamı ilaç kalıntıları olarak ifade edilir. İlaca ilişkin maddeleri de; metabolitleri, bunların konjugatları (glukuronidler gibi), makromoleküllere güçlü ve zayıf bir şekilde bağlanan gruplar, endojen bileşiklerdeki ilacın bir, iki veya üç karbonlu birleşim ürünleri ve parçalanma ürünleri oluşturur (WHO, 1988; Vilim, 1990; Guest ve Fitzpatrick, 1990; Yavuz, 1994).

Kalıntılar ekstraksiyon yöntemleriyle tespit edilirler. Ekstraksiyonlar, kullanılan çözücüler ve pH düzeyleri gibi farklı koşullar altında, enzimatik ya da kimyasal hidroliz, çöktürme ve çözünme teknikleriyle gerçekleştirilir. Ekstrakte edilemeyen kısımdaki radyoaktivite kalıntısı bağlı kalıntıyı gösterir. Buna göre de iki tip bağlı kalıntı vardır.

a) İşaretlenmiş endojen bileşikler:. Bu bileşikler ilacın tamamen yıkımlanmasından kaynaklanırlar ve aminoasit, karbonhidrat, yağ gibi ara metabolizma yapılarında ve sonrasında makromoleküller içinde yer almaktadır. Bu kalıntılar toksikolojik açıdan önemli değildir.

b) Metabolitler ya da esas ilaca kovalent bağla bağlanmasından köken alan ksenobiotik konjugatlar. Bu tür kalıntıların toksikolojik öneme sahip olabilir.

Moleküler düzeyde kovalent bağla bağlanmanın mekanizması, hücre hasarına yol açan etkin ara ürünler ve ilacın metabolik etkinliği ile açıklanabilmektedir. İkinci türler tarafından alınan (insan ya da laboratuvar hayvanı) bağlı kalıntıların serbest kalması ve/veya tekrar etkinleşmesi zehirliliğe yol açar (Vilim, 1990).

Bağlı Kalıntıların Biyolojik Etkinliği

Bağlı kalıntıların biyolojik etkinleşmesinin incelendiği çalışmalarda referans madde olarak ronidazol tercih edilmiştir. Ronidazol, domuzların dizanteri ve hindilerin enterohepatitis hastalıklarının tedavisinde antiparaziter olarak kullanılan nitroimidazol bir bileşiktir Hayvanların dokularında bağlı kalıntı şeklinde bulunup tekrar etkinleşebilen bir ilaçtır. Ronidazolün, rat ve domuz karaciğer mikrozomal enzimi olan NADPH-sitokrom P-450 reduktaz aracılığıyla, 5 nitro grubunun indirgenmesiyle, biyolojik makromoleküllere kovalent bağla bağlanan bir hidroksilamin etkin ara ürününe metabolize edildiği belirtilmiştir. Kimyasal olarak sistein varlığında ve ditiyonit aracılığında, ronidazolden hem 2 metilen hem de 4C pozisyonunda sistein tiyol bileşiği oluşur. Sistein-ronidazol eklentileri ve birçok indirgenmiş ronidazol türevleri, TA100 Salmonella typhimurium suşu kullanılarak yapılan Ames testinde az veya hiç mutajenik etkinleşme göstermemişlerdir (Yong, 1990).

Nitrofuran ve nitroimidazolleri de içine alan birçok veteriner ilacı, dokulara bağlanan etkin metabolitlere dönüşüp, gıdalarda bağlı kalıntı bırakabilirler (Stevens ve Wallin, 1990).

Amerika Gıda ve İlaç Örgütü (Food and Drug Administration; FDA) aminoasitlere bağlanan ilaç kalıntılarının tehlikeli olabileceğini, zehirli sistein bileşiklerine ait verileri kullanarak göstermektedir. Dolayısıyla veteriner ilaçlardan kaynaklanan olası bağlı kalıntı zehirliliği ile sisteine bağlanan ilaç kalıntılarının zehirlilikleri arasındaki ilişkiyi bu bağlamda değerlendirmek uygun olur. Örneğin bazı halojene olmuş hidrokarbonlu sistein aminoasit bileşikleri hem nefrotoksik hem de mutajenik etki oluştururlar (Stevens ve Wallin, 1990).

Proteinlere bağlanan ilaç metabolitleri ile zehirli sistein bileşikleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar düşünüldüğünde ise aşağıdaki noktalar göz önünde bulundurulmalıdır (Stevens ve Wallin, 1990).

- Proteindeki sisteinin etkin metabolitler için hedef oluşturması
- Merkapturik asit biyosentezi boyunca sisteinin hedef oluşturması
- Sistein konjugatlarının biyotransformasyonu ve atılması ile organlar arasındaki ilişki

Bağlı Kalıntıların Emilimi

Kovalent bağlı kalıntılar metillenmeyle oluşan etkin metil ya da diğer küçük alkil grupları, en alt düzeyde düzeyde değişime uğramış aminoasit, primidin ve pürin gibi çeşitli maddeleri kapsar. Protein ve nükleik asitlerin, nükleosidlere ve serbest aminoasitlere hidroliziyle bağırsaklarda şekillenen alkillenmiş bileşiklerin emilimi, normal alkillenmiş bileşiklere özel olan aktif veya pasif taşıma sistemleriyle gerçekleşir. Böylece normal bağırsak içeriğine benzer şekilde emilirler. Bu kalıntılar, muhtemelen önemsenmeyecek düzeyde bir zehirlenme riski oluştururlar; bunlardan biri de 7-metil-guanindir. Etkin metil gruplarının kaynağı olan ilaçlar veya

bilimsel makaleler

diğer maddeler, bir karbonlu ara ürünlerin metabolik sistemine girerler. Bunlar biyosentezleri süresince karbon fragmentlerini oluşturan pürin ve primidinlerin endojen sistemlerine girip DNA'yı da bu duruma dahil ederek en uzun süreyle kalıcı metabolit olan kalıntıları şekillendirirler. (Gallo-Torres, 1990).

Metillenmiş olanların aksine, makromoleküllere kovalent bağla bağlanan ilaç türevi fragmentlerinin, sindirim sisteminden emiliminin daha az olduğu ifade edilmektedir. Bu kovalent bağla bağlanmış makromoleküller, elementer yapılarına hidrolize olsalar bile (aminoasit, pürinler, primidinler), taşıma sistemiyle emilmezler. Diğer yandan, büyük bir ilaç molekülü taşıyan bir nükleosid, muhtemelen çok büyük ve polar olmasından dolayı, kolaylaştırılmış difüzyonla kolayca emilir (Gallo-Torres, 1990).

Geri dönüşümlü bağlanan ksenobiyotik makromoleküllerin çoğu, sıklıkla Van der Walls ve hidrofobik bağlar içerir. Hidrojen bağları, tuz köprüleri ve diğer bağ şekilleri nadiren görülür. Genellikle geri dönüşümlü bağlı kalıntılar polar olmayan özelliğe sahip ve çoklu etkileşimlere giren molekülleri kapsar. Plazma proteinlerine bağlanan sülfametazin bu duruma örnek olarak verilebilir. İn vivo eliminasyonu çok yavaş olan radyoetkin kalıntı kısımlarının emilimi azdır. Ancak dikkat edilecek nokta bağlanma ilgisi, sindirim kanalı boyunca maddelerin geçişi gibi diğer faktörler ve pH gibi bağlanma tepkimesini etkileyen durumlarda büyük miktarda azalabilmektedir. Eğer bileşik lipofilikse, bağırsaklarda safra ve bağırsak sekresyonu aracılığıyla bağlı yapılardan ayrılarak büyük ölçüde emilir. Diğer yandan molekül büyük ve polarsa emilim az olmaktadır. Dolayısıyla bağlı kalıntının biyoyararlanımı, yapısına bağlı olarak değişkenlik gösterir. Araştırmalara göre, geri dönüşümlü bağlı kalıntılar asıl bağlı kalıntılara nazaran daha az sorun oluştururlar (Gallo-Torres, 1990).

Bazı İlaç ve Kimyasal Maddelerden Kaynaklanan Bağlı Kalıntılar

Hızlı metabolize olan dimetridazolün 2-metilhidroksilasyonla oluşan metaboliti 2-hidroksimetil-1-metilnitroimidazol (OH-DMZ) dür ve oluşan bağlı kalıntılar protein ve diğer makromoleküllere kimyasal bağla bağlanmakta ve halk sağlığı açısından önemli bir problem teşkil etmektedir (Sved ve Foster, 1990).

Veteriner ilaçlarından sindirim sistemi hastalıklarının tedavisinde kullanılan furazolidonun karsinojenik ve mutajenik etkisi olduğu belirtilmektedir. Zehirliliği nitro grubuna indirgenmesiyle ilişkilendirilen bu bileşiğin etkin metabolitlerinden birisinin makromoleküllere kovalent bağla bağlanabilen açık zincir akrilonitril türevi olduğu bildirilmiştir (Lu ve ark., 1990). Bunun da protein ve nükleik asit içeren çeşitli hücresel yapılarla tepkimeye girdiği tespit edilmiştir. Benzer nükleik asit ve protein bağlanmasının diğer nitrofuran türevlerinde de görüldüğü anlaşılmıştır. Furazolidondan etkinleşen bileşikler; merkaptoetanol ve glutasyon (GSH) bileşikleri ile protein tiyol gruplarıdır. Ayrıca merkaptoetanol bileşiğinin GSH ile tepkimesinde oluşan materyalin yaklaşık %50'sinde bilinmeyen ürünler şekillenmektedir (Mccalla, 1990; Klee ve ark., 1999).

Veteriner hekimlikte geniş kullanım alanı bulan sülfametazinden midenin asidik koşullarında ve nitritin varlığında diazonyum katyonu şekillenir. Sülfametazin diazonyum iyonu proteinlere kovalent bağla bağlanırken geri kalan kısım dezaminosülfametazine dönüşür. İn vitro ve in vivo çalışmalar sülfametazinin küçük miktarının bağlı kalıntı şekline dönüştüğünü göstermektedir. Buna bağlı olarak sülfametazinin bağlı kalıntı şeklini içeren dokuları tüketen insanlar büyük olasılıkla diazonyum iyonuna maruz kalırlar (Lu ve ark., 1990).

Mutajenik ve karsinojenik özelliği olan etilen di bromid toksikolojik yönden önemli olan bağlı kalıntı oluşturur. Bunun bağlı kalıntı oluşturan glutasyon konjugatı DNA'ya N7-guaniletil glutasyon eklentisi şeklinde, etkin ara ürün episülfonyum iyonuyla bağlanır. İnsanların gıdalarla bu eklentiye maruz kalmalarının, DNA hasarına kadar giden sonuçlara varabileceği belirtilmektedir (Lu ve ark., 1990). Eklenti şeklindeki episülfonyum iyonunun belirlenmesi için yapılan in vitro çalışmalarda DNA eklenti şekli (N7-guaniletil glutasyon) belirlenememiştir. Bu sonuçlar var olan episülfonyum iyonunun oluşan eklenti şeklinden tekrar meydana gelmediğini gösterir (Lu, 2001).

Mutajenik ve teratojenik etkili ronidazolün ekstrakte edilemeyen kısımları, 14C ile işaretlenmiş endojen ürünlerini içermektedir. Ronidazolün metabolize edilmesiyle oluşan ara ürünlerin %95'i mutajenik olmayan parçalanma ürünleri, %5'i de yine mutajenik olmayan bağlı kalıntı şeklinde olmaktadır (Lu ve Wislocki, 1990).

Benzimidazollerin bir üyesi olan tiyabendazol [2-(4-tiyazol)benzimidazol (TBZ)] çeşitli hayvan türlerinde geniş spektrumlu antibiyotik ve son yıllarda gıdalarda koruyucu ve ziraai mücadelede fungusid olarak kullanılmaktadır. Yapılan çalışmalar-

bilimsel makaleler

da tiyabendazolün fareler için mutajenik ve teratojenik etkili olduğu ve fare embriyosunun doku proteinlerine geri dönüşümsüz olarak bağlandığı bildirilmiştir (Coulet ve ark., 2000).

Aflatoksinler, hem kovalent hem de kovalent olmayan bağlarla dokulara bağlanarak karsinojenik etki gösterirler. Aflatoksinler ayrıca protein ve diğer makromoleküllere de bağlanırlar, fakat bunlara nükleik asitlerden daha az ilgi gösterirler (Park ve Rua, 1990). Bağlı kalıntı oluşturan aflatoksin B1 doğrudan etkili olmayıp, karaciğerde mikrozomal sitokrom P-450 enzimi vasıtasıyla uğradığı metabolik değişiklikler sonucu oluşan 8-9-epoksit aflatoksin B1 ile etkisini gösterir. Aflatoksin B1 8,9-epoksitleri, DNA'nın N7-guanil bölgesine bağlanırlar. Şekillenen bu metabolitler karaciğer hücrelerindeki makromoleküllerle birçok noktada etkileşime girerek, nükleik asitler ile kovalent bağ oluşturur (Chen ve ark., 1984). Proteine bağlı 14C-işaretlenmiş aflatoksin B1 içeren rat karaciğeri ile beslenen ratların, karaciğerlerinden izole edilen DNA'da önemli olmayan radyoetkin değişiklikler görülür. Buna göre, etkin türlerde aflatoksin protein eklentileri yeni hedef hücrelere bağlanmamaktadır. Böylece, aflatoksin B1'in potansiyel karsinojenik gücü olmasına rağmen, bu bileşikten kaynaklanan bağlı kalıntıların toksikolojik güçleri bulunmamaktadır (Lu, 2001).

Serbest ve bağlı aflatoksin B1 kalıntılarını içeren piliç karaciğer dokusunun sıçanlar tarafından tüketilmesi sonucunda tekrar serbest ve bağlı kalıntıların oluşup oluşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada, piliç karaciğer dokusunda bağlı halde bulunan aflatoksin B1 kalıntısının sıçanlarda serbest veya bağlı kalıntıya neden olmadığı, sindirim kanalından emilmediği, serbest kalıntının ise piliçlere benzer şekilde hem bağlı hem de serbest kalıntıya yol açabildiği ortaya konulmuştur. Bu sonuca bağlı olarak uygulanan doz düzeyinde serbest aflatoksin B1' in hedef canlıdakine benzer etkisinin ikincil türlerde de meydana gelebileceği, fakat bağlı olanın herhangi bir sakıncaya neden olmayacağı sonucuna varılmıştır (Özdemir, 2000).

Hücre proteinlerine kovalent bağla bağlanan kimyasal bileşikler ya da metabolitleri zehirlenme meydana getirebilirler. Asetominofen ve halotan gibi kimyasallardan, sitokrom P-450 aracılığıyla oluşan etkin metabolitlerin, hücre proteinleri ile kovalent bağ oluşturdukları belirtilmektedir. İlaçların hidroliziyle oluşan asil glukuronid konjugatlarının, yeni şekillenen hücreler arası moleküllere ve proteinlere kovalent bağla bağlanabilen, potansiyel etkin bileşikler olabilecekleri belirtilmektedir. Bunlar doğrudan zehirli etki ve/veya dolaylı immunotoksisite meydana getirebilirler (Kim ve ark., 2000).

Yapılan bir diğer çalışmada da asetominofen (APAP) (600 mg/kg, ağızdan)'nin, erkek CD-1 farelerindeki karaciğer, akciğer ve böbreklerinde hücresel zarar meydana getirdiği belirtilmiştir. Hücresel zararın meydana geldiği organ kısımlarında, hücreler arası proteinlere APAP'ın kovalent bağla bağlandığı, dokuların nekroz oluşmayan kısımlarında ise APAP eklentilerinin olmadığı belirlenmiştir. Farelere APAP verilmeden önce piperonil butoksid verildiğinde, organ hasarının ve bu organlardaki eklenti miktarının önemli miktarda azaldığı belirtilmiştir (Bartolone ve ark., 1989).

Vinil monomer olarak bilinen akrilonitril (AN) doku proteinlerine bağlanıp, akut zehirlenmeye neden olur. Doku proteinlerine kovalent bağla bağlanması, akut zehirliliğiyle yüksek derecede ilişkilidir. Ratlara uygulanan AN, doğrusal olmayan tarzda, doza bağlı şekilde doku proteinlerine kovalent bağla bağlanır. Bu tarzda kovalent bağla bağlanması, aslında, AN'in karaciğerdeki doku proteinlerine bağlandığını daha sonra da GSH'u hızlıca tükettiğini gösterir (Nerland ve ark., 2001).

Yaygın bir şekilde kullanılan kloroanilinler (CA) kan, dalak, karaciğer ve böbreklerde zehirli etki oluştururlar. Dial ve ark. (1998) 'nın erkek Fischer 344 ratlarıyla yaptıkları çalışmada, karaciğer ve böbrekte 2-kloroanilin ve 4-kloroanilin düzeylerini yüksek derişimlerde saptamışlardır. Çalışmada, 2-kloroanilinin daha hızlı atıldığı, dokulardaki derişimlerine daha erken eriştiği, ayrıca 24 saatte 4-kloroaniline göre dokularda daha hızlı görüldüğü ve hedef dokulardaki kovalent bağlanmasının daha az olduğu belirtilmiştir.

Yapılan toksikolojik ve karsinojenite çalışmalarında, fenolftaleinin hem ratlarda hem de farelerdeki tüm doz değerlendirmelerinde karsinojen etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Fenolftaleinin kemik iliği ve ovaryumlarda ki hedef proteinlere kovalent bağla bağlandığı belirtilmektedir (Griffin ve ark., 1998).

Herbisid diklobenil (2,6-dichlorobenzonitrile), klortiamid (2,6-dichlorothio-benzamide) ve bunların çevresel parçalanma ürünü 2,6-diklorobenzamidin, farelere tek enjeksiyonunu takiben, solunum mukozalarına geri dönüşümsüz bağlandığı ve zehirlenmeye neden olduğu bildirilmiştir (Eriksson ve ark., 1992).

Antidepresan bir ilaç olan tianeptin, sitokrom P-450 aracılığıyla doku proteinlerine kovalent bağla bağlanan etkin metabolitlerine dönüştürülür. Ancak, tianeptin hamsterlere 0.5 mmol/kg

bilimsel makaleler

olan öldürücü olmayan dozun altındaki miktarlarda periton içi uygulandığında, oluşan metabolitlerinin potansiyel hepatotoksik etkili olmadığı belirtilmektedir (Letteron ve ark., 1989).

Monooksijenaz, anabolik ajan ve sentetik östrojen olarak kullanılan dietilstilbestrolü (DES) katekollere ve kimyasal olarak aktif olan 3,4-okside, peroksidazlar da semikuinonlar ve kuiononlar yoluyla ≤-dienestrole dönüştürür. Yapılan bir çalışmada, DES'in rat karaciğeri ve hamster karaciğer ve böbreğindeki DNA'ya çok düşük düzeyde bağlandığı tespit edilmiştir (Lutz ve ark., 1982).

Bağlı İlaç Kalıntılarında Uygulanan Testler

İn vivo testler

Besinlerdeki veteriner ilaç kalıntılarının biyolojik önemi, genellikle bu besinlerin alınımı ve emilen kalıntı miktarı ile ilişkilidir. Biyoyararlanımın değerlendirilmesi için, ilgili verilerin toplanması, doku ekstraktları ve ekstraksiyon işlemlerinden sonra yedirme denemelerini gerektirir. Bu in vivo test değerlendirmesinde; ağızdan uygulamayı takiben radyoetkin madde ile işaretlenmiş bağlı kalıntıların biyoyararlanımını tayin etmek için Gallo-Torres tarafından geliştirilmiş kanül takılmış safra kanalı rat modeli tercih edilir (Gallo-Torres, 1990; Yavuz, 1994).

Dimetilnitrozamin ve aflatoksin B1 çevremizdeki en karsinojenik bileşiklerdendir. Bu bileşiklerin karsinojenik etkinliğinin oluşmasında, aflatoksin B1'den 7N-guanin eklentisi ve dimetilnitrozaminden de 7-metilguanin eklentisinin meydana gelmesi ve bu iki bileşikten şekillenen etkin metabolitlerin DNA ile etkileşime girmeleri gerekir. 14C ile işaretlenmiş 7-metilguanin ratlara yedirildiği zaman, toplam radyoetkin maddenin % 95'i esas bileşik halinde atılır. Böylece test hayvanlarının karaciğer ve diğer dokularında hiç karbonla işaretlenmiş DNA eklentisine rastlanmayabilir. Benzer şekilde, proteine bağlı 14C ile işaretlenmiş aflatoksin B1 içeren rat karaciğer dokuları ratlara yedirildiği zaman, ratların karaciğerinden izole edilen DNA'da önemli kabul edilebilecek miktarda radyoaktivite tayin edilememiştir. Bu sonuçlar da göstermektedir ki, bağlı kalıntıların biyoyararlanımı düşüktür ve yeni hücresel hedeflere bağlanmazlar. Bu nedenle, dimetilnitrozamin ve aflatoksin B1 güçlü karsinojenler olmasına rağmen, bu bileşiklerden türeyen bağlı kalıntılar herhangi bir zehirliliğe sahip değildir (Lu ve ark., 1990; Yavuz, 1994).

İn vivo biyoyararlanım testlerinin duyarlılığı yönünde eleştiriler olmasına rağmen, günümüzde bağlı kalıntıların zehir etkinliğinin değerlendirilmesinde en fazla tercih edilen yöntemlerdir (Lu ve ark., 1990; Yavuz, 1994).

İn vitro testler

İn vivo deneme sonuçlarına göre, bağlı kalıntılardaki radyoaktivite önemli bir biyoyararlanıma sahipse (örneğin radyoaktivitenin %15'den fazlası idrar ile çıkarılıyorsa), in vitro testlerle (Şekil 1) bağlı kalıntıların gerçek zehirliliğini değerlendirmek gerekir. Burada ki yaklaşım, çeşitli deneysel koşullarda bağlı kalıntılardan etkin ürünlerin meydana gelip gelmediğidir (Lu ve ark., 1990).

Testin ilk bölümünü, esas ilaçtaki potansiyel eklentinin meydana getirdiği in vitro sistem oluşturur. Bu sistem hayvana (sığır, domuz, koyun, tavuk vs.) esas ilacın verilmesiyle potansiyel etkin ara ürünlerin şekillendiği mikrozomların tespitini içerir. Bu eklenti oluşturma mekanizmasına, model makromoleküller, biyokimyasal ara ürünlerinde bulunduğu protein ve DNA'lar ilave olmaktadır. Daha sonraki aşama, in vitro eklenti oluşma sistemindeki ürünlerin potansiyel zehirliliği yönünden test edilmesidir. İlk olarak, işlenmemiş metabolit-makromolekül eklentileri zehirlilik yönünden test edilir. Genellikle bu test, mutajenite testi ve mide bağırsak zehirliliğinin oluşma ihtimalini araştırmak için in vitro mide bağırsak hücre testi ile sınırlı kalmaktadır. İkinci aşama mide bağırsak sistemindeki metabolit-makromolekül eklentisi parçalanma ürünlerinin zehirli olup olmadığıdır. Bu aşama in vivo mide bağırsak parçalanma hareketini sağlayacak in vitro sindirim sistemini gerektirir. Bu, sindirim sisteminin unsurlarını parçalanma ürünlerinin spektrumunu oluşturacak asitler, proteazlar ve bağırsak florasını oluşturur. Testler mide bağırsak kanalına ilişkin parçalanma ürünlerinin zehirliliğini değerlendirmek için mide bağırsak hücre testi kadar genotoksisite testini de kapsamalıdır. Ayrıca hepatosit testi ve böbrek tubul hücre testi de sistemik zehirliliğin değerlendirilmesinde kullanılmalıdır (Frazier, 1990; Yavuz, 1994).

Bağlı kalıntıların in vitro kısa dönem testlerle değerlendirilmeleri aşağıdaki yöntemlerle yapılır:

1. Genotoksik yöntemler
   - Salmonella
   - Multiple end-point
2. Hedef hücrelerdeki nükleer anomaliler

bilimsel makaleler

3. Sitotoksik yöntemler
   - Mikroorganizmalar
   - Memeli hücreleri
   - Primer kültürler
4. Makromoleküllerle etkileşim
5. İn vivo biyolojik yöntemler (Matula, 1990).

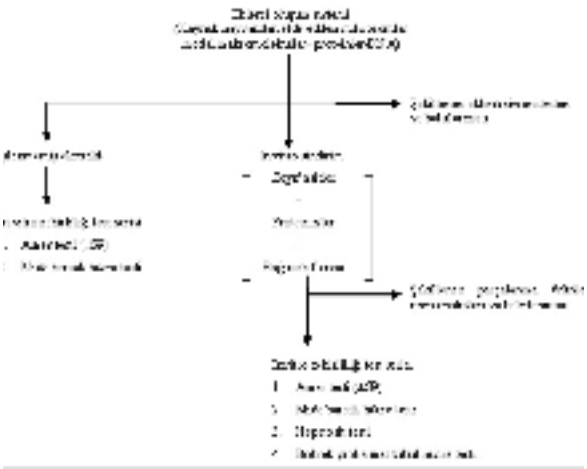

Şekil 1. Bağlı kalıntıların toksisitesinin in vitro olarak test edilmesi (Frazier, 1990).

İzole organ teknikleriyle bağlı kalıntıların biyolojik etkinleşmesinin test edilmesi

Her maddenin biyolojik ilgisi olarak bağlı kalıntılar göz önüne alınmalı ve etkinleşmeleri uygun cevaplarla belirlenmelidir. Bağlı kalıntılar makul miktarda arındırıldığı ve izole edildiği taktirde bunların biyolojik etkinleşmeleri izole organlarda ve diğer testlerle değerlendirilir. Bağlı kalıntıların biyolojik etkinleşmeleri in vivo ve in vitro olarak uygun koşullar altında incelenir. Bir hayvan türünden elde edilen bağlı kalıntı, ikinci bir hayvan türüne besleme ya da in vitro çalışma modeline (Gallo-Torres) göre uygulandığında biyoyararlanımları hakkında bilgi elde edilebilir. Şekil 2'de izole organ tekniğiyle bağlı kalıntının biyolojik etkinleşmesi verilmiştir. Genellikle bağlı kalıntı incelemelerinde ilacın bulunduğu organ ya da dokularda çalışma için seçilecek kriterler; dokunun cevap verme tipi, hazırlamadaki hassasiyet, verimliliği ve yöntemin uygulanabilirliğini içerir. Dokunun cevap verme tipi; granüler sekresyonun azalması veya artması, kalp kasının inotropik ya da kronotropik cevabı, düz kasların gevşemesi ya da kasılması gibi ölçülebilir biyolojik olayları içine alır. Bağlı ilaç kalıntısının farmakolojik özelliği ve kimyasal yapısıyla oluşan yanıt geniş ölçüde karakterize edilebilir. Örneğin, çok düşük düzeydeki çoğu vazoaktif maddeye, izole edilen damar düz kasları kasılma ile yanıt verebilir (Yong, 1990; Yavuz, 1994).

Şekil 2. İzole organ tekniğiyle bağlı kalıtının biyolojik etkinleşmesi (Yong, 1990).

SONUÇ

Günümüz hayvancılığında ilaçlar, yem katkı maddeleri ve diğer kimyasal maddeler tedavi, hastalıklardan korunmak ve gelişmeyi hızlandırıcı amaçla kullanılmaktadırlar. İlaç ve diğer maddelerin istenen etkilerinin yanısıra, özellikle halk sağlığı açısından da risk taşıyabilecekleri göz ardı edilmemelidir. Bu risklerden de en önemlisi, bu maddelerin canlı vücudunda bıraktığı kalıntılardır. Özellikle de bu durum karsinojenik, teratojenik veya mutajenik özelliğe sahip ilaç ve kimyasal maddeler için geçerlidir. Hayvanlarda tedavi veya diğer amaçlar için uygulanan maddeler, uygulanan canlılar için potansiyel zehir niteliği taşıyabilirken, bu canlılardan elde edilen ürünleri tüketenlerde, bağlı kalıntılardan kaynaklanan zehirlenmeler az da olsa mümkündür. Sonuç olarak insan ve diğer canlıların sağlığı da göz önünde bulundurularak, bu tür maddelerin uygulanmalarını takiben hayvanların kesim öncesi bekletme sürelerine dikkat edilmelidir.

bilimsel makaleler

KAYNAKLAR

1. Bartolone, J.B., Beierschmitt, W.P., Birge, R.B., Hart, S.G., Wyand, S., Cohen, S.D., Khairallah, E.A. (1989). Selective acetaminophen metabolite binding to hepatic and extrahepatic proteins: an in vivo and in vitro analysis. Toxicol Appl Pharmacol. 99: 240-249.
2. Chen, C., Pearson, A.M., Coleman, T.H., Gray, J.I., Pestka, J.J., Aust, S.D. (1984). Tissue Deposition and Clearence of Aflatoxins from Broiler Chickens Fed a Contaminated Diet. Food Chem Toxicol. 22: 447-451.
3. Coulet, M., Eeckhoutte, C., Larrieu, G., Sutra, J.F., Alvinerie, M., Mace, K., Pfeifer, A., Zucco, F., Stammati, A.L., Angelis, I.D., Vignoli, A.L., Galtier, P. (2000). Evidence for cytochrome P4501A2-mediated protein covalent binding of thiabendazole and for its passive intestinal transport: use of human and rabbit derived cells. Chemico-Biological Interactions. 127: 109-124.
4. Dial, L.D., Anestis, D.K., Kennedy, S.R., Rankin, G.O. (1998). Tissue distribution, subcellular localization and covalent binding of 2-chloroaniline and 4-chloroaniline in Fischer 344 rats. Toxicology. 131: 109-119.
5. Eriksson, C., Brandt, I., Brittebo, E.B. (1992). Tissue-binding and toxicity of compounds structurally related to the herbicide dichlobenil in the mouse olfactory mucosa. Food Chem Toxicol. 30: 871-877.
6. Frazier J.M. (1990). Application of the Basic Toxicological Screening Process to Problems in Bound Residue Toxicity. Drug Metabolism Reviews. 22: 821-827.
7. Gallo-Torres, H.E. (1990). The Rat as a Drug Residue Bioavailability Model. Drug Metabolism Reviews. 22: 707-751.
8. Griffin, R.J., Godfrey, V.B., Burka, L.T. (1998). Metabolism and disposition of phenolphthalein in male and female F344 rats and B6C3F1 mice. Toxicol Sci. 42: 73-81.
9. Guest, G.B., Fitzpatrick, S.C. (1990). Overview on Bound Residue Issue-Regulatory Aspects. Drug Metabolism Reviews. 22: 595-599.
10. Kim, D.H., Kim, B.R., Kim, J.Y., Jeong, Y.C. (2000). Mechanism of covalent adduct formation of aucubin to proteins. Toxicology Letters. 114: 181-188.
11. Klee, S., Baumung, I., Kluge, K., Ungemach, F.R., Horne, E., O'keeffe, M., De angalis, I., Vignoli, A.L., Zucco, F., Stammati, A. (1999). A contribution to safety assessment of veterinary drug residues: in vivo/ex vivo studies on the intestinal toxicity and transport of covalently bound residues. Xenobiotica. 29: 641-654.
12. Letteron, P., Labbe, G., Descatoire, V., Degott, C., Loeper, J., Tinel, M., Larrey, D., Pessayre, D. (1989). Metabolic activation of the antidepressant tianeptine. II. In vivo covalent binding and toxicological studies at sublethal doses. Biochem Pharmacol. 38: 3247-3251.
13. Lu, A.Y.H. (2001). Covalent Binding Of Chemical Residues: Health Impact. Advances In Experimental Medicine and Biology. 500: 657-661.
14. Lu, A.Y.H., Chiu, S.L., Wislocki, P.G. (1990). Development of a Unified Approach to Evaluate the Toxicological Potential of Bound Residues. Drug Metabolism Reviews. 22: 891-904.
15. Lu, A.Y.H., Wislocki, P.G. (1990). Formation and Biological Evaluation of Ronidazole Bound Residue. Drug Metabolism Reviews. 22: 649-661.
16. Lutz, W.K., Jaggi, W., Schlatter, C.H. (1982). Covalent binding of diethylstilbestrol to DNA in rat and hamster liver and kidney. Chem. Biol. Interactions. 42: 251-257.
17. Matula, T.I. (1990). Validity of İn Vitro Testing. Drug Metabolism Reviews. 22: 777-787.
18. Mccalla, D.R. (1990). Proposed Plan for a Unified Approach for Evaluating Nitrofuran Residues. Drug Metabolism Reviews. 22: 863-869.
19. Nerland, D.E., Cai, J., Pierce, W.M.J., Benz, F.W. (2001). Covalent binding of acrylonitrile to specific rat liver glutathione S-transferases in vivo. Chem Res Toxicol. 14: 799-806.
20. Özdemir M. (2000). Serbest ve bağlı aflatoksin B1 kalıntısı içeren piliç karaciğeri ile beslenen sıçanlarda serbest ve bağlı kalıntı durumunun araştırılması. A. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
21. Park D.L., Rua S.M. (1990). Biological Evaluation of Aflatoxins and Metabolites in Animal Tissues. Drug Metabolism Reviews. 22: 871-890.
22. Stevens, J.L., Wallin, A. (1990). Is the Toxicity of Cysteine Conjugates Formed During Mercapturic Acid Biosynthesis Relevant to the Toxicity of Covalently Bound Drug Residues? Drug Metabolism Reviews. 22: 617-635.
23. Sved S., Foster B. (1990). Nitroimidazoles: Proposed Studies on the Toxicity of Bound Residues. Drug Metabolism Reviews. 22: 849-861.
24. Vilim, A. (1990). Definition on bound residues. Drug Metabolism Reviews. 22: 591-593.
25. WHO (1988). Technical Report Series 763: Evaluation of Certain Veterinary Drug Residues in Food. Thirty-Second Report of the Joint FAO/WHO Expert Commitee on Food Additives. World Health Organization, Geneva.
26. WHO (1989). Technical Report Series 788: Evaluation of Certain Veterinary Drug Residues in Food. Thirty-Fourth Report of the Joint FAO/WHO Expert Commitee on Food Additives. World Health Organization, Geneva.
27. Yavuz, H. (1994). Bağlı kalıntılar ve toksikolojik değerlendirilmesi. Türkiye'de Veteriner İlaçları Üretimi, Pazarlanması, Güvenli Kullanımı ve Kalıntı Sorunları Sempozyumu. 13-14 Ekim 1994. Ankara.
28. Yong, M.S. (1990). Potential Use of İsolated Organ and Tissue Preparations in the Assessment of Biological Activities of Bound Residues. Drug Metabolism Reviews. 22: 753-763.

Tüm dünyada,
tek dünyamız onlar...

HIPRA, tüm dünyada, sadece hayvan sağlığına hizmet ediyor...

Onlar için yenilikler keşfediyor...

Ve bu aşk, 50 yılı aşkın süredir aralıksız devam ediyor!..

HIPRA TÜRKİYE

TÜRKİYE'DE "VETERİNER FARMAKOLOJİ" ZAMAN DİZİNSEL BİR YAKLAŞIM

Ferruh DİNÇER[1], Atilla ÖZGÜR[2], Abdullah ÖZEN[3]

Türkiye'de veteriner hekimliği bilim dallarının tarihi konusundaki araştırma ve yayınlar açısından **farmakoloji** şanslı görülmektedir. Konu hakkındaki derli toplu ilk bilgiler, Erk ve Dinçer'in kitabında (5) yer almıştır. Bu yayında, 1970 yılında Ankara Veteriner Fakültesinin 22 Kürsüsü (bugünkü adıyla *anabilim dalı*) ile birlikte ***"Farmakoloji ve Toksikoloji Kürsüsü"***nün de tarihsel gelişimi, öğretim elemanlarının akademik yükselmeleri ve yayınları hakkında birinci elden kaynaklara ve yaşayanların onaylarına dayalı bilgiler verilmiştir.

İstanbul'da 4-5 Haziran 1998'de yapılan *"IV. Eczacılık Tarihi Toplantısı"* çerçevesinde bu makalenin yazarları tarafından sunulan ve tam metni toplantı kitabında yayımlanan bildiride (4) 1948'e dek veteriner farmakoloji tarihinin satırbaşları çizilmiştir.

Ankara'da 22-24 Eylül 2005 tarihlerinde düzenlenen *"I. Ulusal Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji Kongresi"*nin açılış konferansında Dinçer, zaman dizinsel bir yaklaşımla, biyografik-bibliyografik ve görsel ağırlıklı bir sunum yapmış, konferansın "anahtar özeti" Kongre Kitabında (3) yayımlanmıştır.

Öztürk'ün doktora tezinde (13) Türkiye'de hem veteriner farmakoloji ve toksikoloji, hem de ilaç sanayii konusunda ilk elden kaynaklara dayalı tarihsel bilgilere yer verilmiştir.

Özen ve Şar (10), Özen ve Yerlikaya (11), Özgür ve Özen (12), sundukları bildirilerle Türkiye'de bilimsel veteriner hekimliği eğitimi ve öğretimi öncesinde kullanılan ilaçlar hakkında önemli bilgi üretmişlerdir.

Kaymakçalan (6), Küçükhüseyin (7), Ünver ve Sözen'in (14), tıbbî farmakoloji tarihi konusundaki yayınları, bu bilim dalının ülkemizdeki gelişimi yanında veteriner farmakolojinin kurumsallaşmasındaki benzerliklere de ışık tutan bilgiler içermektedir.

Tüm bu yayınlar, okuduğunuz makalenin yazılı materyalini oluşturmuştur. Dergideki sayfa kısıtlaması dikkate alınarak *"anahtar bilgilere"* yer verilip, ilgi duyacak okuru kaynaklara yönlendirme amaçlanmıştır.

Farmakoloji, kimyasal maddelerin canlıların fonksiyonu üzerine etkilerini ***deney prensiplerine*** dayanarak araştıran biyomedikal bir bilim olarak tanımlanıyor. Ampirik yapısıyla insan ve hayvan yaşamının ilk pratikleri arasında bulunmakla birlikte, ancak 19. yüzyılın ikinci yarısında bağımsız bir bilim dalı olma niteliği kazandığı kabul ediliyor. Şüphesiz, tıbbî farmakoloji tarihine değinmeden veteriner farmakoloji tarihini anlatmak olanaksızdır.

Tıpta farmakolojinin tarihsel gelişimi "Deney Öncesi ve Deneysel" dönemlerde inceleniyor. Pek çok hastalık etkeni ve hayvan türünün insandan önce var olduğu bilinmekte ve hayvanların, hastalandıklarında, birçok doğal aktif maddeyi kendiliklerinden kullandıkları gözlenmektedir. Günü-

1. Prof.Dr., AÜ Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi
2. Yrd.Doç.Dr., AÜ Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, 06110, Ankara
3. Doç.Dr., FÜ Veteriner Fakültesi Veteriner Hekimliği Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

müzde, bakteriden insana uzanan çizgide, tüm canlıların, doğal yaşamlarındaki gereksinimlerini karşılayacak bilgilerin genetik yapılarına kodlanmış olduğu kabul edilmektedir. Bu bağlamda, ***"ilaç"*** ve sağaltım konusundaki ilk bilgilerin, hayvanlar tarafından ***"içgüdüsel"*** eğilimler sonu edinildiği olasılığına da kesinlik kazandırılmış olmaktadır. İnsanların önce hayvanlardan görerek *"imitasyon"*, (taklit) yoluyla, sonra da *"sınama-yanılma"* eğilimli uygulamalarla edindikleri ilaç merkezli bilgi ve uygulamaların tüm toplumlarda inanılmaz boyutlara ulaştığı izlenmektedir.

İlkçağlardan itibaren kullanılan bitkisel drog sayısı hızla artmış; ***opium, belladona, digitalis, curare*** ve benzerleri, ampiriklerin vazgeçilmez ilaç materyallerini oluşturmuştur.

Çin, Hindistan, Mezopotamya ve Mısır uygarlıklarında bitkisel olanlara pek çok hayvansal ve mineral kaynaklı drog da eklenmiş; **Kahun** (MÖ 1900) ve **Ebers** (MÖ 1550) **Papirüsleri** gibi erken dönem yazılı kaynaklarda ilk sistemik ilaç bilgilerine yer verilmiştir.

Dioscorides'in (MS 1.y.y) ***"Peri hyles iatrikes"*** (ilaç bilgisi) kitabı, zamanına dek bilinen ilaçları toplayan ilk farmakope olup; ortaçağ boyunca Latincede *"Materia Medica"* Arapçada ise *"Kitab-al Haşayiş"* adlarıyla yaygınlaştırılmıştır.

Eczacılığın ve **Galenik Farmasi**'nin babası olarak kabul edilen **Galen** (MÖ 129-200) 500 drog ile bunların nasıl hazırlanacağını tarif etmiştir.

Ortaçağda **polifarmasiye** yönelinmiş, içinde 100'den fazla aktif madde bulunan **Tiryak** *(theriaca)* en çok kullanılan ilaç olma özelliği kazanmıştır.

Batı, Ortaçağ boyunca bilimde, sanatta ve düşüncede bin yıl süren karanlık bir dönem geçirirken, İslam uygarlığının yayıldığı toplumlarda tıp ve veteriner hekimliği ile birlikte ilaç bilgisinin de altın çağı yaşanmıştır. **Razi** (854-932) tanımladığı cıvalı ilaçlarla **"iatrokemi"**nin öncüsü olmuş; **Biruni** (973-1048) felsefe, matematik, astronomi ve coğrafya alanındaki bilginliği yanında, tıpta çığır açan eserler de vermiştir. ***"Kitabü's Saydele fi't Tıb "*** adlı **farmakoloji kitabında** çeşitli ilaçların etkilerine dikkat çekmiş ve bu alanda Hint bilginlerinden çok yararlandığını belirtmiştir.

İbn-i Sina (980-1037) *"El-Kanun fi't-Tıb"* adlı eserinde **785 çeşit ilaç** tanımlamış, Ortaçağın Dioscorides'i kabul edilen **İbn Baytar** (1197-1248) ise ***"Kitab al-Camî fi-l-Adviya al-Mufrada"*** adlı eserinde **1400 çeşit ilaç** tarif etmiştir. Bu eserlerden yapılan çevirilerle Ortaçağ Avrupa'sı hem İbn-i Sina ve İbn Baytar'ı öğrenmiş, hem de Dioscorides ve Galen'i yeniden keşfetmiştir. Çin ***"Materia Medica"***sı ve Hint'te ***"Shusruta"*** Doğunun ilaç zenginliğini sergileyen eserler olarak ünlenmişlerdir.

Resim 1
İbn-i Sina

Resim 2
El-Kanun fi't-Tıb'ın çevirisi

Rönesans'la tetiklenen aydınlanma çağı ile birlikte akla ve deneye dayanan, zorlayıcı değil fakat sorgulayıcı olup tartışmaya açık tutulan pozitivist düşünce saygınlık kazanmıştır. Bu ortamda **eczacılığın** tıptan ayrılışı ve **kimyaya** yönelişi hızlanmış, **botanik** ve ona bağlı olarak da ilaç anlayışında görülen gelişmeler sonucu **"etkili madde"** kavramı önem kazanmıştır.

Paracelsus'un (1493-1541) yeniden sistematize ettiği **"iatrokemi"** anlayışıyla ivme kazanan gelişmeler, 19. yüzyıl sonuna dek kesintisiz biçimde sürmüş ve **klinikten modern farmakolojiye** uzanan bir dizi yeniliğe yol açmıştır.

J.J. Wepfer (1620-1695) ilaçların farmakolojik ve toksikolojik etkilerini **ilk kez hayvan deneyleri ile** ortaya koymuş, bu uygulama, sonraki yıllarda hayvan deneylerini, farmakolojinin *"olmazsa olmaz"* bir parçası yapmıştır.

Fransa'da 1762'de ilk **"Veteriner Okulu"**nun, 1777'de

ilk **"Eczacılık Okulu"**nun açılışı, tıp ve veteriner hekimliği bilim dallarını birbirine yaklaştırmış, hayvan deneyli araştırmalar veteriner hekimi de yetkili taraf konumuna getirmiştir.

İlk farmakoloji derslerini vermeye başlayan (1846) ve kendi evinde ilk **"Farmakoloji Enstitüsü"**nü kuran (1847) Estonyalı bilim adamı **Rudolf Buchheim**'in girişimi, Aspirin'in ilk kez 1853'de sentezi, daha sonra Bayer İlaç Firması'nın 1897'de Aspirini yeniden icadı ve 1899'da piyasaya sürmesi, 19. yüzyılda farmakoloji alanındaki bilgi akışına bir örnek olarak verilebilir.

Yirminci yüzyılın başlarında sentetik kimyada görülen gelişmeler farmasötik endüstri ve farmakolojiye ivme kazandırmış, **sentetik ilaçlar** sahneye çıkmaya başlamıştır. **Paul Erlich**'in (1854-1915) 1909'da sifilise etkili ilk sentetik arsenik bileşiklerini buluşu ile **antimikrobik kemoterapi**'nin önü açılmış; 1935'de **Gerhard Domagk** (1895-1964) **sülfonamidleri** ilaç endüstrisine kazandırmıştır. **Alexander Fleming**'in (1881-1955) *Penicillium natatum*'un etkisine ilişkin rastlantısal gözlemi (1928), Onu, çalışma arkadaşları **Chain** ve **Florey** ile birlikte Penisilin'in bulunuşuna ve piyasaya çıkarılmasına götürmüştür. **Penisilin**'den sonra sayıları hızla artan **antibiyotikler**, farmakoloji tarihinde yeni ve tartışmalı bir dönemi başlatmıştır.

Batıdaki gelişmeler Türkiye'ye nasıl, ve ne ölçüde yansımıştır?

Bunun yanıtını, Osmanlı Devletinde sağlık alanında gerçekleştirilen ilklerden örneklerle verebiliriz: Modern anlamda **ilk eczane** 1802'de açılmış, 1827'de kurulan ilk **Tıp Mektebi** tedrisatında *"Materia Medica"* adı altında, ilaçların etki tarzını değil, fakat etki sonuçlarını anlatan dersler verilmeye başlamıştır. Tanzimat'la II. Mahmut tarafından 1839'da açılan ve Fransızca eğitim veren modern Tıp Fakültesinde *"Modern tıbbı Osmanlıya öğretmesi amacıyla"* Avusturya'dan getirilen **Dr. C.A. Bernard** 1839-1844 yıllarında ***"Müfredat-ı Tıb ve Materia Medica"*** derslerini vermiş; 1844'de ülkemizdeki ilk resmî farmakope olarak kabul edilen ***"Pharmacope Militaire Ottamane"*** Onun tarafından yazılmıştır. İkinci farmakope, 1866 tarihli Fransız Kodeksi'nin Sivil Tıp Mektebi ***"Fenn-i İspençiyârî"*** Hocası Hüseyin Sabri tarafından yapılan Türkçe çevirisidir.

Türkiye'de modern farmakolojinin öncüsü olarak kabul edilen **Ord. Prof. Dr. Akil Muhtar Özden** (1877-1949) Tıp Fakültesinde 1908-1933 yılları arasında **farmakoloji** derslerini vermiştir. Üniversite reformu (1933) sonrasında Akil Muhtar ve yanında yetişen öğrencileri tarafından Türkiye'de tıbbî farmakolojinin eğitim, öğretim, araştırma ve yayın alanlarındaki gelişimi dünya standartları ölçüsünde sağlanmıştır.

Bu Süreçte Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji

Konumuzdaki gelişmeleri de **"Okul Öncesi** ve **Okul Dönemi"** aşamalarında izleyebiliriz.

İlk ilaç ve sağaltım örneklerini hayvanlardan görgü-gözlem yoluyla öğrenen ve kendi üzerinde uygulayan insanın, evcilleştirdiği hayvanlar için de aynı ilaçları ve yöntemleri kullandığı kabul edilmektedir. Yazı öncesi dönemin kalıntılarında bunları görebiliyoruz. Yazılı dönemin Khaun Papirüsü hayvan hastalıklarının tedavilerine ilişkin ilaçları da içermektedir. Eski Çin, Hint, Roma ve Yunan Dönemi veteriner hekimliği kaynaklarında en yoğun bilgi, ilaç ve ilaç kullanımı konusuna ayrılmıştır. İslam uygarlığı çağında veteriner hekimliğe ait olan ve genelde **"Baytarname"** adıyla anılan eserler içinde; ilaç maddeleri, ilaçların hazırlanmaları ve uygulanışları hakkında kapsamlı bilgi verilmiştir. Hayvanların tedavileri yüzlerce yıl bu bilgilere dayanılarak yapılagelmiştir. Öktel'in (9) 1930'lu ve Dinçer'in (1) 1960'lı yıllarda yaptıkları araştırmalar, halkbilgisinde ilaç ve kullanımı konusunun Türklerin en eski tarihlerine kadar uzandığını ve tüm bilimsel gelişmelere karşın varlığını inatla sürdürdüğünü ortaya koymuştur.

Okul Dönemi

Tanzimat'ın getirdikleri içinde, Tıp Okulu bünyesinde açılan Eczacılık Sınıfını (1839) takiben, 1842'de Türkiye'de ilk **Veteriner Okulu**'nun açılışı gerçekleştirilmiştir. Okulun kurucusu ve ilk Hocası Prusyalı Veteriner Hekim **Godlewsky**'nin *"Ders Notları"* ve 1846'da yayımlanan *"Mek-*

tuplarında", öğretim için sağlanan iki odalı yerde yer alan **ilk eczane, eczanede bulunan 90 kadar ilaç, ilaçları hazırlamak için kullanılan malzemeler ve ilaç terkipleri** üzerine verilen bilgiler, bizi, modern veteriner farmakolojinin başlangıcına götürmektedir.

Ondokuzuncu Yüzyıl boyunca Askerî ve Sivil Veteriner Okullarına Avrupa'dan gelen öğretim elemanlarıyla ya da Avrupa'da öğrenim gören veteriner hekimlerle geliştirilen eğitim-öğretim programları çerçevesinde **farmakoloji** konusunda da Batı düzeyinde bilgiler aktarılmıştır. Ayrıca, 1860'lı yıllardan başlayarak **ilaçlarla ilgili mevzuatta** ve 1880'li yıllarla da gazete ve dergilerde çıkmaya başlayan ilanlarda hayvan hastalıklarında kullanılan ilaçların tanıtımı yapılmıştır.

Yirminci yüzyılla birlikte, özellikle askeri örgütlenmenin veteriner hekimliği hizmetlerinde ilaç, ilaç sandıkları ve ilaç depoları konusunda yoğun bir bilgi birikimi ve deneyimin varlığı saptanmıştır.

Balkan ve I. Dünya Savaşlarıyla **"Millî Mücadele"** ye ilişkin harp tarihi kayıtlarından veteriner hekimliği hizmetlerinde **en düzenli örgütlenmenin ilaç konusunda** gerçekleştirildiğini belgeleyebiliyoruz.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında kimya ve dahiliye içinde olgunlaşan farmakoloji alanında gerçekleştirilen yayın, ürün ve uygulamaların dikkat çekici bir düzeye ulaştı¬ğı görülmektedir. Örneğin; Yüksek Veteriner Okulu Öğretim Üyesi **Mehmet Halit Bey (Civelekoğlu)**'nun 1926'da ürettiği **"Distofajin-Kelebek İlacı"** mesleğimizde farmakolojinin alacağı yolun bir müjdesiydi. Dönemin gazetelerinde Distofajin konusunda ya¬zılanlar, bir yandan veteriner hekimlerin başarısına ilişkin övgüleri, diğer taraftan da genç Cumhuriyet'in ekonomik kalkınmasında veteriner hekimlerin oynayacağı rolün önemini vurgulamaktadır. **Yunus Nadi** (8) 20 Mart 1925 tarihli Cumhuriyet'te ***"Mehmet Halit Beyin koyunlardaki kelebek hastalığına karşı terkibine muvaffak olduğu ilacın tecrübelerine ait tafsilatı dünkü gazetelerde büyük bir memnuniyetle okuduk. Bu keşif ve tatbikin bütün Anadolu'da ve bütün memleketçe sevinçle karşılanacağı muhakkaktır."*** diyor ve makalesini ***"Hükümetçe bu keşfe çok ehemmiyet verildiğini görmek isteriz."*** cümlesiyle bitiriyor. Daha sonra 1927'de **"Distofajin Laboratuarı"** kurulmuş, **75630 doz** ilaç üretilip, **53150 dozu** ücretsiz olmak üzere Veteriner Müdürlükleri tarafından halka dağıtılmış ve bu uygulama beş yıl boyunca sürdürülmüştür (13).

Veteriner Farmakolojideki hızlı değişim ve gelişimin bir örneği de **"Türk Kodeksi"** konusunda görülmektedir. **"Türk Kodeks Kanunu"** (1926) uyarınca oluşturulan 10 üyeli Komisyonda Mehmet Halit Beye de görev verilmiş, 1936'da ayrılınca yerine **Prof. Dr. İsmail Hakkı Çelebi** atanmıştır. Çelebi, ülkemizde tıbbi ve veteriner parazitolojinin kurucusu olup 1939'da ölümüne kadar Kodeks Komisyonundaki görevini sürdürmüştür.

Veteriner Fakültesinde **1939 yılında bağımsız bir "Farmakoloji-Toksikoloji Enstitüsü"**nün (sonradan kürsü, günümüzde anabilim dalı) oluşturulması, 1940'da veteriner ilaçlarının da ***"İspençiyârî ve Tıbbî Müstahzarlar Kanunu"*** kapsamına alınması, veteriner farmakolojinin kurumsallaşma sürecinde temellendirilmiş olan **bilimsel ve yönetsel eşgüdümün** mükemmelliğini yansıtan bir örnek olarak değerlendirilmelidir. Bu yapılanmanın özünü çok iyi bilmek, hem mesleğimize ve onun tarihine sahip çıktığımızı, hem de bayrağı bize teslim edenlere layık bireyler olduğumuzu kanıtlayacaktır.

İlk Yayınlar

Türkiye'de veteriner hekimliği eğitiminin ikinci on yılında ilk yayınlarla karşılaşıyoruz. Okulun öğretim kadrosundaki **Mehmet Refet**, 1853 tarihli iki ayrı eserinde ilaç konusuna da yer ayırmıştır. Bu yayınlarla birlikte Türkiye'de veteriner hekimliğin **"Olgunlaşma Dönemi"** içine girdiğini söyleyebiliriz. Bu dönemin eserleri arasında yer alan **Ahmet Bey**'in ***"Müfredat-ı Tıbbı Baytari"*** (1867) ve **Minas Bey**'in ***"Müfredat-ı Tıbb ve Tedavi-i Emraz, Fenn-i İspençiyâre-î Baytarî"*** (Cilt I 1883, Cilt II 1889) adlı eserleri ile veteriner farmakoloji sistematize olmaya başlamıştır.

Resim 3
Minas Bey

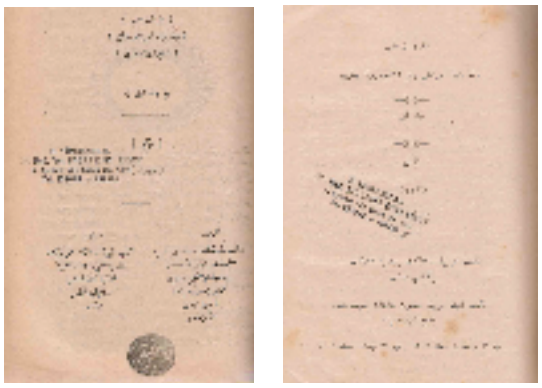

(I. Cilt) *(II. Cilt)*

Resim 4 - Müfredat-ı Tıbb ve Tedavi-i Emraz, Fenn-i İspençiyâre-î Baytârî

İbrahim Edhem'in ***"İcmal-i Baytare"*** (1889) ve Minas Beyin ***"Cedid Müfredat-ı Tıbb-ı Baytari"*** (1895) adlı eserlerinde veteriner farmakolojinin 19. yüzyıl sonunda aldığı yol izlenebilmektedir.

Resim 5
İbrahim Edhem

Resim 6
İcmal-i Baytare

Yirminci yüzyılın başlarında, Veteriner Okulu dışında, **İbrahim Nami Sanel**'in ***"Müfredat-ı Tıbbı Baytari"*** (1925) ve Şevket Vural'ın ***"Hayvan Hekimlerine Vademekum"*** (1935) adlı eserleri ile ilaç ve reçete bilgisi pratiğe taşınmıştır. Sanel, eserinin ikinci baskısını yenilikleriyle 1945'de ***"Veteriner Tıp Müfredatı 1. Cilt"*** adıyla yayımlamıştır. Eserin alt başlığında ***"Terapötik Farmakografi, Farmakodinami ve Formülleri"*** yazmaktadır. Eserin önsözünde şu cümleler dikkat çekmektedir: *"Son yirmi sene zarfında terapötik sahasına giren ilaçlar poliklinikleri baş döndürücü bir akımla istila etti. Alman, Anglo-sakson ve Fransız müesseselerinin hergün tıp sahasına verdikleri cisimler, o kadar çok ve o kadar çeşitlidir ki bunların -ilmî kudreti ne kadar yüksek olursa olsun- bir veteriner tarafından bilinmesine imkân kalmadı. Filvaki grup halinde piyasaya çıkan ilaçlar değerleri kadar yer alıyor; terapötik kıymetlerini ispat edenler kabul edilerek klasik kitaplara geçiyor, diğerleri ise kliniklerden ve piyasadan çekilip gidiyor."* Bu açıklama, veteriner farmakolojide yirminci yüzyılın ilk yarısındaki baş döndürücü gelişmenin nicel ve nitel özelliklerini anlatabilmektedir. Sanel, eserinin ikinci cildini 1947'de yayımlamış ve ilk ciltteki alt başlığı aynen kullanmıştır. Vural ve Sanel'in eserlerinin pratik hayatta yıllarca veteriner hekimler tarafından ***"başucu, koltukaltı, çanta içi"*** yayınlar olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Türkiye'de modern kimyanın öncülerinden sayılan Veteriner Hekim **Ord. Prof. Dr. Fazlı Faik Yeğül** veteriner hekimliğinde **farmakolojinin kurucusu kabul edilmelidir.** Yeğül'ün 1965'de ölümünden önce hazırladığı özgeçmişini, bilim yaşamını ve yayınlarını içeren mektubunu da kapsayan Dinçer'in makalesi (2) özellikle farmakologlar ve bilim tarihine meraklı olanlar tarafından okunmalıdır. Böylece, **ülkemizde veteriner farmakolojinin çok güçlü bir kimya bilgisi üzerine inşa edildiği** anlaşılabilecektir.

Fakülte(ler) Dönemi

Atatürk'ün eğitimde birlik ***(Tevhid-i Tedrisat)*** hareketleriyle başlattığı ve Harf Devrimi ile güçlendirdiği eğitim reformu çerçevesinde; 1933'de İstanbul'da **"Üniversite Reformu"** gerçekleştirilirken, Ankara'da **"Yüksek Ziraat Enstitüsü (YZE)"** açılmıştır. Veteriner, Ziraat, Ziraat Sanatları, Orman ve Tabii Bilimler olmak üzere beş fakülteden oluşan; Dekanları, Rektörü, Senatosu ile çağdaş bir yüksek öğretim kurumu özelliği taşıyan YZE, aslında, gerçek bir hayvancılık, tarım ve doğa bilimleri üniversitesi görünümündedir. Bu açıdan ele alındığında, Veteriner Fakültesi ile onun bilim dallarının, dolayısıyla farmakolojinin de

1933'den itibaren üniversiter sisteme girdiği söylenebilir.

YZE döneminden (1933-1948) verilecek örneklerle farmakoloji alanındaki gelişmelerin hızı ve bilimsel düzeyi kanıtlanabilir.

Veteriner Fakültesinde 1933'de uygulamaya konulan yeni ders programı uyarınca; *"Seririyat-ı Dahiliye Enstitüsü"* (Bugünkü İç Hastalıkları Anabilim Dalı) bünyesinde 5.-6. yarı yıllarda **"Farmakoloji ve Toksikoloji"**, 7. yarıyılda **"Reçete Bilgisi"** ve 8. yarıyılda da "Farmasötik Kursu" ayrı ayrı dersler olarak verilmiştir.

Dilde sadeleşme çalışmaları çerçevesinde, 1934'de tüm bilim dallarında Arapça terim ve deyimlerin yerine Türkçe ve Latince karşılıkları kullanılmaya başlamış; Haziran 1937'de **"Baytar"** yerine veteriner hekim terimi kabul edilmiş; ***"Baytar Fakültesi"*** adı ***"Veteriner Fakültesi"*** olarak değiştirilmiş, aynı uygulama enstitülerin adları için de yapılmıştır.

Bu süreçte, **1938**'de fizyolojiye farmakolojinin de katılmasıyla **"Fizyoloji ve Farmakoloji Enstitüsü"** kuruldu. Dersler, Enstitü Direktörü **Prof Dr. A. Hasskó** tarafından verildi. Hasskó'nun yazdığı ve Asistanı Kimyager **Dr. Ali Rıza GÜRGEN** tarafından Türkçeye çevrilen **"Farmakoloji Tatbikatı"**, YZE'nin 20 no'lu *"Talebe Ders Kılavuzu"* olarak 1939 başında yayımlandı. Bu yapıt, hacimce küçük olmakla birlikte farmakolojinin yeni döneminde atılan büyük bir ilk adım olma özelliği taşımaktadır.

Aynı yıl, 15 Temmuz 1939 günü alınan bir kararla, Fakültedeki öğretim süresi, o yıl gireceklere uygulanmak üzere, **4 yıldan 5 yıla** (10 sömestr) çıkarılmış; farmakoloji fizyolojiden ayrılarak ilk kez bağımsız bir **"Farmakoloji ve Toksikoloji Enstitüsü"** kurulmuştur. Bu yeni birimin başına o tarihte profesör olan **Dr. Fazlı Faik Yeğü**l getirilmiş, yardımcı kadroyu Şef Asistan **Dr. Ali Rıza Gürgen** (12.02.1940'da ayrıldı ve daha sonra AÜ Fen Fakültesi Kimya Bölümünde, Profesör olarak 1950'li yıllarda FKB dersleri kapsamında Veteriner Fakültesi öğrencilerine de kimya derslerini verdi) ve Asistan **M. Şahin Akman** (31.11.1939'da atandı) oluşturmuştur. Bu kadroya 1941'de **Nurettin Mashar Öktel**, 1945'de **Mustafa Güley** ve 1950'de **A. Nazım Özkazanç** katıldılar. Bu **"ilk beş" (Yeğül, Akman, Öktel, Güley ve Özkazanç) Türkiye'de veteriner farmakolojinin köşe taşlarını oluşturdular.**

İlk beşler, farmakoloji alanında kimi ilklere de imza attılar. Örneğin, ilk ders kitaplarından; **Toksikoloji** (F.F.Yeğül, 1931), **Reçete Bilgisi** (N.M. Öktel, 1946), Farmakoloji (N.M.Öktel, 1951), **Galenik Farmasi** (*"Veteriner Hekimlere Mahsus İlaç Şekilleri ve Bunların Hazırlanmalarının İlmi Esasları"* adı ile) (N.M. Öktel, 1959) tarafından yayımlanmıştır.

Resim 7

Ord.Prof.Dr. Fazlı Faik YEĞÜL

Resim 8

Prof.Dr. Nurettin Mazhar ÖKTEL

Resim 9

Prof.Dr.M. Şahin AKMAN

Cumhuriyet döneminin ilk üniversite yasası 1946'da çıkarılmış, bu yasa ile Cumhuriyetin ilk üniversitesi olarak

Resim 10
Prof.Dr. Mustafa GÜLEY

Resim 11
Prof.Dr. A. Nazım ÖZKAZANÇ

Ankara Üniversitesi kurulmuş; 1948'de YZE kapatılarak Veteriner Fakültesi de Ankara Üniversitesi bünyesine alınmıştır. Bu olaydan 20 yıl sonra 1970'de **Elazığ** ve onu takiben **İstanbul** (1972), ve **Bursa** (1978) **Veteriner Fakülteleri** açılmış; Yüksek Öğretim Kanunu ile bunlara 1980'li yıllarda Konya, Kars ve Van Veteriner Fakülteleri eklenmiştir. Tüm bu fakültelerin kurucu kadroları Ankara Veteriner Fakültesi tarafından oluşturulmuştur. Diğer bilim dallarında olduğu gibi farmakoloji Anabilm Dalının ilk öğretim elemanları da Ankara'dan yetişmişlerdir.

İnancımız odur ki gerek eğitim alanında, gerekse pratikte mesleğimizin köşe taşlarını oluşturanları tanımadan, onların katkılarını bilmeden, **"tarih anlayışı"** ve **"bilim etiği"** dışında kalan yorumlarla yerimizi ve yararlılığımızı saptamak olanaklı değildir.

Avrupa'da, 21'inci yüzyılın başında standardı tutturamayan veteriner fakülteleri kapatılırken biz sayısal çokluğumuzla Avrupa'da ilk sırayı almış bulunuyoruz; dahası da açılması planlanan yeni fakültelerle bu birinciliği korumaya kararlıyız. **AB,** kredilendirmede *(akreditasyon)* nitelik arıyor. Hocalarımızın, bizlerin nicel düzeyimiz ne? Öğrencilerimizi ne düzeyde nitelikli yetiştirebildik? Birbirimizi tanımadan, artı ve eksilerimizi bilmeden bu soruyu yanıtlayabilir miyiz? Büyüklerimizin bıkmadan yineledikleri gibi **"Dünü bilmedikçe bugünü anlayamayız; geçmişe ne kadar bakabilirsek uzağı da o denli görebiliriz".** Bu bağlamda, mesleğimizin genç kuşaklarının ve özellikle eğiticilerinin kendi bilim alanlarının tarihini bilmeleri, bilinenlerde, varsa, yanlışı düzeltip, eksiği gidermeleri ayrıca; biz tarihçilerin bıraktığı yerden tarihlerini yazma sorumluluğunu yüklenmeleri gereğine inanıyoruz.

KAYNAKLAR

1. Dinçer,F. (1967). Türk Folklorunda Veteriner Hekimliği Üzerinde Araştırmalar. AÜ Veteriner Fa¬kültesi Yay.: 214, Çalışmalar: 116, Ankara.
2. Dinçer (2005) : *Veteriner Hekimliği Arşivinden Bir Örnek: Fazlı Faik Yeğül'ün Otobiyografisi.* Osmanlı Bilimi Araştırmaları, VI (2) 117-124.
3. Dinçer,F. (2005): *"Türkiye'de Veteriner Farmakoloji" - Zaman Dizinsel Bir Yaklaşım- .* I. Ulusal Veteriner Farmakoloji ve Toksikoloji Kongresi, Uluslar arası Katılımlı. Kongre Kitabı, (Editör: Doç.Dr. Ender Yarsan). Medisan Yayınevi Ltd.Şti., Ankara, s.1-2.
4. Dinçer F., Özgür,A., Özen,A. (2000). Türkiye'de Veteriner Hekimliği Eğitiminde Farmakoloji ve Toksikoloji Konusunda Gelişmeler. *IV. Türk. Eczacılık Tarihi Toplantısı Bildirileri* (Editör: Prof. Dr. Emre Dölen). Marmara Üniversitesi Yayın No:657, Eczacılık Fakültesi Yayın No:15, İstanbul, s. 367-381.
5. Erk, N., Dinçer, F. (1970): Türkiye'de Veteriner Hekimlik Öğretimi ve Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Tarihi. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara. XII+308 s.
6. Kaymakçalan,Ş. (1965) : *Türkiye'de Farmakolojinin Tarihçesi.* A.Ü. Tıp Fakültesi Mecmuası, XVIII (2) 387-396.
7. Küçükhüseyin, C. (2005) : *Farmakoloji Tarihine Kısa Bir Bakış.* Erişim: www.ctf.edu.tr/farma/album/farmatarih.pdf. Erişim Tarihi: 12.09.2005.
8. Nadi, Yunus (1925): *Bir Keşif Münasebetiyle.* Cumhuriyet Gazetesi. (Alınmıştır: Osman Bahadır, 80 Yıl Önce Cumhuriyet, Cumhuriyet Gazetesi, 05.12.2004).
9. Öktel,N.M. (1939) : Türkiye'de Müstamel Ev İlaçları ile Bunların Farmakolojik Tesirleri ve Tedavide Ehemmiyeti. (Doktora Tezi). Ulusal Matbaa, Ankara(Türkçe 70 s., Almanca 72 s.) YZE Veteriner Fakültesi, Farmakoloji ve Toksikoloji Enstitüsü.
10. Özen,A., Şar,S. (2002): *A Study on Medical Plants Used for Medical Treatment in the Baitarname Written by Ali b. Davud.* 38th International Congress on the History of Medicine, 8, Tam metin), İstanbul.
11. Özen,A., Yerlikaya,H. (2000): *Ondördüncü Yüzyıla Ait Baytamamelerde Kullanılan Bitkisel İlaç Hammaddelerine Örnekler.* XIII. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, 15, İstanbul.
12. Özgür,A., Özen,A. (2000). *Türkiye'de Bilimsel Veteriner Hekimliği Eğitiminden Önce Hayvan Hastalıklarında Kullanılan İlaçlar.* IV. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısı Bildirileri (Editör Prof. Dr.Emre Dölen). Marmara Üniversitesi Yayın No:657, Eczacılık Fakültesi Yayın No:15, İstanbul, s. 333-355.
13. Öztürk, R. (2002). Türkiye'de Veteriner Ilaç Sanayinin Tarihsel Gelişimi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 190 s.
14. Ünver, S., Sözen, H. (1960): Türk Farmakoloji Tarihi. Güneş Matbaası, İstanbul.